

a. a. milne

Detektivski klasik koji je diljem svijeta doživio desetke i desetke izdanja.

TAJNA CRVENE KUĆE

BalkanDownload.org

Naziv izvornika
Mystery of Red House

Izdavač
Partenon d o.o.

Urednica
Ivana Posarić

Preveo s engleskoga
Danko Krilić

Lektor
Tomislav Salopek

Tehnička obrada
Partenon d o.o.

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ili na bilo
koji drugi način reproducirati bez pisanog dopuštenja

C1P zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000925163

ISBN 978-953-6840-71 7

Tiskano u Republici Hrvatskoj

Zlatar, veljača 2016.

a. a. milne

TAJNA CRVENE KUĆE

I.

GOSPOĐA STEVENS SE UPLAŠILA

Crvena kuća odmarala se na sanjivoj vrućini ljetnog poslijepodneva. Pčele su lijeno zujale u cvjetnjacima, s vrhova brijestova nježno su gukali divlji golubovi. S dalekih travnjaka dopiralo je brujanje kosilice, taj najugodniji od svih seoskih zvukova kad se čovjek odmara, jer čovjeku je najugodnije ljenčariti dok drugi rade.

Bio je to sat kad čak i oni koji moraju služiti druge imaju trenutak-dva za sebe. Audrey Stevens, zgodna sobarica, u sobi domaćice prepravljala je svoj svečani šešir i čavrljala sa svojom tetkom, kuharicom i domaćicom u momačkom domu gospodina Marka Abletta.

„Za Joea?“ reče gospođa Stevens spokojno i gledajući u šešir. Audrey kimne. Izvadila je jednu igla iz usta, našla joj pravo mjesto na šeširu i rekla:

„On voli ružičastu.“

„Što se toga tiče, i meni se sviđa ružičasta“, primijeti tetka. „I Joe Turner nije jedini.“

„Nekima se i ne sviđa“, odvrati Audrey ispruživši šešir ispred sebe i gledajući ga zamišljeno. „Otmjen je, zar ne?“

„Oh, tebi će sasvim lijepo stajati, a lijepo bi stajao i meni u tvojim godinama. Ali sad bi mi bio malo preotmjen, iako se držim bolje od mnogih drugih. Ja se nikada nisam pretvarala da sam ono što nisam. Ako imam pedeset i pet godina, imam pedeset i pet godina – to je tako.“

„Zar nemaš pedeset i osam, tatkice?“

„To sam rekla samo kao primjer“, odgovorila je gospođa Stevens veoma dostojanstveno.

Audrey je navela konac u iglu, ispružila ruku i na trenutak se kritički zagledala u nokte. Zatim je počela šivati.

„Baš je čudno to s bratom gospodina Marka. Zamisli da ne vidiš svog brata

punih petnaest godina.“ Nasmijala se je samozadovoljno i nastavila: „Kako bi meni bilo kad petnaest godina ne bih vidjela Joea?“

„Kao što sam ti već čitavo prijepodne govorila“, reče tetka“ „ja sam ovdje okruglih pet godina, a nijednom nisam čula za nekog brata. To bih mogla reći pred svima, pa makar odmah umrla. Nikakvog brata nije bilo otkako sam ja ovdje.“

„Ja nisam mogla doći k sebi kad ga je spomenuo jutros tijekom doručka. Naravno, nisam čula što se govorilo prije toga, ali kad sam ušla, svi su pričali o tom bratu... A zašto sam ja bila ušla... da donesem toplo mlijeko ili prženi kruh? Dakle, svi su pričali, a gospodin Mark se okrenuo i rekao, znaš kako on već govori: ‘Stevens’, reče, ‘moj brat će mi danas poslijepodne doći u posjet. Očekujem ga oko tri sata’, reče. ‘Dovedite ga u ured’, rekao je točno tako. ‘Molim, gospodine’, odgovorila sam ja sasvim mirno, ali još se u životu nisam toliko iznenadila, jer nisam imala pojma da on ima brata, ‘Moj brat iz Australije’, rekao je. Da, to sam zaboravila reći. Iz Australije.“

„Pa, možda je bio u Australiji“, reče gospođa Stevens nepristrano. „To ne bih mogla osporiti, jer nisam bila u toj zemlji. Ja jedino znam da on nikada nije bio ovdje. Barem nije bio dok sam ja bila tu, a to znači punih pet godina.“

„Ali, tetko, pa on nije bio ovdje petnaest godina. Čula sam to kad je gospodin Mark govorio gospodinu Cayleyju. ‘Petnaest godina’, rekao je nakon što ga je gospodin Cayley upitao kad mu je brat posljednji put bio u Engleskoj. Gospodin Cayley je znao za njega, čula sam kad je to rekao gospodinu Beverleyju, ali nije znao kad je posljednji put bio u Engleskoj, shvaćaš? Zato je i pitao gospodina Marka.“

„Ništa ne govorim o petnaest godina, Audrey. Ja samo mogu govoriti o onome što znam, a to je pet godina, pet Duhova. Mogu se zakleti da on nije kročio u ovu kuću punih pet godina, računajući od Duhova. A ako je bio u Australiji, kao što ti kažeš, pa, svakako je imao i razloga zašto je bio tamo.“

„Kakvih razloga?“ naivno upitala je Audrey.

„Nije važno koji su razlozi. Budući da sam ti ja druga majka, otkako je tvoja sirota majka umrla, reći ću ti ovo, Audrey: kad jedan gospodin ode u Australiju, to nije bez razloga. A kad ostane u Australiji petnaest godina, kao što gospodin Mark reče, a pet godina koliko je meni osobno poznato, onda to nije bez razloga. A jedna dobro odgojena djevojka ne pita koji su to razlozi.“

„Sigurno je upao u neke probleme“, primijeti Audrey nehajno. „Tijekom do-

ručka govorili su da je bio razuzdan. Sretna sam što Joe nije takav. Joe ima petnaest funti u poštanskoj štedionici. Jesam li ti već rekla?“

Međutim, tog poslijepodneva više nije bilo vremena za razgovor o Joeu Turneru. Zazvonilo je zvonce i Audrey skoči na noge. Više nije bila Audrey, nego Stevens. Namjestila je kapu pred ogledalom.

„Evo ga, to je zvonce na ulazu“, reče. „To je on. ‘Dovedite ga u ured’, rekao je gospodin Mark. Mislim kako ne želi da ga vide druge dame i gospoda. Uostalom, oni su svi otišli igrati golf... Tko zna hoće li on ostati ovdje, Možda je dobio puno zlata iz Australije... Možda ću doznati nešto o Australiji, jer ako tamo čovjek može doći do zlata, pa ne kažem drugo nego da Joe i ja...“

„Hajde, hajde, požuri, Audrey.“

„Evo idem, tetko.“ izašla je.

Svakome tko bi prilazom došao pješke po kolovoskom suncu i sam pogled kroz otvorena vrata Crvene kuće u ugodno i primamljivo predvorje djelovao bi osvježavajuće. Bila je to velika prostorija s niskim stropom i hrastovim gredama, žućkastobijelo okrečenih zidova te prozora sa staklima u obliku romba i plavim zavjesama. S desne i lijeve strane bila su vrata koja su vodila u druge sobe, a ravno kako bi čovjek ušao ponovno nalazili su se prozori koji su gledali na maleni travnjak. Zrak je nježno strujao kroz otvorene prednje i stražnje prozore stvarajući jedva zamjetljivi propuh. Uz desni zid nalazile su se stube sa širokim, niskim stepenicama, što su sezone do galerije koja se pružala na lijevu stranu, cijelom širinom predvorja, gdje su bile spavaće sobe – za one koji bi prenoćili. Namjere gospodina Roberta Abletta u tom smislu još su bile nepoznate.

Dok je Audrey prelazila preko predvorja, blago se prestrašila kad je odjednom ugledala gospodina Cayleyja kako nenametljivo sjedi na klupici kod jednog od prednjih prozora, i čita. Nije bilo nikakvog razloga zašto ne bi bio ovdje – po ovakvom danu bilo je mnogo hladnije nego na golf igralištu. Ali toga poslijepodneva kuća je nekako pusta, kao da su svi gosti vani ili, što je možda bilo najpametnije, u svojim spavaćim sobama na katu gdje su spavali. Gospodin Cayley, gospodarev rođak, jest bio iznenađenje. Tiho uzviknuvši od tog iznenađenog susreta, ona se zarumeni i reče:

„Oh, oprostite, gospodine, nisam vas primijetila.“

On podigne pogled s knjige i nasmije joj se. Bio je to ugodan osmijeh na tom krupnom, ružnom licu.

„Gospodin Cayley je pravi gospodin“, pomisli ona pitajući se što bi gospodar

bez njega.

Ako ovog brata, na primjer, treba otjerati natrag u Australiju, gospodin Cayley će morati obaviti lavovski dio toga posla.

„Dakle, ovo je gospodin Robert“, reče Audrey u sebi kad je ugledala gosta.

Kasnije je rekla tetki da bi ga ona uvijek prepoznala kao brata gospodina Marka, da bi uvijek to rekla. Zapravo, ostala je iznenađena. Pjegavi, maleni Mark, uredne usiljene bradice i pažljivo zavrnutih brkova, hitrih, nemirnih očiju, koje su u svakom društvu uvijek letjele od osobe do osobe kako bi uhvatile jedan osmijeh više u svoju korist kad kaže nešto dobro, jedan pogled pun očekivanja više dok je čekao svoj red da kaže to što ima – veoma se razlikovao od ovog loše odjevenog kolonijalca grubog lica, koji je tako namršteno promatra.

„Gdje je gospodin Mark Ablett?“ progundao je on. Ovo je zvučalo gotovo kao prijetnja.

Audrey se pribrala i umirujuće se osmjehnula. Ona je imala osmijeh za svakoga. „Da, gospodine. On vas čeka. Izvolite za mnom.“ „Oho! Vi dakle znate tko sam ja, zar ne?“ „Gospodin Robert Ablett?“ „Aha, tako je. Znači da me on očekuje, je li? Bit će mu jako drago kad me vidi, ha?“

„Molim vas, ovim putem, gospodine“, ukočeno reče Audrey.

Prišla je drugim vratima slijeva i otvorila ih.

„Gospodin Robert Ab...“, krenula je i zašutjela. Soba je bila prazna. Ona se okrenula prema čovjeku koji se nalazio iza nje.

„Izvolite sjesti, gospodine, a ja ću pronaći gospodara. Znam da je unutra, jer mi je rekao da ćete vi doći danas poslijepodne.“

„Oho!“ Ogledao se po sobi. „Kako zovete ovo mjesto, ha?“

„Ured, gospodine,“

„Ured?“

„Soba gdje gospodar radi, gospodine.“

„Radi, ha? To je nešto novo. Ne pamtim da se on ikada u životu primio nekog posla.“

„Gdje piše, gospodine“, reče Audrey dostojanstveno. Činjenica da gospodin Mark piše, iako nitko nije znao što piše, s ponosom se uzimala u prostorijama domaćice.

„Nisam dovoljno lijepo odjeven za salon, ha?“

„Reći ću gospodinu da ste stigli, gospodine“, odreza Audrey odlučno.

Zatvorila je vrata i ostavila ga unutra.

E pa, imat će što i pričati tetki! I ona odmah krene premišljati o stvarima koje je on njoj rekao i što je ona, onako mirno, rekla njemu. „Čim sam ga ugledala, rekla sam u sebi...“ Pa, sva se zaprepastila. A zaprepaštenje joj je, zapravo, stalno prijeto.

Međutim, sad joj je bilo najvažnije da pronade gospodara. Prešla je preko predvorja do knjižnice, zavirila unutra, vratila se malo neodlučno i stala pred Cayleyja.

„Molim vas, gospodine“, obratila mu se dubokim, uljudnim glasom, „da li znate gdje je gospodar? Gospodin Robert je došao.“

„Molim?“ reče Cayley dignuvši pogled s knjige. „Tko?“

Audrey ponovi svoje pitanje.

„Ne znam. Zar on nije u uredu? Poslije ručka otišao je u zamak Ne sjećam se da sam ga otada vidio.“

„Hvala vam, gospodine. Otići ću ga potražiti u zamak.“

Zamak je bio vrtna kućica od cigli u stražnjem vrtu, oko tri stotine metara iza kuće. Tamo je Mark ponekad razmišljao prije nego bi se povukao u ured svoje misli staviti na papir. Te misli nisu imale neku veću vrijednost. Naprotiv, on ih je češće sipao tijekom objeda nego što ih je stavljao na papir, a mnogo češće su ostajale samo na papiru i nisu odlazile u tisak. Ali unatoč tome gospodara Crvene kuće bi pomalo zaboljelo kad bi se neki posjetitelj ponio nemarno prema zamku, kao da je zamak podignut samo za obično ljubakanje ili pušenje. Jedanput je tamo zatekao dva svoja gosta kako se kockaju. Mark im tada nije ništa rekao, samo ih je pitao s malo drukčijim naglaskom nego obično nisu li mogli naći neko drugo mjesto za igru i ti prijestupnici više nikada nisu Bill pozvani u Crvenu kuću.

Audrey je polako otišla do zamka, pogledala unutra i polako se vratila. Toliko hodanja nizašto. Možda je gospodar bio na katu u svojoj sobi. „Nisam dovoljno dobro odjeven za salon.“ Pa, dakle, tetko, da li bi ti voljela da neko uđe u tvoj salon s crvenom maramom oko vrata i velikim, prašnjavim čizmama i... Čuj! Netko lovi zečeve. Tetkica posebno voli dobrog zeca s umakom od luka. Baš je vruće – ne bi rekla ne šalici čaja. Ma, izgleda da gospodin Robert neće ostati preko noći – nema nikakvu prtljagu. Doduše, gospodin Mark bi mu mogao posuditi svoje stvari. On ima odijela dovoljno za šestoricu ljudi. Ona bi ga uvijek prepoznala kao brata gospodina Marka.

Ušla je u kuću. Dok je putem u predsoblje prolazila pokraj sobe glavne do-

mačice, vrata se odjednom otvore i pokaže se jedno krajnje prestrašeno lice.

„Zdravo, Audrey“, reče Elsie. „To je Audrey“, rekla je okrenuvši se u sobu.

„Što se dogodilo?“ upita Audrey provirivši na vrata.

„Oh, draga moja, baš si me preplašila. Gdje si bila?“

„Gore u zamku.“

„Jesi li što čula?“

„Što bih čula?“

„Neku pucnjavu i eksplozije i strašne stvari.“

„Oh!“ reče Audrey s olakšanjem. „Netko od ljudi lovi zečeve. Dok sam se vraćala ovamo, rekla sam samoj sebi: ‘Tetka posebno voli dobrog zeca’, rekla sam i da me ne bi iznenadilo kad...“

„Zečeve!“ ponovi tetka prezrivo. „To se dogodilo u kući, djevojko moja.“

„Tako je“, potvrdi Elsie, jedna od sobarica. „Ja sam rekla gospođi Stevens... zar ne da sam rekla, gospođu Stevens? ‘To je puklo u kući’, rekla sam.“

Audrey pogleda u tetku, pa u Elsie.

„Zar mislite da je on kod sebe imao revolver?“ upitala je prigušeno.

„Tko?“ uzbuđeno će Elsie.

„Onaj njegov brat. Iz Australije. Čim sam ga ugledala, rekla sam: ‘Ti si ološ, dragi moj!’ To sam ja rekla, Elsie. Još prije nego što je uopće progovorio. Prostat!“ Okrenula se prema tetki. „Tako je, časna riječ.“

„Sjećaš li se, Audrey, da sam ti ja uvijek govorila da se čovjek ne može pouzdati u te probisvijete iz Australije“, upozorila je gospođa Stevens sva zadihana zavalivši se u stolicu. „Ne bih sad izišla iz ove sobe da mi netko dade i stotinu tisuća funti.“

„O, gospođu Stevens!“ reče Elsie kojoj je nedostajalo pet šilinga za nove cipele, „ja ne bih išla baš tako daleko, ne bih, ali...“

„Eto!“ usklikne gospođa Stevens naglo se uspravivši na stolici.

Zabrinuto su osluškivale, a djevojke se nagoni okupe oko stolice starije žene.

Vrata su se tresla, po njima je netko udarao nogom i pritiskao kvaku.

„Slušajte!“

Audrey i Elsie se pogledaše zaprepaštenih očiju.

Čule su muški glas, glasan, bijesan:

„Otvorite vrata! Otvorite vrata! Otvorite vrata, kad vam kažem!“

„Nemojte otvoriti vrata!“ panično zakričala je gospođa Stevens kao da netko

prijeti na njezinim vratima. „Audrey! Elsie! Ne puštajte ga unutra.“

„K vragu, otvorite vrata!“ ponovno začuje se isti glas.

„Poubijat će nas u našim krevetima“, drhteći će.

Prestravljene djevojke su se nagurale uz gospođu Stevens. Zagrlivši svaku jednom rukom, sjedila je čekajući.

II.

GOSPODIN GILLINGHAM SILAZI NA POGREŠNOJ POSTAJI

Je li Mark Ablett bio gnjavator ili ne, to ovisi kako se gleda, ali odmah se može reći da nikada nije gnjavio društvo pričanjem o svom ranijem životu. No, glasine uvijek kolaju. Uvijek se nađe netko tko sve zna. Znalo se, barem to Mark nije tajio, da je njegov otac bio seoski svećenik. Pričalo se da je Mark, dok je bio dječak, privukao pozornost i pokroviteljstvo neke bogate, stare usidjelice iz susjedstva, koja ga je školovala u gimnaziji i na sveučilištu. Otac mu je umro nekako u vrijeme kad se vratio iz Cambridgea, ostavivši za sobom nešto duga, kao opomenu svojoj obitelji, i čuvenu sklonost za kratke propovijedi, kao primjer svome nasljedniku. Izgleda da ni opomena ni primjer nisu urodili plodom. Mark je otišao u London, s mjesečnim primanjima od svoje pokroviteljice, i (po mišljenju svih) spetljao se sa zelenašima. Svojoj pokroviteljici, i svima drugima koji su ga pitali što radi, odgovarao je da piše, ali što je pisao, osim pisama u kojima je tražio odgodu plaćanja dugova, to nikada nije otkriveno. Veoma je uredno posjećivao kazališta i barove, bez sumnje u namjeri da napiše neki ozbiljan članak za Spectator o dekadenciji engleskog kazališta.

Nasreću (s Markove točke gledišta) pokroviteljica mu je umrla u trećoj godini njegova boravka u Londonu i ostavila mu sav novac koji mu je bio potreban. Od tog trenutka podaci o njemu su mnogo jasniji. Podmirio je račune zelenaša, prepustio drugima da mlate praznu slamu koju je on dotada mlatio, pa i sam postao pokrovitelj. Bio je umjetnički pokrovitelj. Nisu samo zelenaši otkrili da Mark Ablett ne piše za novac, jer sad je urednicima nudio besplatne priloge i besplatne ručkove, izdavačima je davao suglasnost za poneku tanku knjižicu, za koju je pisac platio sve troškove i odrekao se svih honorara, talentirani mladi slikari i pjesnici ručali su s njim, čak je jednu kazališnu družinu odveo na turneju, podjednako predano igrajući ulogu izdašnog financijera i gorljivog tumača naslovnih uloga.

On nije bio snob u običnom smislu te riječi. Površna definicija snoba je čovjek koji voli lordove, a pažljivija definicija govori da je to podlac koji voli podlosti – što bi bilo malo neljubazno prema plemstvu, ako je prva definicija točna. Mark je nesumnjivo bio tašt, ali on bi se radije sastao s nekim kazališnim redateljem nego s jednim grofom; s više uživanja bi govorio o svom prijateljstvu s Danteom, da je to bilo moguće, nego s jednim vojvodom. Nazovite ga snobom ako vam se tako sviđa, ali on sigurno nije pripadao onoj najgoroj vrsti snobova. On je bio prišipetlja, ali se prišivao uz umjetnost, ne uz društvo. Bio je on laktaš, ali zanimao ga je Parnas, a ne fotelje.

Njegovo pokroviteljstvo nije se ograničilo samo na umjetnost. Ono je obuhvatilo i Matthewa Cayleyja, malog rođaka od trinaest godina, koji je bio isto toliko siromašan kao i Mark prije no što ga je njegova pokroviteljica spasila. Poslao je rođaka Cayleyja u gimnaziju u Cambridge. Njegove pobude, bar isprva, nesumnjivo nisu bile vezane za ovozemaljske interese. Bilo je to samo vraćanje duga u nebeskim knjigama, vraćanje plemenitosti kojom je on osobno bio obasipan, neka vrsta uloga za nebo. Ali kako je dječak stasao, Markove namjere glede njegove budućnosti počele su voditi računa o Markovim vlastitim interesima koliko i o interesima rođaka Cayleyja. On je osjetio da je jedan Matthew Cayley od dvadeset i tri godine, s odgovarajućim obrazovanjem, veoma koristan predmet imovine za čovjeka u njegovom položaju. Da tako kažemo, za čovjeka kojem taština ostavlja tako malo vremena da se bavi svojim poslovima.

Stoga je Cayley od svoje dvadeset i treće godine vodio Markove poslove. Tada je Mark već bio kupio Crvenu kuću i priličnu površinu zemljišta što je pripadalo tom gospodarstvu. Cayley je nadgledao potrebno osoblje. U stvari, on je imao mnogo dužnosti. Nije bio baš pravi tajnik, ni nadstojnik imanja, ni poslovni savjetnik, ni ortak, nego sve pomalo od svega toga. Mark se oslanjao na njega i zvao ga je Cay, smatrajući, sasvim ispravno, da mu ime Matthew u sadašnjim okolnostima nimalo ne odgovara. Osjećao je da je Cay iznad svega pouzdan. Bio je to krupan, staložen momak snažnih čeljusti, koji čovjeku nije dosadivao nepotrebnim razgovorom – blagodat za onog tko je volio sam voditi većinu razgovora.

Cayley je sada imao dvadeset i osam godina, ali je izgledao kao da ima četrdeset, koliko i njegov pokrovitelj. Povremeno su pozivali dosta gostiju u Crvenu kuću, a Mark je zbog plemenitosti, ili taštine, kako hoćete, najradije pozivao goste koji nisu bili u mogućnosti uzvratiti mu gostoprimstvo. Pogledajmo ih

dok dolaze na onaj doručak o kome nam je sobarica Stevens već nešto letimično rekla.

Prvi se pojavio bojniik Rambold, visoki, šutljivi čovjek prosjede kose i brkova, u sportskom kaputu i sivim hlačama, koji je živio od svoje mirovine i za novine pisao članke iz prirodopisa. On pregleda jela na stoliću s doručkom, pažljivo se opredijeli za jelo od riže, ribe i jaja, i lati se posla. Do dolaska sljedećeg gosta već je prešao na kobasice. Taj sljedeći gost bio je Bill Beverley, veseli mladić u bijelim hlačama i šarenoj bluzi.

„Zdravo bojniče“, pozdravi ga Bill ulazeći. „Kako je vaš giht?

„Nije giht“, promrmlja bojniik.

„Dobro, što god da imate.“

Bojniik nešto progunda.

„Ja uvijek pazim da budem pristojan tijekom doručka“, izjavio je Bill pošteno napunivši tanjur zobenom kašom. „Većina ljudi je tako neodgojena. Zato sam vas i pitao. Ali ako sam dirnuo u tajnu, nemojte mi reći. Hoćete li kavu?“ dodao je natačući je sebi u šalicu.

„Neću, hvala. Ne pijem dok ne završim s doručkom.“

„U redu, bojniče. Samo sam iz ućtivosti pitao.“

Bill sjedne nasuprot bojniika.

„E, imat ćemo lijep dan za igru“, nastavi. „Bit će paklenska vrućina, ali to samo ide u prilog Betty i meni. Na petoj rupi, otvara se vaša stara rana, ona koju ste stekli u onom pogranićnom sukobu 1843, na osmoj, vaša jetra, izjedena od istoćnjaćkih začina, raspast se u komadiće, na dvanaestoj...“

„Oh, zavežite, magariće jedan!“

„Znate, ja vas samo upozoravam. Oho, dobro jutro gospođice Norris. Baš sam bojniiku pričao što će se danas dogoditi vama i njemu. Treba li vam pomoć ili ćete radije sami odabrati doručak?“

„Molim vas, samo vi sjedite“, odgovorila gospođica Norris. „Poslužit ću se sama. Dobro jutro bojniče.“ Ona mu se ljupko nasmije. Bojniik kimne.

„Dobro jutro. Bit će vruće.“

„Kao što sam mu upravo govorio“, počne Bill“, „da je to... Gle, evo Betty. Dobro jutro, Cayley.“

Betty Calladine i Cayley ušli su zajedno. Betty je bila osamnaestogodišnja kći gospođe Calladine, udovice pokojnog slikara Johna Calladinea, koja je ovom prigodom vršila ulogu domaćice. Ruth Norris se ozbiljno bavila glumom, a u

slobodno vrijeme ozbiljno je igrala golf. Bila je sposobna u jednoj i drugoj ulozi. Ni kazališni krugovi ni golf igrališta nisu od nje strepili.

„Da ne zaboravim, automobil će doći u deset i trideset“, napomene Cayley podigavši pogled s pisama koja je čitao. „Tamo ćete ručati i odmah zatim krenuti natrag. Je li tako?“

„Ne vidim zašto ne bismo odigrali... dvije partije“, reče Bill pun nade.

„Poslijepodne je previše vruće“, rekao je boжник. „Vratit ćemo se baš na čaj.“

Uđe Mark. On je uglavnom dolazio posljednji. Pozdravio ih je, sjeo i uzeo čaj i prženi kruh. On nikada nije obilno doručkovao. Ostali su tiho čavrljali da mu ne smetaju dok čita poštu.

„Bože dragi!“ uzvikne odjednom Mark. Svi nagonski okrenuše glavu prema njemu.

„Oprostite, gospođice Norris. Oprostite, Betty.“

Gospođica Norris se osmijehne u znak da oprašta. Često je i njoj dolazilo da tako uzvikne, pogotovo na probama.

„Slušajte, Cay!“ ponovno će Mark namršteno, uznemireno i zbunjeno. „Što mislite, od koga je ovo?“

Podigao je jedno pismo i zamahnuo. Cayley na drugom kraju stola sliježe ramenima. Otkuda bi on to mogao znati?

„Od Roberta“, reče Mark.

„Od Roberta?“ ponovio je Cayley kojega inače ništa nije moglo iznenaditi. „Onda?“

„Jako je lijepo sad ovako reći onda?“ reče Mark zlovoljno.

„On poslijepodne dolazi ovamo.“

„Ja sam mislio da je u Australiji, ili tako nešto,“

„Naravno. To sam i ja mislio“, potvrdio je Mark pa pogleda preko stola u Rambolda. „Imate li vi braće, bojniče?“

„Nemam.“

„E, slušajte moj savjet i nemojte ih ni imati.“

„Sad su male šanse“, odvrati boжник.

Bill se nasmije. Gospođica Norris uljudno upita: „Ali vi nemate braće, gospodine Ablett?“

„Jednog“, odgovori Mark mrko. „Ako se vratite na vrijeme, vidjet ćete ga poslijepodne. On će vjerojatno zamoliti da mu posudite pet funti, Nemojte.“

Svima je bilo pomalo neugodno.

„Ja imam brata“, reče Bill utješno, „ali uvijek ja posuđujem od njega.“

„Kao Robert“, primijeti Mark.

„Kad je posljednji put bio u Engleskoj?“ upita Cayley.

„Prije otprilike petnaest godina, zar ne? Ali, naravno, vi ste tada bili tek dječak.“

„Da, sjećam se da sam ga tada jedanput vidio, ali nisam znao da se otada nije vraćao.“

„Nije. Bar meni nije poznato da je dolazio.“ Mark, očito još uznemiren, ponovno počne čitati pismo.

„Osobno mislim“, reče Bill, „rodbinski odnosi su velika greška.“

„Ipak“, odvažno reče Betty, „sigurno je zanimljivo kad postoji netko tko sramoti obitelji.“

Mark je namršteno pogleda.

„Ako mislite da je to zanimljivo, Betty, proslijedit ću ga vama. Ako je on još onakav kakav je bio i kakvih mu je bilo tih nekoliko pisama... Ma, Cay zna.“

„Ja samo znam da o njemu čovjek nije smio ništa pitati“, promrmlja Cayley.

Možda je to trebao biti mig kakvom previše radozunalom gostu da ne postavlja nova pitanja. Ili opomena domaćinu da ne govori previše otvoreno pred strancima, iako je on to rekao kao najobičniju činjenicu. Ali ta tema se iscrpila, a naslijedila ju je mnogo privlačnija o skorašnjoj igri u četvero. Gospoda Calladi-ne će ići s igračima na ručak kod neke stare prijateljice koja je stanovala blizu igrališta, a Mark i Cayley će ostati kod kuće... zbog poslova. U te poslove sigurno je spadao i posjet brata rasipnika. Ali to svakako nije trebalo kvariti raspoloženje za ono natjecanje u četvero.

Nekako u vrijeme kad je boжник (tko zna za razlog) zakačio zemlju kod prvog udarca na šesnaestoj rupi, a Mark i njegov rođak odrađivali posao u Crvenoj kući, jedan zgodan gospodin po imenu Antony Gillingham predavao je putnu kartu na postaji Woodham i pitao kojim bi putem otišao u naselje. Kad je dobio potrebne upute, ostavio je kovčeg kod šefa stanice i ležerno odšetao. On je važna osoba u ovom romanu, pa je dobro da nešto doznamo o njemu prije no što ga uvedemo u priču. Hajde da nađemo neki izgovor i zaustavimo ga na vrhu brežuljka gdje ćemo ga dobro promotriti.

Prvo ćemo zapaziti da on pogledom više ispituje nas nego mi njega. S obrijanog lica oštarih crta, od one vrste koja se obično veže uz mornaricu, blistale su sive oči koje kao da su upijale svaku pojedinu crtu naše osobe. Nepoznati ljudi

su se isprva gotovo plašili toga pogleda, ali onda bi shvatili da su mu misli veoma često na sasvim drugoj strani i da je on, takoreći, ostavio oči na straži, a u sebi prati tijekom misli koji ide u drugom pravcu. Naravno, to mnogi ljudi čine. Kada, na primjer, razgovaraju s jednom osobom, a pokušavaju slušati drugu, pa ih oči odaju, Antonyja oči nikada nisu odale.

Tim očima on je vidio dobar dio svijeta, premda ne kao pomorac. Kad je u svojoj dvadeset i prvoj godini od majke naslijedio godišnju rentu od četiri stotine funti, njegov otac, stari Gillingham, podigao je oči sa Stockbreeders' Gazettea i upitao ga što namjerava napraviti.

„Vidjeti svijet“, rekao je Antony.

„Pa, javi mi se iz Amerike, ili kamo već stigneš.“

„U redu“, pristao je Antony.

Stari Gillingham se vratio novinama. Antony je bio mlađi sin i, sve u svemu, ocu nije bio toliko interesantan kao potomci određenih drugih obitelji, na primjer, obitelji Championa Birketta. Ali, da, Champion Birkett je bio najbolji herefordski bik kojega je on ikada uzgojio.

Međutim Antony nije imao namjeru otići dalje od Londona. Njegov pojam što znači vidjeti svijet bio je vidjeti ljude, a ne zemlje; i vidjeti ih iz što je moguće više kutova. U Londonu ima svakakvih ljudi, ako čovjek zna kako ih gledati. Zato ih je Antony gledao iz raznih, neobičnih kutova: iz kuta osobnog sluge, novinara-reportera, konobara, trgovačkog pomoćnika. Silno je uživao u tome sa sigurnih četiri stotine funti godišnje. Nikada se nije dugo zadržavao na jednom poslu i do raskida radnog odnosa obično je dolazilo kad bi poslodavcu (suprotno svim pravilima koja važe između gospodara i sluge), rekao točno ono što misli o njemu. Bez imalo muke nalazio je nov posao. Umjesto iskustva i preporuka ponudio bi svoj rad pod poštenom pogodbom: prvog mjeseca neće uzeti plaću, a ako zadovolji poslodavca, drugog mjeseca dobit će dvostruku plaću. Uvijek je dobivao tu dvostruku plaću.

Sada je imao trideset godina. U Waldheim je došao na odmor zato što mu se svidio izgled postaje. Putna karta mu je davala pravo da putuje dalje, ali on je uvijek radio kako mu je u tom trenutku došlo. Waldheim ga je privukao, a on je sa sobom u vagonu imao kovčeg i novca u džepu. Zašto ne bi sišao?

Gazdarica svratišta George obradovala se je gostu i obećala da će njezin muž poslijepodne otići po njegovu prtljagu.

„A vjerojatno biste htjeli i ručati, čini mi se, gospodine.“

„Da, ali nemojte se s time gnjaviti. Dajte mi nešto hladno, što god imate.“

„Što mislite o govedini, gospodine?“ upita ona kao da na raspolaganju ima stotinu vrsta mesa pa mu sad nudi ono najbolje.

„To će biti sjajno. I kriglu piva.“

Dok je završavao s ručkom, ušao je gazda i upitao za prtljagu. Antony i nje-mu naruči kriglu piva pa su se brzo zapričali.

„Sigurno je jako zabavno držati seosko svratište“, reče on pomislivši da je ne-kako već vrijeme da se prihvati novog posla.

„Ne znam je li zabavno, gospodine. Daje nam za život, i malo više.“

„Trebali biste otići na odmor“, reče Antony gledajući ga zamišljeno.

„Smiješno je da to vi govorite“, reče gazda s osmjehom. „I jučer mi je jedan drugi gospodin, tamo iz Crvene kuće, rekao to isto. Ponudio je da će preuzeti ovo mjesto i sve što ide s njim.“ Gromoglasno se nasmijao.

„Iz Crvene kuće? Nije valjda iz Crvene kuće kod Stantonova?“

„Da, gospodine. Stanton je sljedeća postaja od Waldheima. Crvena kuća je oko kilometar i pol odavde... od gospodina Abletta je.“

Antony izvadi pismo iz džepa. Adresa pošiljatelja bila je Crvena kuća, Stan-ton i bilo je potpisano s Bill.

„Dobri, stari Bill“, promrmljao je u sebi. „Ide mu.“

Antony je Billa Beverleyja sreo prije dvije godine u jednoj trafici. Gillingham je bio na jednoj strani blagajničkog stola, gospodin Beverley na drugoj. Nešto na Billu, možda njegova mladost i svježina, privuklo je Antonyja. I kad su cigarete bile naručene i adresa na koju ih treba poslati preuzeta, Antony se sjetio da se jednom, u nekom ljetnikovcu, upoznao s nekom Beverleyjevom tetkom. Beverley i on sreli su se nešto kasnije u nekom restoranu. Obojica su bili u večernjim odijelima, ali sa svojim ubrusima radili su različite poslove, a Antony je bio uljudniji od njih dvojice. Međutim, Bill mu se ipak svidio. Pa je tako tijekom jed-nog od svojih dopusta, dok je bio bez posla, preko zajedničkog prijatelja dogo-vorio upoznavanje. Beverley je bilo malo iznenađen kad mu je Antony objasnio pod kakvim su se okolnostima ranije vidjeli, ali taj je nelagodni osjećaj uskoro nestao pa su on i Antony veoma brzo postali prisni prijatelji. No, kad bi mu pi-sao, Bill ga je obično oslovljavao s dragi Šašavče.

Antony je odlučio poslije ručka odšetati do Crvene kuće i posjetiti prijatelja. Najprije je pogledao svoju spavaću sobu, koja nije bila baš onakva spavaća soba iz romana što u seoskim svratištima miriše na lavandu, no bila je dovoljno čista

i udobna, a onda je otišao preko polja.

Dok je hodao prilazom i približavao se starinskom pročelju od crvenih cigli, pčele su lijeno zujale u cvjetnjacima, divlji golubovi nježno su gukali s vrhova brijestova. S dalekih travnjaka dopiralo je brujanje kosilice, taj najugodniji od svih seoskih zvukova kad se čovjek odmara: čovjeku je ugodnije ljenčariti dok drugi rade...

A u predvorju neki čovjek je udarao po zaključanim vratima i vikao:

„Otvorite vrata! Govorim vam, otvorite vrata!“

„Hej!“ reče Antony začuđeno.

III.

DVA ČOVJEKA X JEDAN LEŠ

Cayley se hitro okrenuo kad je čuo njegov glas.

„Mogu li pomoći?“ pristojno upitao je Antony.

„Nešto se dogodilo“, rekao je Cayley Ubrzano je disao. „Čuo sam pucanj, zvučalo je kao pucanj, bio sam u biblioteci. Jako je odjeknulo... ne znam što je to bilo. A vrata su zaključana.“ Ponovno je zgrabio kvaku i prodrmao je. „Otvorite vrata!“ povikao je. „Mark, što se dogodilo? Otvorite vrata!“

„Pa on je sigurno namjerno zaključao vrata“, reče Antony, „i zašto bi ih sada otključao samo zato što vi tako želite?“

Cayley ga zbunjeno pogledao. Onda se ponovno okrenuo prema vratima. „Moramo ih razvaliti“, rekao je naslonivši rame na njih. „Pomognite mi.“

„Nema nijednog prozora?“

Cayley glupavo uzvрати:

„Prozor? Prozor?“

„Mnogo je lakše razvaliti prozor“, reče Antony s osmijehom. Stajao je naslonjen na štap na početku predvorja. Izgledao je veoma hladnokrvno i pribrano, nesumnjivo misleći da se sva ta galama digla nizašto. Kako bilo, on taj pucanj nije čuo.

„Prozor... naravno! Koji sam ja idiot.“

On se progura pored Antonyja i istrči na prilaz. Antony krene za njim, Trčali su duž prednjeg dijela kuće, skrenuli lijevo niz jednu stazu, pa opet lijevo preko travnjaka – Cayley je bio naprijed, Antony za njegovim petama. Odjednom Cayley pogleda preko ramena i stane.

„Evo“, reče.

Došli su do prozora zaključane sobe. Bili su to francuski prozori kroz koje se moglo izići na travnjake iza kuće, ali sad su bili zatvoreni. Antony nije mogao ne osjetiti žmarce od uzbuđenja dok je slijedio Cayleyjev primjer stavljajući lice

na staklo. Po prvi put on se pitao da li se stvarno, u ovoj tajanstvenoj sobi, dogodio revolverski pucanj. S one druge strane vrata sve je izgledalo tako nevjerovatno i melodramatično. Ali ako je netko pucao jedanput, zašto ne bi pucao još dvaput – na neoprezne glupane koji su pritisnuli nos na staklo i to tražili.

„Moj Bože, vidite li ga?“ upita Cayley drhtavim glasom. „Tamo dolje. Pogledajte!“

Sljedećeg trenutka i Antony ugleda isto. Neki čovjek ležao je na podu na suprotnom kraju sobe, leđima okrenut prema njima. Neki čovjek? Ili tijelo nekog čovjeka?

„Tko je to?“ upita Antony.

„Ne znam“, šapnuo je drugi.

„Pa, hajdemo vidjeti“, reče Antony i na trenutak se zagleda u prozore. „Mislim da će popustiti ako se svom težinom upre na mjestu gdje se spajaju. Ali, možemo i nogom razbiti staklo.“

Cayley se nasloni ništa ne rekavši. Prozor popusti i oni uđu u sobu. Cayley hitro priđe tijelu i klekne pokraj njega. Trenutak kao da je oklijevao, a onda mu s određenim naporom stavi ruku na rame i okrene ga.

„Hvala Bogu!“ promrmljao je i pustio da se tijelo vrati u prvobitan položaj.

„Tko je?“ upita Antony.

„Robert Ablett,“

„Oh!“ iznenadio se Antony. „Mislio sam da se zove Mark“, dodao je više sebi nego njemu.

„Da, Mark Ablett živi ovdje. Robert je njegov brat“, reče Cayley i strese se. „Pobojao sam se da je Mark.“

„Je li Mark bio u sobi?“

„Bio je“, odgovori Cayley rastreseno. Onda kao da strancu iznenada zamjera na tom pitanju: „Tko ste vi?“

Ali Antony je otišao do zaključanih vrata i stao okretati kvaku.

„Pretpostavljam da je ključ stavio u džep“, primijeti vrativši se do leša.

„Tko?“

Antony sliježe ramenima.

„Tko god je ovo učinio“, odgovori pokazujući čovjeka na podu. „Je li mrtav?“

„Pomozite mi“, reče Cayley jednostavno.

Okrenuli su leš na leđa skupljajući snagu da ga pogledaju. Robert Ablett bio

je pogođen među oči. Nije to bio ugodan prizor, a zajedno sa zgražanjem Antony je odjednom osjetio i sažaljenje prema čovjeku koji je stajao pokraj njega i kajanje što se tako nemarno i olako ponio prema cijelom tom događaju. Ali čovjek uvijek živi u uvjerenju da se takve stvari uvijek događaju samo drugima. Isprva je čovjeku teško u tako nešto vjerovati kad njega zadese.

„Jeste li ga dobro znali?“ reče Antony tiho. Mislio je: „Jeste li ga voljeli?“

„Ne previše. Mark je moj rođak. Mislim, Mark je brat kojega bolje poznajem.“

„Vaš rođak?“

„Da.“ Trenutak je šutio pa reče: „Je li mrtav? Čini se da jest. Hoćete li.“ znate li nešto o... o takvim stvarima? Možda će biti najbolje da donesem malo vode.“

Nasuprot zaključanim vratima bila su još jedna vrata koja su vodila, kao što se Antony uskoro i osobno uvjerio, u hodnik iz kojega se ulazilo u dvije druge sobe. Cayley ode u hodnik i otvori vrata s desne strane. Vrata ureda, kroz koja je izašao, ostala su otvorena. Vrata na kraju kratkog hodnika bila su zatvorena. Antony, klečeći pokraj leša, pratio je Cayleyja očima i, kad je on nestao, pogled mu je ostao zalijepljen za prazan zid hodnika, ali nije bio svjestan u što gleda jer su mu misli bile s onim drugim čovjekom – suosjećao je s njim.

„Voda ne može koristiti lešu“, rekao je samome sebi, „ali sam osjećaj da čovjek nešto radi, kada naočigled nema što raditi, velika je utjeha.“

Cayley se vratio u sobu. U jednoj ruci držao je spužvu, u drugoj maramicu. Pogledao je Antonyja. Antony kimne. Cayley nešto promrmlja i klekne da opere lice mrtvaca. Zatim je na njega položio maramicu. Antony blago uzdahne, od olakšanja.

Ustali su i pogledali jedan u drugog.

„Ako vam mogu pomoći“, reče Antony, „dopustite mi da vam pomognem.“

„Veoma ljubazno od vas. Toliko toga treba napraviti, Policija, liječnici... i tko zna što još. Ali ne smijete mi dopustiti da zloupotrebljavam vašu dobrotu. U stvari, trebao bih se ispričati što sam je već ovoliko zloupotrijebio.“

„Ja sam došao posjetiti Beverleyja. On je moj stari prijatelj,“

„Otišao je igrati golf. Uskoro će se vratiti“, reče Cayley i doda kao da je to tek sada shvatio: „Svi će se uskoro vratiti.“

„Ostat ću ako mogu biti od kakve pomoći.“

„Molim vas, ostanite. Znate, ima i dama. To će biti bolno. Ako biste, htjeli...“ Oklijevao je pa se bojažljivo osmjehnuo, što je izgledao veoma patetično za tako

krupnog i samopouzdanog čovjeka. „Mislim, vaša moralna podrška, znate. To bi dosta pomoglo.“

„Naravno.“ Antony uzvрати osmijeh pa veselo reče: „Dakle, ja bih prvo predložio da pozovete policiju.“

„Policiju? D... da“, promućao je Cayley i sumnjičavo se zagledao u sugovornika. „Pretpostavljam...“

Antony iskreno progovori.

„Sad, gledajte, gospodine... ovaj...“

„Cayley. Ja sam rođak Marka Abletta. Živim kod njega.“

„Ja se zovem Gillingham. Oprostite, to sam vam trebao ranije reći. Dakle, gospodine Cayley, nema nikakvog smisla da se zavaravamo. Ovdje je jedan čovjek ubijen... a neko ga je sigurno ubio.“

„Mogao se je i sam ubiti“ promrmeljao je Cayley.

„Da, mogao je, ali nije. Ili, ako i jest, netko je u to vrijeme bio u sobi, a taj netko sada nije ovdje. I taj netko je sa sobom odnio revolver. Pa, policija će o tome željeti izraziti mišljenje, zar ne?“

Cayley je šutio i gledao u zemlju.

„Oh, ja znam što vi mislite, i vjerujte mi da suosjećam s vama, ali ne možemo biti djetinjasti. Ako je vaš rođak Mark Ablett bio u sobi s ovim“, pokazao je leš, „s ovim čovjekom, onda...“

„Tko kaže da je bio?“ upita Cayley iznenada pogledavši Antonyja.

„Vi.“

„Ja sam bio u knjižnici. Mark je ušao... mogao je ponovno izaći... što ja znam. Mogao je netko drugi ući...“

„Da, da“, reče Antony strpljivo kao da govori djetetu. „Vi znate vašeg rođaka, ja ne. Recimo da on nije imao nikakve veze s tim. Ali netko je bio u sobi kad je ovaj čovjek ubijen i... Pa, policija to mora znati. Mislite li vi...“, pogledao je telefon. „Ili da ja to učinim?“

Cayley slegne ramenima i ode do telefona.

„Smijem li... ovaj... pogledati uokolo?“ Antony kimne prema otvorenim vratima.

„Oh, izvolite. Da.“ Sjeo je i k sebi privukao telefon. „Morate me shvatiti, gospodine Gillinghame. Znate, ja sam dugo poznavao Marka. Ali, naravno, vi ste sasvim u pravu, a ja sam baš blesav.“ Podigao je slušalicu.

Da bismo se upoznali s uredom pretpostavimo kako smo u njega ušli iz pre-

dvorja, kroz ona vrata koja su sada zaključana, ali koja su se, posebice zbog nas, na čaroban način otključala. Stojimo na samim vratima, soba se pruža desno i lijevo, odnosno, samo desno, jer je zid s lijeve strane gotovo nadohvat ruke. Ravno nasuprot nas, preko cijele širine sobe (nekih pet metara) nalaze se ona druga vrata kroz koja je Cayley izišao i vratio se prije nekoliko minuta. U zidu s desne strane, na desetak metara od nas, francuski je prozor. Ako prijedemo preko sobe i prođemo kroz vrata suprotno od nas, doći ćemo u hodnik kroz koji se ide u dvije sobe. Soba zdesna, u koju je Cayley ušao, nije bila ni upola dugačka kao ured. Bila je to mala, četvrtasta soba koja je očito nekada služila kao spavaća soba. U njoj više nije bilo kreveta, ali u kutu je bio umivaonik s hladnom i toplom vodom, zatim stolice, jedan ili dva ormara, i komoda. Prozor je gledao na istu stranu kao i prozori u susjednoj sobi, ali pogled udesno zaklanjao je zid ureda, koja je bila duža pet metara.

Prostorija nasuprot ove spavaće sobe je kupaoonica. U stvari, te tri sobe čine neku vrstu posebnog stana u kome je, možda, dok je kuća pripadala ranijem vlasniku, stanovao neki bolesnik, koji se stubama nije mogao penjati na kat, i Mark je dopustio da se prestane upotrebljavati, osim kao dnevna soba. Kako bilo, Mark nikada nije spavao u prizemlju.

Antony je pogledao u kupaoonicu i ušao u spavaću sobu u kojoj je bio Cayley, Prozor je bio otvoren i on pogleda van u brižno njegovanu travu pred prozorom i spokojni park. Bilo mu je veoma žao vlasnika svega toga, a koji je sada bio umiješan u tako jeziv događaj.

„Cayley sigurno misli kako je on to učinio“, reče Antony samome sebi, „i zato je izgubio toliko vremena udarajući po vratima. Zašto bi inače pokušavao provaliti bravu kad je mnogo lakše razbiti prozor? Naravno, možda je jednostavno izgubio glavu, s druge strane, možda je... pa, možda je želio rođaku pružiti priliku da pobjegne. Isto vrijedi i za policiju... oh, za mnogo toga. Na primjer, zašto smo mi trčali oko kuće da dođemo do prozora? Sigurno postoji neki stražnji izlaz iz predvorja. Kasnije ću morati pogledati.“

Pokazat će se da Antony uopće nije izgubio glavu.

Vani u hodniku ispred spavaće sobe začuo se korak i on se je okrenuo i ugledao Cayleyja na vratima. Trenutak ga je iznenađeno promatrao, a po glavi mu se vrzmalo jedno prilično neobično pitanje – pitao se zašto su vrata otvorena.

Pa, ne baš zašto su vrata otvorena, jer to bi se moglo dosta lako objasniti. Ali, zašto je očekivao da su vrata zatvorena. On se nije sjećao da ih je zatvorio, ali

nekako je bio iznenađen što ih vidi otvorenima, što vidi Cayleyja kako upravo ulazi u sobu. Nešto podsvjesno u njegovom mozgu govorilo mu je da je to neobično. Zašto?

U tom trenutku to je pitanje gurnuo u stranu. Odgovor će dobiti kasnije. Jako je dobro pamtio i sve što bi Antony vidio, ili čuo, kao da je ostavljalo svoj snimak negdje u njegovoj glavi, a da često ni on sam nije bio toga svjestan. Ti fotografski snimci ostajali su tamo spremni da ih razvije kad mu koji zatreba. Cayley mu se pridružio kod prozora.

„Telefonirao sam“, reče. „Šalju istražitelja, ili nekog, iz Middlestona, i mjesnu policiju, i liječnika iz Stanton.“ Slegnuo je ramenima. „Zasad smo mi tu.“

„Koliko ima odavde do Middlestona?“ Za taj gradić je toga jutra Antony kupio putnu kartu – samo šest sati ranije. To je bilo toliko apsurdno!

„Okolo trideset kilometara... ljudi će se ubrzo vratiti.“

„Beverley, i ostali?“

„Da. Uvjeran sam da će odmah htjeti otići odavde.“

„I bolje da odu.“

„Da.“ Cayley je neko vrijeme šutio. Onda reče: „Jeste li odsjeli negdje u blizini?“

„U Georgeu, u Waldheimu.“

„Ako ste sami, volio bih da se smjestite ovdje. Znate“, nastavio je nespreno“, vi ćete morati biti ovdje... zbog... zbog istrage i... i tako dalje. Ako vam smijem ponuditi gostoprimstvo svog rođaka u njegovom... htio sam reći, ako se on ne... ako je on stvarno...“

Antony brzo ubaci zahvalu i prihvati poziv.

„Dobro“, reče Cayley. „Možda će i Beverley ostati, ako ste prijatelji. On je dobar momak.“

Antony je bio veoma siguran, po onome što je Cayley rekao i onome što se ustručavao reći, da je Mark posljednji vidio svog brata živog. To nije značilo da je Mark Ablett ubojica. Revolveri i slučajno opale. A kad opale, ljudi izgube glave i pobjegnu u strahu da drugi neće vjerovati u njihovu priču. Ipak, kad netko pobjegne, pa bio nevin ili kriv, čovjek ne može a da se ne pita kojim je putem otišao.

„Pretpostavljam ovim“, reče Antony glasno i gledajući kroz prozor.

„Tko?“ upita Cayley tvrdoglavo.

„Pa, tko god bio“, reče Antony osmjehujući se samome sebe. „Ubojica. Od-

nosno, recimo, čovjek koji je zaključao vrata pošto je Robert Ablett ubijen.“

„Tko zna.“

„Pa, kako bi inače otišao? Nije izišao kroz prozore u susjednoj sobi jer su oni bili zatvoreni.“

„Ne čini li vam se da je to nekako čudno?“

„Pa, isprva mi je izgledalo čudno, ali...“, reče Antony i pokaže zid koji se pružao s desne strane. „Vidite, ako izađete ovuda, zaklonjeni ste od ostalog dijela kuće i sasvim ste blizu grmlja. Ako biste izišli kroz one francuske prozore, bili biste mnogo više izloženi pogledima. Vidite“, on mahne desnom rukom, „ovdje ste zaklonjeni od čitavog zapadnog, odnosno sjeverozapadnog, krila kuće gdje su kuhinjske prostorije... Oh, da, poznavao je kuću, tko god bio da bio, i vrlo je mudro izišao kroz prozor. Praktički istog momenta našao se u grmlju.“

Cayley ga je zamišljeno promatrao.

„Meni se čini, gospodine Gillinghame, da vi veoma dobro poznajete kuću, s obzirom na to da ste u njoj prvi put.“

Antony se nasmije.

„Oh, pa... zapažam stvari. Rođen sam za to. Ali u pravu sam, zar ne, da je izašao ovuda.“

„Da, mislim da jest.“

Cayley pogled okrene prema grmlju. „Hoćete li sada ići tamo zapažati?“ upitao je i kimnuo glavom prema grmlju.

„Mislim da bismo to mogli ostaviti policiji“, odvrati Antony obazrivo. „To je... pa, nema žurbe.“

Cayley kratko odahne, kao da je zadržavao dah čekajući odgovor, pa je sad ponovno mogao disati.

„Gospodine Gillinghame, hvala“, rekao je.

IV.

BRAT IZ AUSTRALIJE

Gostima u Crvenoj kući bilo je dopušteno raditi što god žele, u granicama razuma, a Mark je odlučivao da li je nešto razumno ili ne. Ali kad bi oni (odnosno Mark) jednom odlučili što će raditi, ta se odluka morala poštovati. Zato je gospođa Calladine, koja je znala za ovu malenu slabost njihovog domaćina, odbila Billov prijedlog da poslijepodne odigraju još jednu partiju golfa i da se lijepo vrate poslije čaja. Ostali igrači nisu bili protiv Billovog prijedloga, ali je gospođa Calladine, mada izrekom nije rekla da bi im to gospodin Ablett zamjerio, ostala čvrsto pri svome da se vrate do četiri sata kao što je i dogovoreno.

„Znate, ja doista ne mislim da nas Mark želi“, reče bojnič. Ujutro je loše igrao, pa je poslijepodne želio dokazati samome sebi da doista može bolje. „Doći će mu taj njegov brat i on će biti presretan da mu ne smetamo.“

„Tako je, bojniče.“ Bill se javio. „Vi biste nastavili s igrom, zar ne, gospodice Norris?“

Gospodica Norris u nedoumici pogleda u domaćicu.

„Naravno, ako se želite vratiti, draga moja, ne smijemo vas zadržavati ovdje. Osim toga, vama je strašno dosadno kad ne igrate.“

„Samo devet rupa, mama“, zamoli Betty.

„Vi biste se mogli vratiti automobilom i reći da mi igramo još jednu partiju, a onda bi se automobil mogao vratiti po nas“, reče Bill pametno.

„Ovdje je doista mnogo hladnije nego što sam očekivao,“ ubacio je bojnič.

Gospođa Calladine pristane. Bilo je veoma ugodno i svježije ispred golf kluba, i naravno da će Marku doista biti drago da mu ne smetaju. Dopustila je da odigraju još jednu partiju od devet rupa. Partija je završila neriješeno. Svi su igrali mnogo bolje nego ujutro pa su se vrlo zadovoljno vozili natrag u Crvenu kuću.

„Hej“, reče Bill samome sebi kad su se približili kući, „nije li to stari Tony.“

Antony je stajao ispred kuće i čekao ih. Bill mu je mahnuo rukom pa i on

njemu odmahne. Kad je automobil stao, Bill, koji je sjedio naprijed s vozačem, iskočio je i radosno ga pozdravio.

„Bok, ti šašavko! Došao si da ostaneš, ili što?“ Onda mu je iznenada sinulo. „Ma nemoj mi reći da si ti Ablettov davno izgubljeni brat iz Australije? No, od tebe me ništa ne bi čudilo.“ Nasmijao se poput dječaka.

„Zdravo Bill“, reče Antony tiho. „Hoćeš li me predstaviti. Bojim se da imam loše vijesti.“

Billa je ovo veoma uozbiljilo i on ga predstavi. Bojnik i gospođa Calladine sjedili su na toj strani automobila i Antony im se potihom obratio:

„Bojim se da će vas strašno potresli ovo što vam imam reći. Robert Ablett, brat gospodina Marka Abletta, ubijen je.“ Pokazao je prstom preko ramena. „U kući.“

„Dobri Bože!“ rekao je bojnik.

„Želite reći da se ubio?“ upitala je gospođa Calladine. „Baš sada?“

„Prije otprilike dva sata. Ja sam slučajno došao ovamo“, stao je objašnjavati napola se okrenuvši prema Beverleyju, „tebe posjetiti, Bill, i stigao sam tik nakon... smrti. Gospodin Cayley i ja pronašli smo leš. Gospodin Cayley je trenutno zauzet... u kući su policajci, liječnici i tako dalje... Zamolio me da vas obavijestim. Pošto vam je boravak na ovako tragičan način pokvaren, on smatra da ćete vi svakako htjeti što prije otići.“ Ljubazno se je i pokajnički nasmijao te nastavio: „Loše sam se izrazio, jer on je, zapravo, želio reći da se u vezi toga morate u potpunosti ravnati po svojim vlastitim osjećajima. I moli vas da sami dogovorite prijevoz automobilom do vlaka koji želite uhvatiti. Koliko je meni poznato, ima jedan večernji vlak kojim biste mogli otputovati, ako želite.“

Bill je otvorenih usta buljio u Antonyja, U svom rječniku nije imao riječi kojima bi rekao ono što je želio reći, a koje bojnik već nije iskoristio. Betty se nagula prema gospođici Norris i prestrašenim je glasom upitala: „Tko je ubijen?“ Lice gospođice Norris nagoniski je poprimilo žalostan izraz kao da je na pozornici primila vijest o pogibelji jednog od likova, a onda se na trenutak prestala žalostiti kako bi joj objasnila. Gospođa Calladine je spokojno vladala sobom.

„Smetat ćemo, da“, rekla je, „ali ne možemo tek tako... put pod noge zato što se nešto strašno dogodilo. Ja moram vidjeti Marka, a kasnije se možemo dogovoriti što ćemo učiniti. Mora znati koliko duboko suosjećamo s njim. Možda bismo mogli...“, zastala je.

„Bojnik i ja svakako bismo mogli biti od koristi“ reče Bill. „Jeste li na to misli-

li, gospodo Calladine?“

„A gdje je Mark?“ odjednom upita boжник tvrdo se zagledavši u Antonyja. Antony nepokolebljivo uzvratí pogled – ništa nije govorio.

„Čini mi se“, reče boжник obazrivo, nagnuvši se prema gospođi Calladine, „da će biti najbolje da večeras Betty odvedete natrag u London.“

„Onda dobro“, pristala je tiho. „I vi ćete s nama, Ruth?“

„Ja ću se pobrinuti da sigurno odete“, izjavi Bill krotkim glasom. Njemu nije bilo baš sasvim jasno što se događa i nadao se da će ostati u Crvenoj kući još tje-dan dana, jer nije imao zašto ići u Londonu. Kako se činilo se da svi odlaze u London, smatrao je da mu ne preostaje drugo nego da se na trenutak s Tonyjem nade nasamo, jer će mu Tony sigurno objasniti što je izazvalo ovaj neočekivani obrat.

„Cayley hoće da ti oстанеš, Bill. Vi ionako sutra morate otputovati, bojniče Rambold?“

„Da. Ići ću s vama, gospodo Calladine.“

„Gospodin Cayley bi svakako želio da vam ponovno velim da su vam i auto-mobil i telefon na raspolaganju, ako imate potrebu telefonirati ili poslati tele-gram.“ Ponovno se je nasmiješio i dodao: „Molim vas oprostite mi što sam toli-ko toga preuzeo, ali slučajno sam postao glasnogovornik.“ Naklonio se je i oti-šao u kuću.

„Dakle!“ usklikne gospođica Norris dramatično.

Kad je Antony ponovno ušao u predvorje, istražitelj iz Middlestona upravo je s Cayleyjem odlazio u knjižnicu. Cayley je stao i kimnuo Antonyju.

„Pričekajte trenutak, istražitelju. Evo gospodina Gillinghama. Bilo bi dobro da i on pođe s nama.“ Zatim je rekao Antonyju: „Ovo je istražitelj Birch.“

Birch upitno pogleda jednog i drugog.

„Gospodin Gillingham i ja smo zajedno našli leš“ objasnio je Cayley.

„Oho! Pa, hajdemo onda da malo sredimo činjenice. Ja volim znati na čemu sam, gospodine Gillinghame.“

„Svi to volimo.“

„Aha!“ Sa zanimanjem zagledao se u Antonyja. „Znate li vi na čemu ste u ovom slučaju?“

„Znam na čemu ću biti.“

„Gdje to?“

„Kod istražitelja Bircha koji će me prorešetati“, osmjehnuo se Antony.

Istražitelj se toplo nasmije.

„Pa, poštedit ću vas koliko mogu. Hajdemo.“

Ušli su u knjižnicu. Istražitelj je sjeo za maleni писаći stol, a Cayley na stolicu pokraj stola. Antony se udobno zavalio u naslonjaču i spremio za pozorno slušanje.

„Počet ćemo od mrtvog čovjeka“, reče istražitelj. „Rekli ste da mu je ime Robert Ablett, ako se ne varam?“ Izvadio je notes.

„Da. Brat Marka Abletta, koji stanuje ovdje.“

„Aha!“ Stao je oštriti olovku. „Odsjeo je ovdje u kući?“

„Ma ne!“

Antony je pažljivo slušao dok je Cayley objašnjavao sve što je znao o Robertu. To mu je sve bilo novo. „Shvaćam! Došao je u nemilost i morao je napustiti zemlju. Što je učinio?“

„Ne mogu to znati. Meni je tada bilo tek oko dvanaest godina. U tim godinama obično vam kažu da ne postavljate pitanja.“

„Nezgodna pitanja?“

„Točno.“

„I onda vi zapravo i ne znate da li je on bio samo razuzdan ili... ili zao?“

„Ne. Stari gospodin Ablett bio je svećenik“, dodao je Cayley. „Možda bi ono što je jednom svećeniku izgledalo kao zlo nekom običnom čovjeku izgledalo razuzdano.“

„Tako nekako, gospodine Cayley“, osmijehnuo se istražitelj. „U svakom ga je slučaju bilo zgodnije imati u Australiji?“

„Da,“

„Mark Ablett nikada nije govorio o njemu?“

„Gotovo nikad. Veoma ga se sramio i... pa, bilo mu je veoma drago što je u Australiji.“

„Je li on katkad pisao Marku?“

„Povremeno. Možda tri-četiri puta u zadnjih pet godina.“

„Tražio je novac?“

„Tako nešto. Mislim da mu Mark nije uvijek odgovarao. Koliko je meni poznato, novac mu nikada nije slao.“

„Po vašem osobnom mišljenju, gospodine Cayley, smatrate li da je Mark bio nepravedan prema bratu? Neopravdano tvrd prema njemu?“

„Kao dječaci nikada se nisu voljeli. Među njima nikada nije bilo nikakve lju-

bavi. Ne znam tko je bio kriv za to... ako uopće netko i jest“

„Ipak, Mark mu je mogao pružiti ruku?“

„Koliko sam shvatio“, reče Cayley, „Robert je čitavog života tražio ruke.“

Istražitelj kimne.

„Znam tu vrstu ljudi. Pa, prelazimo sad na današnje jutro. Jeste li vi vidjeli ono pismo koje je Mark primio?“

„Ne odmah. Kasnije mi ga je pokazao.“

„Neka adresa?“

„Ništa. Bila je to polovica prilično prljava papira.“

„Gdje je sada?“

„Ne znam. U Markovom džepu, mislim.“

„Oh!“ Potegnuo se za bradu. „Pa, doći ćemo i na to. Sjećate li se što je pisalo u njemu?“

„Koliko se ja sjećam, bilo je to nešto ovako: „Mark, tvoj ljubljani brat sutra ti stiže u posjet čak iz daleke Australije. Obavještavam te kako se ne bi iznenadio. Tvojoj radosti se ne nadam. Dolazim oko tri sata.“

„Aha!“ Istražitelj je sve pažljivo bilježio. „Jeste li zapazili poštanski žig?“

„London.“

„I kako ga je Mark primio?“

„Ljutito, s gnušanjem...“ Cayley zastane.

„Sa strepnjom?“

„Ne... ne baš. Odnosno, sa strepnjom od jednog neugodnog razgovora, a ne od nekih neugodnosti za sebe.“

„Hoćete reći da nije strahovao od nasilja, ucjene, nečeg sličnog?“

„Činilo se da nije.“

„U redu... Dakle, vi kažete da je Robert stigao oko tri sata?“

„Da, otprilike.“

„Tko se tada nalazio u kući?“

„Mark i ja, i netko od posluge, ali ne znam tko. Naravno, vi ćete ih to izravno pitati.“

„S vašim odobrenjem. Nije bilo gostiju?“

„Oni su cijeli dan igrali golf“, objasnio je Cayley. „Oh, usput“, dodao je, „ako vas smijem na trenutak prekinuti hoćete li s njima razgovarati? Naravno, njima nije baš previše ugodno, pa sam predložio...“ okrenuo se prema Antonyju koji mu je kimnuo. „Koliko sam shvatio, oni se večeras žele vratiti u London. Valjda

nemate ništa protiv toga?“

„Možete li mi dati njihova imena i adrese, u slučaju da bih želio stupiti u vezu s njima?“

„Naravno, Jedan od njih ostaje ovdje, ako biste kasnije htjeli s njim razgovarati, ali oni su se baš vratili s golfa kad smo mi prešli preko predvorja.“

„U redu, gospodine Cayley. Da, vratimo se mi u vrijeme oko tri sata. Gdje ste vi bili kad je Robert došao?“

Cayley je objasnio kako je sjedio u predvorju, kako ga je Audrey upitala gdje je gospodar i da joj je on odgovorio da ga je zadnji put vidio kako ide prema zamku.

„Ona je otišla, a ja sam nastavio čitati svoju knjigu. Onda sam čuo nekoga na stubama i ugledao Marka kako silazi. Ušao je u ured, a ja sam ponovno nastavio čitati. Otišao sam u knjižnicu nešto pogledati u jednoj drugoj knjizi. 1 dok sam bio tamo, čuo sam pucanj. Odnosno, čuo sam jak prasak i nisam bio baš siguran da li je to bio pucanj. Stajao sam i osluškivao. Onda sam polako prišao vratima i pogledao napolje. Opet sam se vratio, trenutak oklijevao, onako u nedoumici, i napokon odlučio otići do ureda da se uvjerim da je sve u redu. Pritisnuo sam kvaku i vidio da su vrata zaključana. To me je uplašilo pa sam počeo lupati po vratima i vikati i... dakle, tada je naišao gospodin Gillingham.“ Zatim je pojasnio kako su našli leš.

Istražitelj ga je promatrao s osmijehom.

„Da, tako je, ali jedan dio ove priče morat ćemo ponovno proći, gospodine Cayley. Dakle, gospodin Mark. Vi ste mislili da je on u zamku. Je li on mogao ući i otići u svoju sobu a da ga vi ne opazite?“

„Postoje i stražnje stube. Naravno, on obično nije išao tim stubama. Ali ni ja nisam bio u predvorju cijelo poslijepodne. On je veoma lako mogao otići na kat, a da ja to uopće ne znam.“

„Znači, vi se niste iznenadili kad ste ga vidjeli kako silazi?“

„Oh, ni najmanje.“

„I, da li je nešto rekao?“

„Rekao je: ‘Robert je ovdje?’ Ili nešto slično. Pretpostavljam da je čuo zvono, ili glasove u predvorju.“

„Na koju stranu je okrenuta njegova spavaća soba? Je ti mogao vidjeti kad je dolazio prilaznim putom?“

„Mogao ga je vidjeti, da.“

„Pa?“

„Pa, dakle, ja sam odgovorio: ‘Da’, a on je samo slegnuo ramenima i rekao: ‘Nemojte se previše udaljavati, možda ćete mi biti potrebni.’ Onda je otišao u ured.“

„Što ste misli da je time želio?“

„Znate, on je veoma često tražio moj savjet. Ja sam, u neku ruku, njegov neslužbeni pravni savjetnik.“

„Sastanak između braće bio je više poslovan nego bratski?“

„Oh, da. Uvjeren sam da je on tako mislio, siguran sam.“

„Da. Koliko je to bilo prije nego ste čuli pucanj?“

„Jako malo. Možda ni dvije minute.“

Istražitelj je završio sa svojim bilješkama i onda se zamišljeno zagledao u Cayleyja, Iznenada reče:

„Kakva je vaša teorija o Robertovoj smrti?“

Cayley slegne ramenima.

„Vi ste vjerojatno vidjeli više od mene“, odgovorio je. „To je vaš posao. Ja samo mogu govoriti kao laik... i Markov prijatelj.“

„Dakle?“

„Pa, rekao bih da je Robert došao ovamo praviti probleme i da je sa sobom ponio revolver. Odmah ga je potegnuo, Mark mu ga je pokušao uzeti, možda su se malo hrvali i revolver je opalio. Mark je izgubio glavu kad je shvatio da je revolver u njegovoj ruci, a mrtav čovjek pred njegovim nogama. Jedina mu je misao bila kako pobjeći. Gotovo je nagonski zaključao vrata, a onda, kad je čuo da ja udaram, izašao je kroz prozor.“

„D... da. Pa, to zvuči sasvim razborito. Što vi kažete, gospodine Gillinghame?“

„Ja baš i ne bih rekao kako je razborito kad netko izgubi glavu“, primijeti Antony ustavši sa stolice i prilazeći im.

„Ma, znate što sam želio reći. To objašnjava ono što se zbilo.“

„Oh, da. Svako drugo objašnjenje samo bi sve još više zakompliciralo.“

„Imate li vi neko drugo objašnjenje?“

„Nemam.“

„Postoje li neki detalji u izlaganju gospodina Cayleyja koje biste htjeli ispraviti – nešto što je izostavio, a što se dogodilo nakon vašeg dolaska ovamo?“

„Ne, hvala. On je to precizno izložio.“

„Aha! Dakle sada, da prijedemo na vas. Koliko shvaćam, vi niste odsjeli u ovoj kući?“

Antony pojasni gdje je sve bio.

„Da. Jeste li vi čuli pucanj? Antony nakrivljuje glavu kao da osluškuje.

„Jesam. Baš kad sam ugledao ovu kuću. Nije to ostavilo nikakav dojam na mene, ali sjećam se toga.“

„Gdje ste bili kad ste čuli pucanj?“

„Dolazio sam prilazim putom. Baš sam ugledao kuću.“

„Je li poslije pucnja itko izišao kroz prednji ulaz?“

Antony zatvori oči i zamisli se.

„Nitko“, rekao je. „Ne.“

„Jeste li sigurni?“

„Apsolutno“, odgovorio je Antony kao da se iznenadio što netko može misliti da bi on pogriješio.

„Hvala vam. Vi ste odsjeli u Georgeu – možda ćemo vas trebati?“

„Gospodin Gillingham će biti ovdje dok istraga ne završi“, objasnio je Cayley.

„Dobro. A sad, što smo s poslugom?“

V.

GOSPODIN GILLINGHAM ODABIRE NOVO ZANIMANJE

Kad je Cayley otišao do zvonca za poslugu, Antony je ustao i krenuo prema vratima.

„Onda, pretpostavljam da više nisam potreban, istražitelju“, reče.

„Niste, hvala vam, gospodine Gillinghame. Vi ćete svakako biti negdje u blizini?“

„Oh, da.“

Istražitelj je oklijevao.

„Gospodine Cayley, mislim da će biti bolje da nasamo razgovaram s poslugom. Znaite kakvi su oni: što je više svijeta, više se plaše. Mislim da ću lakše doći do istine ako budem sam.“

„Oh, naravno, istražitelju. U stvari, baš sam vas želio zamoliti da me ispričate. Nekako se osjećam obvezan prema našim gostima. Iako je gospodin Gillingham veoma ljubazno...“ Nasmijao se Antonyju, koji je čekao kod vrata, ne dovršivši rečenicu.

„Ah, sad sam se sjetio“, reče istražitelj. „Čini mi se da ste rekli kako jedan od vaših gostiju – mislim da gospodin Beverley – prijatelj gospodina Gillinghama, ostaje?“

„Da. Želite li ga vidjeti?“

„Kasnije, ako je moguće.“

„Obavijestit ću ga. Ja ću biti gore u svojoj sobi, ako vam budem potreban. Na katu imam sobu gdje radim... Svatko od posluge pokazat će vam gdje sam. Oh, Stevens, istražitelj Birch vam želi postaviti nekoliko pitanja.“

„Da, gospodine“, reče Audrey ukočeno dok je u sebi sav treperio. Do tog vremena u sobi domaćice već se je saznalo za određene vijesti i Audrey je marljivo objašnjavala ostalim članovima posluge što je točno on rekao njoj i što je ona rekla njemu. Pojedinosti još nisu bile sasvim sigurne, ali ovo je bilo sasvim

pouzdana: brat gospodina Marka ubio je samoga sebe i potjerao gospodina Marka, a Audrey je smjesta, čim mu je otvorila vrata, vidjela da je on baš takav čovjek. Ona je to prenijela i gospođi Stevens. A gospođa Stevens – sjećaš li se, Audrey – uvijek je govorila da ljudi ne idu u Australiju ako nisu u velikoj nevolji. Elsie se složila s njima, ali imala je i vlastiti prilog. Ona je stvarno čula gospodina Marka kako u uredu prijeti bratu.“

„Misliš na gospodina Roberta“, rekla je druga sobarica. Ona je bila malo prilegla u svojoj sobi, ali čula je prasak. U stvari, to ju je probudilo – kao da je nešto puklo, tako je to bilo.

„Jasno sam čula glas gospodina Marka“, reče Elsie odlučno.

„Molio je za milost“, reče s vrata kuhinjska pomoćnica blistavih očiju i puna nade, ali smjesta se pokajala što je odala svoju nazočnost, jer joj ostali više nisu dopustili da sudjeluje u razgovoru. No bilo je teško šutke slušati kad je ona toliko dobro na osnovu kratkih romana znala što se događa u takvim slučajevima.

„Morat ću očitati bukvicu toj djevojci“, reče gospođa Stevens. „Dakle, Elsie?“

„On je rekao, svojim ušima čula sam kad je rekao: ‘Sad je na mene red’, rekao je pobjedonosno.“

„Ako ti smatraš da je to prijetnja, draga moja, moram ti reći da si veoma čudna.“

Ali Audrey se sjetila Elsinih riječi kad se našla pred istražiteljem Birchom. Svoju izjavu dala je glatko kao lekciju koju je već nekoliko puta ponovila, a istražitelj ju je prilično vješto unakrsno ispitivao. Došao je u iskušenje da kaže: „Nije važno što ste vi rekli njemu“, ali savladao se znajući da će na taj način najbolje doznati što je on njoj rekao. Zakratko su njegove riječi i pogledi iz Audrey izvukli sve ono što vrijedi i sve je sjelo na svoje mjesto.

„Znači da vi uopće niste vidjeli gospodina Marka?“

„Nisam, gospodine. On je sigurno ušao ranije i otišao gore u svoju sobu. Ili je, po svoj prilici, ušao na prednja vrata dok sam ja izlazila na stražnja.“

„Da. Onda, doznao sam što sam želio znati i puno vam hvala. Što je s ostalom poslugom?“

„Elsie je čula gospodara i gospodina Roberta kako razgovaraju“, reče Audrey žudno. „On je rekao... gospodin Mark, mislim...“

„Aha! Pa, mislim da će biti najbolje da mi Elsie to sama kaže. Usput, tko je Elsie?“

„Jedna od sobarica. Da vam je pošaljem, gospodine?“

Elsie nije bilo žao kad je poziv stigao. Prekinuo je određene i veoma neugodne primjedbe gospođe Stevens na njeno ponašanje tog poslijepodneva, koje je (po Elsinom mišljenju) trebalo što prije prekinuti. Po shvaćanju gospođe Stevens, svaki zločin koji je to poslijepodne izvršen u uredu nije bio ništa u usporedbi s dvostrukim zločinom koji je izvršila nesretna Elsie.

Elsie je previše kasno shvatila da bi bilo bolje da nije ni govorila da se tog popodneva zatekla u predvorju. Ona nije znala sakriti istinu, a gospođa Stevens ju je itekako znala otkriti. Elsie je veoma dobro znala da nipošto nije trebala silaziti prednjim stubama i nije je moglo opravdati to što je slučajno izišla iz sobe gospođice Norris na samom vrhu stepenica, pa je mislila da nije važno, pošto niko ga nije bilo u predvorju, da siđe prednjim stubama. A, uostalom, što je ona radila u to doba u sobi gospođice Norris? Vraćala je jedan časopis? Koji joj je gospođica Norris tobože posudila? Pa, nije ga baš posudila. Zaboga, Elsie – takvo ponašanje u jednoj uglednoj kući! Uzalud se jadna Elsie pravdala da je na koricama bila reklama za priču njenog omiljenog pisca, sa slikom junakovog protivnika kako naglavce pada u provaliju. „I tebi će se to dogoditi, draga moja, ako ne budeš pazila“, tvrdo reče gospođa Stevens.

Ali, naravno, sve ove zločine nije trebalo priznati i istražitelju Birchju. Njega je jedino i samo zanimalo da je li ona prolazila kroz predvorje i čula glasove u uredu.

„I vi ste se zaustavili i slušali?“

„Naravno da nisam“, ponosno će Elsie, osjećajući da je nitko ne razumije. „Ja sam jednostavno prolazila kroz predvorje, kao što ste i vi mogli prolaziti, i kako nisam pomislila da govore neke tajne, nisam začepila uši kao što je, izgleda, trebalo učiniti.“ Elsie mlako šmrcne.

„Hajde, hajde“, reče istražitelj umirujući je. „Ja nisam mislio reći...“

„Svi su veoma neljubazni prema meni“, upadne Elsie šmrcajući, „a onaj jadnik tamo leži mrtav. Da sam to bila ja, svima bi bilo žao što su danas na ovaj način sa mnom razgovarali.“

„Gluposti, svi ćemo se s vama ponositi. Ne bi me iznenadilo da vaš iskaz bude od presudne važnosti. Dakle, što ste čuli? Pokušajte se sjetiti točnih riječi.“

„Nešto o poslu u prolazu“, mislila je Elsie.

„Da, ali tko je to rekao?“

„Gospodin Robert.“

„Kako znate da je to bio gospodin Robert? Jeste li već ranije čuli njegov glas?“

„Ne mogu reći da sam poznavala gospodina Roberta, ali pošto to nije bio glas gospodina Marka, nije bio ni gospodina Cayleyja ni bilo koga od gospode, a gospođica Stevens je samo pet minuta ranije uvela gospodina Roberta u ured.“

„Jako dobro“, brzo reče istražitelj. „Nesumnjivo je to bio gospodin Robert. Posao u prolazu?“

„Tako mi je zvučalo, gospodine.“

„Hm. Posao glede prijevoza – bi li moglo tome biti tako?“

„Da, gospodine“, nestrpljivo potvrdila je Elsie. „Posao glede njegova prijevoza.“

„I onda?“

„I onda je gospodin Mark rekao povišenim glasom, pobjedonosnim: ‘Sad je na mene red. Vidjet ćeš ti.’“

„Pobjedonosnim?“

„Kao da je htio reći da je sad došla njegova prilika.“

„I to je sve što ste čuli?“

„To je sve, gospodine. Nisam stala i slušala, nego sam samo prolazila kroz predvorje kao i svaki put prije toga.“

„Dobro. E, ovo je zaista veoma važno, Elsie. Hvala vam.“

Elsie mu se nasmije i žurno se vrati u kuhinju. Sad je bila spremna za gospođu Stevens ili bilo koga.

U međuvremenu Antony je malo ispitivao teren na svoju ruku. Bila je tu jedna stvar koja ga je zbunjivala. Prošao je kroz predvorje, stao na prednji ulaz i zagledao se u put. On i Cayley trčali su oko kuće na lijevu stranu. Svakako bi bilo brže da su trčali desno? Prednji ulaz nije bio na sredini kuće nego sa strane. Oni su nesumnjivo išli najdužim zaobilaznim putem. Ali možda se nešto nalazi na putu ako čovjek ide udesno – recimo, neki zid. Odšetao je u tom smjeru, išao je stazom koja je vodila oko kuće, da bi na kraju ugledao prozore ureda. Veoma jednostavno i gotovo upola bliže od onog drugog puta. Pošao je još malo naprijed i došao do jednih vrata, odmah ispred prozora kroz koji su provalili u ured. Vrata se veoma lako otvoriše i on se nađe u hodniku. Na kraju hodnika bila su još jedna vrata. Otvorio ih je i ponovno se našao u predvorju.

„I, naravno, ovo je najkraći od sva tri puta“, rekao je samome sebi. „Kroz predvorje, pa straga van, okret nalijevo i tu si. Umjesto toga, mi smo trčali najdužim putem oko kuće. Zašto? Da li zato da bi Mark imao više vremena za bijeg? Međutim, u tom slučaju... zašto bismo trčali? Osim toga, kako je Cayley znao

da baš Mark pokušava pobjeći? Ako je on pretpostavio – zapravo, ne baš pretpostavio nego strahovao – da je jedan od njih ubio ovog drugog, bilo je mnogo vjerojatnije da je Robert ubio Marka. On je doista i priznao da je tako mislio. Kad je okrenuo tijelo, prve riječi bile su mu: „Hvala bogu! Plašio sam se da to nije Mark.“ Ali zašto bi želio Robertu dati vremena da pobjegne? I ponovno – zašto bi trčao ako mu je želio dati vremena?“

Antony ponovno iziđe iz kuće na stražnji travnjak i sjedne na klupu što je gledala na prozore ureda.

„Dakle“, rekao je, „pokušajmo pažljivo pretresti Cayleyjeve misli pa da vidimo što ćemo dobiti.“

Cayley je bio u predvorju kad je sluškinja uvela Roberta u ured. Sluškinja odlazi tražiti Marka, a Cayley nastavlja čitati knjigu. Mark silazi niz stepenice, govori Cayleyju da bude u blizini u slučaju da mu zatreba i odlazi se naći sa svojim bratom. Što Cayley očekuje? Da možda uopće neće biti potreban, da će možda u vezi toga biti potreban njegov savjet, recimo po pitanju plaćanja Robertovih dugova ili po pitanju nabavke karte za njegov povratak u Australiju. Možda da će morati priteći u pomoć ako Robert bude previše drzak, pa ga bude trebalo izbaciti iz kuće. Dakle, on je trenutak sjedio u predvorju, a onda je otišao u knjižnicu. Zašto ne? Još je u neposrednoj blizini ureda, ako bude potreban. Odjednom čuje revolverski pucanj, U seoskoj kući revolverski pucanj je od svih zvukova onaj koji čovjek najmanje očekuje – sasvim je prirodno da je jedva shvatio o čemu je riječ. Osluškuje – više ništa ne čuje. Možda to ipak i nije bio revolverski pucanj. Trenutak-dva kasnije on ponovno prilazi vratima knjižnice. Sad ga je uznemirila duboka tišina. Je li ono bio revolverski pucanj? Nemoguće! Ipak, neće biti zgorega da nađe neki izgovor i ode u ured – da se umiri. Pokušava otvoriti vrata ureda i shvaća da su zaključana!

Što on sad osjeća? Strah, nesigurnost. Nešto se događa. Iako izgleda nevjerovatno, ono je ipak bio revolverski pucanj. Udar po vratima i doziva Marka – ne dobiva odgovor, Strah – naravno. Ali strah za čiju sigurnost? Očito za Markovu. Robert je stranac, Mark je bliski prijatelj. Robert je poslao pismo koje je stiglo tog jutra, pismo čovjeka opasno raspoloženog. Robert je težak svat, Mark je veoma pristojan gospodin. Ako je došlo do svađe, onda je Robert taj koji je pucao na Marka. Ponovno je udario po vratima.

Cayleyjevo ponašanje je, sasvim razumljivo, Antonyju izgledalo prilično čudno. On je odjednom banuo u kuću, ali Cayley je, samo na trenutak, izgubio gla-

vu. Svatko drugi mogao je jednako postupiti. Ali, čim je Antony predložio da pokušaju ući kroz prozor, Cayley je uvidio da je to najbolje rješenje. Zato ga zaobilaznim putem vodi do prozora.

Zašto? Da ubojici dade vremena da pobjegne? Možda da, ako je tada mislio da je Mark ubojica. Ali on misli da je Robert ubojica. Ako nešto ne krije, morao je tako misliti. Kada ugleda leš, on zaista i kaže: „Plašio sam se da je to Mark.“ To je rekao kad je vidio da je Robert ubijen. Stoga nema nikakvog razloga da želi dobiti na vremenu. Baš naprotiv, svaki nagon gonio bi ga da što prije uđe u sobu i uhvati zlog Roberta. A on je ipak išao najdužim putem. Zašto? I zašto je trčao?

„To je pravo pitanje“, reče Antony samom sebi puneći lulu, „i Boga mi, ja odgovor ne znam. Naravno, može biti da je Cayley naprosto kukavica pa se nije želio naći pred Robertovim revolverom, a ipak je želio da ja pomislim kako gori od nestrpljenja. To bi objasnilo njegov postupak, ali bi ujedno značilo da je Cayley kukavica. A da li je kukavica? U svakom slučaju, on je jako hrabro stavio lice pred ovaj prozor. Ne, želim bolji odgovor od toga.“

Sjedio je tamo s nezapaljenom lulom u ruci i razmišljao. U podsvijesti su mu bile još dvije-tri stvari koje je trebalo izvući i pogledati. Trenutno ih je ostavio na miru. Doći će na red kasnije kad mu zatrebaju.

Iznenada se je nasmijao i zapalio lulu.

„Tražio sam novo zanimanje“, pomislio je, „i našao sam ga. Antony Gillingham, vaš vlastiti privatni detektiv. Danas počinjem.“

Bez obzira na druge kvalifikacije koje je Antony Gillingham imao za svoje novo zanimanje, on je u svakom slučaju imao mozak koji je radio bistro i brzo. A taj bistri mozak već mu je rekao kako on jedini u toj kući trenutno nije ničim opterećen što bi ga priječilo u traganju za istinom. Istražitelj je došao i ustanovio da je jedan čovjek ubijen, a drugi nestao. Svakako je bilo veoma vjerojatno da je nestali čovjek ubio onoga koji sad leži mrtav. Ali bilo je još vjerojatnije, gotovo sasvim sigurno, da će istražitelj krenuti od zamisli da je to rješenje, koje je veoma vjerojatno, ujedno i jedino pravo rješenje, i da će uslijed toga biti manje sklon da bez predrasuda razmotri neko drugo rješenje. Što se tiče svih ostalih, Cayleyja, gostiju, posluge, i oni su imali predrasuda: u korist Marka (ili možda, koliko je znao, protiv Marka). U korist ih protiv svakog drugog. Prema onome što su toga jutra čuli, oni su već prije stvorili mišljenje o tome kakav je Robert čovjek. Nitko od njih ne bi mogao nepristrano pristupiti čitavom slučaju.

Ali Antony je mogao. On ništa nije znao ni o Marku ni o Robertu. On je vidio ubijenog čovjeka prije nego mu je uopće znao ime. On je znao da se dogodila tragedija prije nego je znao da netko nedostaje. Te prve dojmove, koji su od tako presudne važnosti, stekao je na temelju samog događaja. Oni su bili plod njegovog razuma, a ne osjećaja ili tuđeg mišljenja, pa je bio u mnogo povoljnijem položaju od istražitelja da otkrije istinu.

Možda je Antony, takvim svojim rasuđivanjem, nanosio i blagu nepravdu istražitelju Birchju. Birch je uistinu bio spreman povjerovati da je Mark ubio svog brata. Robert je ušao u ured (svjedok Audrey); Mark je ušao poslije Roberta (svjedok Cayley); Mark i Robert su razgovarali (svjedok Elsie); ispaljen je jedan metak (svjedoci su svi); po ulasku u sobu nađen je Robertov leš (svjedoci Cayley i Gillingham). A Mark je nestao. Dakle, očito je Mark ubio brata – slučajno, kao što je Cayley vjerovao, ili namjerno, na što je Elsiein iskaz navodio. Nema smisla tražiti neko teško rješenje jednog problema, kad lagano rješenje nema nikakvih šupljina. Ali Birch bi ipak više volio neko teško rješenje, jednostavno zato što ono povlači i veće priznanje. „Senzacionalno“ uhićenje nekog u kući bilo bi mu milije nego obična jurnjava za Markom Ablettom. Mark se mora pronaći, bio kriv ili nevin. Ali postojale su i druge mogućnosti. Antonyju bi bilo zanimljivo znati, taman u vrijeme kad se osjećao prilično nadmoćan naspram istražitelja koji je bio opterećen predrasudama, da je istražitelj s ljubavlju razmatrao mogućnosti u vezi s gospodinom Gillinghamom. Je li se gospodin Gillingham zaista samo slučajno pojavio baš u onom veoma nezgodnom trenutku kad se ubojstvo dogodilo? Pa i čudni odgovori gospodina Beverleyja, kad je istražitelj zamolio da mu ispriča što zna o svom prijatelju, navodili su na razmišljanje. Pomoćnik u trafici, poslužitelj! Gospodin Gillingham je očito čudan čovjek. Možda bi bilo dobro da ga drži na oku.

VI.

IZVANA ILI IZNUTRA?

Gosti su se, svatko na svoj način, pozdravili s Cayleyjem. Bojnik grubo i jednostavno: „Ako me zatrebate, zapovjedite. Učinit ću sve što mogu... Zbogom.“ Betty, šutljiva, suosjećajna – u očima joj se čitalo sve što nije mogla izraziti riječima. Gospođa Calladine je uvjerala da ne zna što reći, ali očito je našla puno toga. A gospođica Norris je toliko toga ugurala u jednu jedinu očajničku gestu da se Cayleyjevo uvijek isto: „Puno vam hvala“, ovaj put moglo shvatiti kao zahvala za kakvu umjetničku izvedbu.

Bill ih je otpratio do automobila, osobno se pozdravio sa svima (uz značajan stisak Bettyjine ruke), pa se otišao pridružiti Antonyju na klupi u vrtu.

„Dakle, neobična priredba“, reče Bill kad je sjeo na klupu.

„Veoma neobična, William.“

„I ti si sasvim slučajno upao u sve to?“

„Sasvim slučajno“, rekao je Antony.

„Onda si ti čovjek kojeg tražim, Ovdje kolaju svakakve glasine i zagonetke, a ovaj istražitelj jednostavno se udaljavao od teme kad god bih ga upitao o ubojstvu, odnosno o onome što se dogodilo, i neprestano me je ispitivao odakle se nas dvojica poznajemo. I slične gluposti. Dakle, što se u stvari dogodilo?“

Antony mu najsazetije što je znao ispriča sve što je već ispričao istražitelju, a Bill je ovdje-ondje upadao s odgovarajućim bože-moj i zvižducima.

„Slušaj, ovo je dosta ozbiljno, zar ne? Ali kakve ja veze imam s time?“

„Kako to misliš?“

„Pa, svi su otpremljeni odavde, osim mene, a istražitelj me je prorešetao kao da ja znam sve što se dogodilo. O čemu je tu riječ?“

Antony mu se nasmijao.

„Znaš, ne trebaš brinuti oko toga. Birch je, sasvim prirodno, želio razgovarati s jednim od vas kako bi doznao što ste svi skupa radili cijeli dan. A Cayley je

ljubazno smatrao da bi mi tvoje društvo odgovaralo, pošto se već poznajemo. I, eto, to je sve.“

„Ti ostaješ ovdje, u kući?“ reče Bill nestrpljivo. „Dobar si. To je sjajno.“

„Znači da te to umiruje glede odlaska drugih osoba?“

Bill se zacrvenio.

„Oh, znaš, svakako ću je ponovno vidjeti sljedećeg tjedna“, promrmљao je.

„Čestitam ti. Sviđa mi se kako izgleda. Pa ona siva haljina. Zgodna i ugodna ženica..“

„Blesane, pa to je njena majka.“

„Oh, oprosti. Ali ipak, Bill, trenutno si potrebniji meni nego njoj. Zato me pokušaj podnijeti.“

„Ozbiljno?“ reče Bill prilično polaskan. Antonyja je veoma cijenio i jako mu je godilo što mu je potreban.

„Najozbiljnije. Znaš, ovdje će se ubrzo svašta dogoditi.“

„Misliš na suđenje i tome slično?“

„Pa, možda i na nešto još prije toga. Gle, Cayley ide ovamo.“

Cayley, krupan, plećat, s jednim od onih snažnih, izbrijanih ružnih lica, za koje se nikada ne može reći da je baš seljačko, išao je preko travnjaka.

„Jadan Cayley“, reče Bill. „Slušaj, trebam li mu izraziti sućut, i tome slično? Čini se to toliko nepriličnim.“

„Ja se ne bih s time zamarao“, odgovorio je Antony.

Došavši do njih, Cayley kimne i trenutak samo stoji.

„Možemo vam napraviti mjesta“, reče Bill ustavši.

„Nije potrebno, hvala vam. Samo sam vam došao reći“, nastavio je prema Antonyju, „da su u kuhinji izgubili glavu i da će večera biti tek u pola devet. Odjenite se kako želite, naravno. A što je s vašom prtljagom?“

„Mislio sam da Bill i ja odemo ravno do svratišta i za nju se pobrinemo.“

„Automobil može otići i dovesti je čim se vrati s postaje.“

„Vi ste veoma ljubazni, ali ja svejedno moram otići osobno spakirati stvari i platiti račun. Osim toga, večer je ugodna za šetnju. Hoćeš li sa mnom, Bill?“

„Veoma rado.“

„Dobro, onda, ako kovčeg ostavite tamo, a ja ću kasnije poslati automobil.“

„Puno vam hvala.“

Rekavši što je imao reći, Cayley je s nelagodom još malo stajao kao da je pre-mišљao treba li otići ili ostati. Antony se pitao da li je želio razgovarati o popod-

nevnom događaju ili je to tema koju je svakako želio izbjeći. Da prekine šutnju, nehajno upita da li je istražitelj otišao.

Cayley kimne. Onda odjednom reče: „Dobit će nalog za Markovo uhićenje.“ Bill promrmlja nešto sućutno, a Antony slegne ramenima.

„Pa, drugo mu ne preostaje, zar ne? Ali to ne znači da... ovaj, to ništa ne znači. Sasvim je razumljivo da se vlast želi dočepati vašeg rođaka, bez obzira je li nevin ili kriv.“

„A što vi mislite, gospodine Gillinghame, je li on nevin ili kriv?“ rekao je Cayley uporno ga promatrajući.

„Mark? To je suludo“, nestrpljivo reče Bill.

„Bill je odan, shvaćate gospodine Cayley.“

„A vi nikome od onih koji su se umiješali u ovo ne dugujete odanost?“

„Točno. Zato možda i mogu biti previše iskren.“

Bill se spustio na travu, a Cayley je zauzeo njegovo mjesto na klupi. Sjedio je snuždeno, s laktovima na koljenima, bradom na šakama i zurio u zemlju.

„Hoću biti sasvim iskren“, reče napokon. „Naravno, ja sam pristran kad je Mark u pitanju. Baš zato bih i želio znati što vi mislite o mom tumačenju... vi koji nemate nikakvih predrasuda niti za ni protiv.“

„Vaš prijedlog?“

„Moja je teorija da je Mark, ako je uopće ubio brata, učinio to krajnje slučajno, kao što sam rekao istražitelju.“

Bill radoznalo podigne pogled.

„Hoćete reći da je Robert uperio revolver u njega da bi ga ucijenio“, rekao je, „pa je nastalo natezanje uslijed kojeg je revolver opalio, a onda je Mark izgubio glavu i pobjegao? To je vaša teorija?“

„Točno.“

„Pa, to mi izgleda sasvim logično“, izjavi Bill i okrene se prema Antonyju. „Što ti misliš? To je najprirodnije objašnjenje za svakog tko poznaje Marka.“

Antony potegne dim iz lule.

„Pretpostavljam da je tako“, reče polako. „Ali jedna me stvari ipak muči.“

„Koja?“ Bill i Cayley istovremeno postavili su pitanje.

„Ključ.“

„Ključ?“ reče Bill.

Cayley podigne glavu i zagleda se u Antonyja. „Što je s ključem?“ pitao je.

„Pa, možda i nema ništa u tome. Samo sam se pitao. Recimo da je Robert

poginuo onako kako ste vi rekli i recimo da je Mark izgubio glavu i da je jednostavno želio pobjeći prije nego ga netko vidi. E, vrlo je vjerojatno da bi on zaključao vrata i stavio ključ u džep. Učinio bi to i ne misleći samo da dobije koji trenutak na vremenu.“

„Da, to i ja mislim.“

„To se čini sasvim mogućim“, rekao je Bill. „Čovjek bi učinio tako nešto i ne misleći. Osim toga, ako zaista želi pobjeći, to bi mu dalo veće mogućnosti za bijeg.“

„Nesumnjivo... ako je ključ tamo. Ali ako nije tamo?“

Ova mogućnost, dana kao da je već utvrđena činjenica, obojicu je zgranula. Začudoeno su ga promatrali.

„Kako to mislite?“ upita Cayley.

„Pa, pitanje je samo gdje tko drži ključeve. Čovjek ode u svoju spavaću sobu i možda zaključa vrata da netko slučajno ne upadne i ne zatekne ga u košulji i gaćama. To je sasvim prirodno i ako pogledate u bilo koju spavaću sobu, vidjet ćete da su ključevi na mjestu tako da se čovjek začas može zaključati. Ali u prizemlju ljudi se ne zaključavaju. Tako nešto im uopće ni ne pada napamet. Na primjer, Bill se nikada nije zaključao u blagovaonicu da bi sam pijuckao šeri. S druge strane, sve žene, a pogotovo sluškinje, smrtno se boje provalnika. Pa ako neki provalnik i uđe kroz prozor, on svoj posao voli ograničiti samo na jednu sobu. Zato drže ključeve s vanjske strane vrata i zaključavaju ih kad idu na spavanje.“ Istresao je pepeo iz lule i dodao: „Barem je moja majka uvijek tako radila.“

„Hoćeš reći“, reče Bill uzbuđeno, „da je ključ bio s vanjske strane brave kad je Mark ušao u sobu?“

„Pa, samo sam iznio jednu pretpostavku.“

„Jeste li zapazili druge sobe: sobu za biljar, knjižnicu i tako dalje?“ upita Cayley.

„Baš sam se toga sjetio dok sam vani sjedio. Vi ovdje živite... da li ste vi zapazili gdje stoje ključevi?“

Cayley je sjedio i razmišljao glave nagnute u stranu.“

„Znate, izgleda nekako smiješno, ali ne mogu se sjetiti“, reče napokon i okrene se prema Billu. „Jeste li vi zapazili?“

„Ne, za Boga dragoga. Ja se nikada ne zamaram s takvim stvarima.“

„Sasvim razumljivo“, nasmijao se Antony. „Pa, možemo pogledati kad ode-

mo unutra. Ako su ključevi ostali s vanjske strane, onda je i taj vjerojatno bio izvana, u tom slučaju, stvar je još zanimljivija.“

Cayley je šutio. Bill je grickao neku travku. Rekao je: „Je li to uopće važno?“

„To sve zajedno čini još težini otkrivanje što se tamo dogodilo. Uzmite onu vašu prvu teoriju pa ćete vidjeti što iz nje slijedi, Nema sad tu nagonskog okretanja ključa u bravi, zar ne? On bi morao otvoriti vrata da uzme ključ, a to znači pokazati se nekome tko se nalazi u predvorju... na primjer, svom rođaku kojega je tamo ostavio prije dvije minute. Bi li čovjek u Markovom položaju, smrtno uplašen da ga netko ne nađe s lešom, učinio takvu nepromišljenost?“

„Mene se nije trebao plašiti“, reče Cayley.

„Zašto vas onda nije zvao? On je znao da ste u blizini. Vi biste ga mogli savjetovati, a njemu je savjet bio itekako potreban. Ali čitava teorija o Markovom bijegu temelji se na pretpostavci da se on plašio i Vas i svakoga drugog, da je jedino mislio kako pobjeći iz one sobe te spriječiti i vas i poslugu da uđete. Da se ključ nalazio s unutrašnje strane, on bi vjerojatno zaključao vrata. Da se nalazio izvana, gotovo je sigurno da to ne bi učinio.“

„Da, čini mi se da si u pravu“, reče Bill zamišljeno. „Osim da je uzeo ključ unutra i odmah zaključao vrata.“

„Točno. Ali u tom slučaju morao bi stvoriti sasvim novu teoriju.“

„Hoćeš reći da bi u tom slučaju izgledalo nekako namjerno?“

„Da, svakako. Ali bi ujedno ispalo da je Mark savršena budala. Pretpostavimo da se je Mark, iz razloga koje niti jedan od nas ne zna, želio riješiti brata. Bi li to učinio na takav način? Jednostavno ga ubio, pa pobjegao? Pa to je gotovo samoubojstvo – samoubojstvo u nastupu duševnog rastrojstva. Ne, to je isključeno. Kad bi čovjek stvarno želio ukloniti nekog nepoželjnog brata, on bi to učinio malo pametnije. Najprije bi se prema njemu ponašao kao da mu je prijatelj, da bi izbjegao svaku sumnju, a kad bi ga naposljetku ubio, pokušao bi da to izgleda kao slučajnost ili samoubojstvo ili djelo nekog drugog čovjeka. Ne bi li?“

„Misliš da bi mislio na svoju glavu?“

„Da, to mislim. Naravno, sve pod pretpostavkom da je to učinio namjerno i da se prethodno zaključao u sobu.“

Cayley je šutio naočigled razmišljajući o toj novoj ideji. S očima još uvijek uperenima u zemlju sad je rekao: „Ja ipak stojim kod svog mišljenja da se sve dogodilo sasvim slučajno i da je Mark izgubio glavu i pobjegao.“

„Ali što je s ključem?“ upitao je Bill.

„Još ne znamo da li su ključevi bili s vanjske strane. Ja se ne slažem s gospodinom Gillinghamom da su ključevi donjih prostorija uvijek s vanjske strane. Ponekad i jesu, u to nema sumnje, ali čini mi se da ćemo se uvjeriti da su ovdje ključevi s unutarnje strane.“

„Ako je tako, onda je vaša izvorna pretpostavka vjerojatno točna. Ja sam ih obično vidao s vanjske strane, pa sam se zato i pitao, i ništa više. Znate, vi ste zatražili da vam sasvim otvoreno kažem svoje mišljenje. No, vi ste vjerojatno u pravu i naći ćemo ih s unutarnje strane brave, kao što ste rekli.“

„Čak i da se ključ nalazio izvana“, nastavi Cayley uporno, „ja ipak mislim da se sve odigralo slučajno. On ga je mogao uzeti sa sobom, znajući da će razgovor biti neugodan i ne želeći da itko nepozvan upadne.“

„Ali on vam je neposredno prije toga rekao da budete u blizini za slučaj da mu zatrebate. Pa zašto bi se zaključao da vi ne možete ući? Osim toga, ako čovjek treba imati neugodan razgovor s jednim opasnim rođakom, čini mi se da se ni u kom slučaju ne bi zatvorio s njim u sobu. Prije bi želio imati otvorena sva vrata da mu kaže: ‘Gubi se van!’“

Cayley je šutio – usta su mu bila tvrdoglavo stisnuta. Antony se nasmije u znak isprike i ustane.

„Pa, hajdemo, Bill“, reče, „treba krenuti.“ Pružio je ruku prijatelju i povukao ga na noge. Onda se okrenuo Cayleyju i nastavio: „Morate mi oprostiti što sam pustio svojim mislima da plutaju. Naravno, ja sam gledao na cijelu stvar samo kao stranac, želim reći, kao na problem koji ne zadire u sreću nijednog mog prijatelja.“

„Sve je u redu, gospodine Gillinghame“, reče Cayley pa također ustane. „Ja bih se vama trebao ispričati, ali uvjeren sam da me vi shvaćate. Vi sada idete u svratište spakirali kovčeg?“

„Da.“ Pogledao je u sunce pa u prostrani park koji se pružao oko kuće. „Da vidimo: svratište je u ovom pravcu, nije li?“ Pokazao je prema jugu. „Možemo li tim putem doći u selo, ili moramo ići po cesti?“

„Ništa ne brini, mladiću“, rekao je Bill.

„Bill će vas odvesti. Park se pruža gotovo do samog sela, a ja ću automobil poslati za kakvih pola sata.“

„Puno vam hvala.“

Cayley kimne, okrene se i pođe prema kući. Antony uhvati Billa pod ruku i s njim ode u suprotnom smjeru.

VII.

PORTRET JEDNOG GOSPODINA

Išli su šutke dok im kuća i vrt nisu ostali daleko iza njih, Ispred njih i desno park se spuštao, a zatim postupno dizao zatvarajući vidik. Gust pojas stabala slijeva odvajao ih je od glavnog puta.

„Jesi li ikada ranije bio ovdje?“ odjednom reče Antony.

„Oh, jesam. Desetke puta.“

„Mislim, baš ovdje gdje se sada nalazimo. Ili si vrijeme uglavnom provodio u kući i cijelo vrijeme igrao biljar?“

„Oh, zaboga, ne!“

„Pa, možda si igrao tenis i takve stvari. Mnogi ljudi koji imaju divne parkove uopće ih ne koriste, a svi jadnici što prolaze prašnjavim putom drže kako su vlasnici sretnici i zamišljaju ih kako se tu prekrasno provode.“ Pokazao je na desnu stranu. „Jesi li ikada bio tamo?“

Bill se nekako posramljeno nasmije.

„Znaš, baš i nisam. Doduše, često sam prolazio ovuda, jer ovo je prečac do sela.“

„Da... U redu. Sad mi reci nešto o Marku.“

„Što to?“

„Dakle, zaboravi da je on tvoj domaćin i da si ti savršeni gospodin, i sve tome slično. Zaboravi na svoj lijep odgoj i reci mi što misliš o Marku, kako ti se dopada boravak kod njega, koliko se puta vaše društvo porječalo u posljednjih tjedan dana, kako se slažeš s Cayleyjem – i sve ostalo u tom smislu.“

Bill ga strogo pogleda.

„Vidim, pretvorio si se u pravog detektiva?“

„Pa, tražio sam novo zanimanje“, osmjehnuo se Antony.

„Baš smiješno! Mislim“, ispravio se Bill pokajnički, „čovjek ne bi trebao to reći s obzirom na to da u kući leži jedan pokojnik, a domaćin...“ Zašutio je po-

malo nesigurno da bi na kraju šutnju završio riječima: „Tako mi svega, ovo je prava parada! Bože dragi!“

„Dakle?“ reče Antony. „Nastavi, Mark.“

„Što ja mislim o njemu?“

„Da.“

Bill je šutio, razmišljajući kako izraziti misli koje u njegovom umu nikada nisu dobile neki određen oblik. Što on stvarno misli o Marku? Opazivši njegovo oklijevanje, Antony reče:

„Trebao sam te odmah upozoriti da novinari neće zapisati ništa od onog što mi kažeš, pa se ne moraš gnjaviti s gramatikom. Pričaj o čemu god želiš, i kako želiš. Evo, da te potaknem. Reci mi da li ti se vikend više sviđa ovdje ili recimo kod Barringtonovih?“

„Ma, naravno, to ovisi...“

„Pretpostavimo da je i ona prisutna, u oba slučaja.“

„Magarče“, reče Bill laktom udarivši Antonyja u rebra. „Teško je reći“, nastavi. „Naravno da je ovdje i više nego lijepo.“

„Da.“

„Mislim da mi nije poznata nijedna kuća gdje je sve tako dobro: soba, hrana, piće, cigarete, kako je sve uređeno. Sve je to lijepo. Ovdje se i previše dobro brinu o čovjeku.“

„Da?“

„Da.“ Polako je to ponovio samo za sebe, a to kao da mu je dalo novu ideju. „Ovdje se i previše dobro brinu o čovjeku. Znaš, Mark je upravo takav. To mu je blaga mana. Slabost. Brine o čovjeku.“

„Sve radi umjesto njega?“

„Da. Naravno, kuća je savršena, ima dosta razonode i prilike za svaku igru ili sport koji postoje i, kao što sam rekao, čovjek je ovdje mažen i pažen. Ali unatoč svemu, Tony, čovjek nekako nejasno osjeća da je, pa, da je nekako pod zapovjedništvom. Moraš raditi ono što ti kažu.“

„Kako to misliš?“

„Dakle, Mark je poprilično uvjeren u svoje organizatorske sposobnosti. On organizira sve, i podrazumijeva se da gosti bez pogovora primaju njegove zamisli. Na primjer, prije neki dan Betty, gospodica Calladine, i ja htjeli smo odigrati partiju tenisa prije čaja. Ona je strašno zagrijana za tenis i htjela je sa mnom igrati bez ikakve prednosti. Kao što znaš, ja sam hirovit. Mark je vidio

kad smo odlazili s reketima i upitao nas kuda idemo. Znaš, on je za nas organizirao neki mali turnir poslije čaja. On određuje tko ima prednost i cijeli raspored uredno ispiše crvenom i crnom tintom te određuje nagrade, i to sasvim pristojne nagrade. Travnjak je pokosio i iscrtao linije posebice za tu priliku. Razumije se da Betty i ja ne bismo oštetili igralište i da bismo bili sasvim spremni ponovno igrati poslije čaja – prema njegovom rasporedu ja sam joj morao dati prednost, ali nekako... „Bill je zašutio i slegnuo ramenima.

„To mu se nije uklapalo?“

„Ne. Kvarilo je smisao njegova turnira. Izgleda da je osjećao kako mu to nekako smeta. Zato i nismo igrali.“ Bill se nasmije i doda: „Ispalo bi da nam nije stalo do ovog mjesta da smo igrali.“

„Misliš reći da više ne biste bili pozvani ovamo?“

„Vjerojatno. Uostalom, ne znam. Neko vrijeme sigurno.“

„Doista, Bill?“

„Oh, da! Vražje lako bi se uvrijedio. Ona gospođica Norris, jesi li je vidio? Ona je sebi napravila pravi posao. Kladio bih se u što hoćeš da ona više nikada neće doći ovamo.“

„Zašto?“

Bill se nasmije samome sebi.

„U stvari, svi smo bili u to umiješani... Barem što se tiče Betty i mene. Priča se da ova kuća ima svog duha. Lady Anne Patten. Jesi li ikada čuo za nju?“

„Nikada.“

„Mark nam je jedne večeri za stolom o njoj pričao. Znaš, pomalo mu se i sviđala ideja da u njegovoj kući postoji duh, samo što on ne vjeruje u duhove. Čini mi se da je htio da svi vjerujemo u nju, a ipak se nervirao na Betty i gospođu Calladine što uopće vjeruju u duhove. Čudan tip. Pa, kako bilo, gospođica Norris – ona je glumica, i to kakva glumica – prurušila se u duha i malo se glupirala. A jadni Mark se gotovo izbezumio od straha. Shvaćáš, samo na trenutak.“

„A ostali?“

„Pa, Betty i ja smo znali. U stvari, ja sam joj rekao – mislim, gospođici Norris – da ne bude šašava. Znao sam kakav je Mark. Gospođa Calladine nije bila prisutna – Betty joj to nije dopustila. Što se tiče bojnika, čini mi se da njega ništa ne bi moglo uplašiti.“

„Gdje se duh pojavio?“

„Dolje kod polja za kuglanje. Znaš, navodno se tamo pojavljuje. Bila je mje-

sečina i svi smo tobože čekali da se duh pojavi. Znaš li ti gdje je to polje za kuglanje?“

„Ne.

„Pokazat ću ti nakon večere.“

„Baš bih to želio... Mark se kasnije jako naljutio?“

„Oh, Bože, da! Cijeli je dan bio mrzovoljan. Pa, takav je on.“

„Je li se ljutio na sve vas?“

„O, da. Mrzovolja, znaš.“

„Jutros?“

„Oh, ne. Prošlo ga je kao i obično. On je kao dijete. Upravo je takav, Tony – katkad postupa kao dijete. Kad smo kod toga, jutros se je baš neobično šepirio. I jučer.“

„Jučer?“

„Da. Svi smo rekli da ga još nismo vidjeli u takvoj formi.“

„Obično je u formi?“

„On je sasvim dobar u društvu, znaš, ako mu čovjek pristupa kako treba. Priлично je uobražen i djetinjast i, kao što sam ti govorio, tašt. Ali na svoj način i zanimljiv.“ Bill odjednom zašuti. „Slušaj, ipak se prelaze sve granice kad čovjek ovako govori o svom domaćinu.“

„Nemoj o njemu razmišljati kao o domaćinu. Gledaj ga kao tobožnjeg ubojicu za kojim je izdana tjeratica.“

„Oh, ali to je glupost, shvaćаш.“

„Činjenica je, Bill.“

„Da, ali želio sam reći da on to nije učinio. On nikoga ne bi ubio. Smiješno je to govoriti, međutim, on nije dorastao za tako nešto. On ima svojih nedostataka, kao i svatko, ali ne do te mjere.“

„Čovjek može ubiti svakoga u djetinjastom nastupu ljutnje.“

Bill promrmlja da se slaže, ali ne na štetu Marka.

„Ipak“, reče, „ja to ne mogu vjerovati. Mislim, da bi on tako nešto namjerno napravio.“

„Pretpostavimo da je to bio nesretan slučaj, kao što Cayley reče. Bi li tada on izgubio glavu i pobjegao?“

Bill je trenutak razmišljao.

„Da, znaš, stvarno mislim da bi mogao tako postupiti. Umalo je pobjegao kad je ugledao onog duha. Naravno, to je drukčije.“

„Pa, nisam baš siguran da je drukčije. U oba slučaja radi se o pokoravanju nagonu umjesto razumu.“

Prešli su preko otvorenog zemljišta i krenuli stazom kroz šumarak na rubu parka. Nisu mogli ići bok uz bok, pa je Antony otišao iza. Razgovor je bio odgođen sve dok kroz ogradu nisu izašli na put koji se blago spuštao u Waldheim, naselje od nekoliko kuća s crvenim krovovima i sivim crkvenim tornjem što je stršio iz zelenila.

„Pa, sad“, reče Antony kad su ponovno ubrzali korak, „što je s Cayleyjem?“

„Kako to misliš, što je s njim?“

„Želim ga vidjeti. Marka vidim savršeno, zahvaljujući tvome opisu, Bill. Bio si prekrasan. Sad mi daj Cayleyjev karakter. Cayleyja iznutra.“

Bill se zbunjeno ali zadovoljno nasmije, braneći se da nije romanopisac u usponu.

„Usto“, dodao je, „Mark je mačji kašalj. Cayley je jedan od onih zatvorenih, šutljivih ljudi koji mogu svašta imati u glavi. Mark se sam odaje... Ružni vrag crnih čeljusti, nije li?“

„Nekim ženama se dopada ta vrsta ružnoće,“

„Da, to je istina. Među nama rečeno, čini mi se da je i ovdje jedna od njih. Prilično lijepa djevojka, u Jallandovoj kući“, mahnuo je lijevom rukom, „tamo dolje.“

„Tko je taj Jalland?“

„Ma, mislim da je to bila farma koja je pripadala nekom tipu imena Jalland, ali danas je to samo seoska kuća što pripada nekoj udovici imena Norbury. Mark i Cayley su dosta često odlazili tamo zajedno. Gospođica Norbury, djevojka, dolazila je ovamo jednom ili dvaput igrati tenis. Izgleda da joj se Cayley dopadao više od svih nas. Ali on, naravno, nije imao mnogo vremena za takve stvari.“

„A kakve to stvari?“

„Da šeće uokolo s nekom zgodnom djevojkom i da je pita da li je u zadnje vrijeme bila u kazalištu. Gotovo uvijek je imao nekog posla.“

„Mark mu ga je davao?“

„Da. Mark se nikada nije činio tako sretnim kao onda kad bi Cayley nešto za njega odradivao. Bio je sasvim izgubljen i bespomoćan bez njega. A Cayley je, mada to zvuči smiješno, izgledao izgubljeno bez Marka.“

„Volio ga je?“

„Da, rekao bih da jest. Na zaštitnički način. Naravno, on je poznao Marka, njegovu taštinu, uobraženost, i sve ostalo, ali je volio voditi brigu o njemu. I znao je kako s njim postupati.“

„Da... U kakvim je odnosima bio s gostima – s tobom, gospođicom Norris i ostalima?“

„Znaš, bio je jako uglađen i tih. Povučen u sebe. Mi ga nismo mnogo vidali, osim u vrijeme jela. Mi smo ovamo došli uživati, a s njime nije bio takav slučaj.“

„On nije bio tamo kad se duh pojavio?“

„Nije. Čuo sam Marka kako ga je zvao čim se vratio u kuću. Vjerojatno je Cayley malo zagladio sve skupa i rekao mu da su djevojke samo djevojke... Oho, evo nas.“

Ušli su u svratište i dok je Bill zabavljao gazdaricu, Antony je otišao na kat u svoju sobu. Ispostavilo se da ipak nije imao bogzna što spakirati. Vratio je četke u kovčeg, pogledao okolo da li je još što bio izvadio i na kraju sišao u prizemlje platiti račun. Odlučio je zadržati sobu još nekoliko dana, djelomično zato da gazdu i njegovu ženu ne razočara što tako naglo gube gosta, djelomično za slučaj da se kasnije pokaže kako je njegov boravak u Crvenoj kući nepoželjan. Naime, on se sasvim ozbiljno latio uloge detektiva, kao što se ozbiljno (usput se veoma ugodno zabavljajući) prihvaćao svakog novog zanimanja, pa je osjećao da može doći vrijeme, recimo, poslije suđenja kad neće biti zgodno da ostane u Crvenoj kući kao gost, odnosno Billov prijatelj, i da uživa gostoprimstvo Marka ili Cayleyja, bez obzira tko bi mu bio domaćin, a da ne proigra svoj nezavisan stav prema događajima koji su se odigrali tog popodneva. On je trenutno boravio u kući kao svjedok koji je potreban, a kad je već tu, Cayley mu ne može zamjeriti što drži oči otvorenima, ali ako se poslije istrage pokaže da ostaje još posla za nekoliko neovisnih i krajnje pronicljivih očiju, morat će istraživati bilo s odobrenjem svoga domaćina ili ispod krova nekog drugog domaćina, na primjer gazde svratišta George, a koji nije upleten u sam događaj.

U jedno je Antony bio posve siguran: Cayley je znao više nego što je tvrdio da zna. Odnosno, znao je više nego što je želio da drugi znaju da on zna. Antony je bio jedan od tih drugih. Prema tome, ako je želio otkriti što to Cayley zna, nije mogao očekivati da će Cayley pozdraviti njegove napore. Dakle, Antonyju nakon istrage preostaje samo svratište George.

Što je bila istina? Vjerojatno nije išla na Cayleyjevu štetu, čak i da je on nešto sakrivao. Sve što se protiv njega trenutno može reći samo je to da je dužim i za-

obilaznim putem išao u ured i da se to ne slaže s onim što je rekao istražitelju. Ali slagalo se s pretpostavkom da je on bio suučesnik nakon ubojstva i da je želio (dok se činilo kako žuri) svom rođaku dati što više vremena za bijeg. To možda nije pravo rješenje, ali je barem vjerojatno. A teorija koju je on iznio istražitelju nije vjerojatna.

No, proteći će još dan-dva do istrage, a za to vrijeme će Antony moći razmotriti čitav događaj u samoj Crvenoj kući. Automobil je stigao pred vrata svratišta, Antony i Bill su se ukrkali, gazda je kovčeg stavio na prednje sjedalo pokraj vozača i oni se odvezoše natrag.

VIII.

„PRATITE LI ME, GOSPODINE WATSON?“

Antonyjeva spavaća soba gledala je na park iza kuće. Rolete još nisu bile spuštene dok se on presvlačio za večeru, pa je često zastajao i gledao kroz prozor, sad nasmijano sad namršteno, što je ovisilo o mislima povezanim s neobičnim događajima koje je tog dana vidio. Sjedio je na krevetu, u košulji i hlačama, i češljevima ravnao svoju gustu, crnu kosu kad je Bill s hodnika povikao: „Halo“, i ušao u sobu.

„Požuri, momče, ja sam gladan“, rekao je.

Antony prestane s češljanjem i zamišljeno se zagleda u njega.

„Gdje je Mark?“ pitao je.

„Mark? Valjda misliš Cayley.“

Antony se nasmije i popravi grešku. „Da, želio sam reći Cayley. Je li već dolje? Sad ću ja biti gotov, za sekundu, Bill.“

Ustao je s kreveta i žustro se nastavio oblačiti. „Oh, da ne zaboravim“, reče Bill i sjedne na krevet, „tvoja zamisao o ključevima se pokazala netočnom.“

„Zašto? Kako to misliš?“

„Malo prije sam bio dolje i pogledao. Bill smo blesavi što se nismo sjetili pogledati čim smo se vratili. Ključ knjižnice je izvana, ali svi ostali su iznutra.“

„Da, znam.“

„Ti vraže, izgleda da si se ipak sjetio pogledati.“

„Jesam, Bill“, priznao je Antony pokajnički.

„K vragu! A ja sam se nadao da si zaboravio. Dakle, to sasvim pobija tvoju teoriju, zar ne?“

„Nikada nisam imao neku teoriju. Ja sam samo rekao ako su ključevi izvana, što bi moglo značiti da se i ključ ureda nalazio s vanjske strane te da u tom slučaju Cayleyjeva teorija ne drži vodu.“

„E, sad je tako ispalo i ponovno smo tamo gdje smo i bili. Neki su izvana, a

neki iznutra, i eto ti. I sad to više nije tako uzbudljivo. Kad si govorio o tome na travnjaku, stvarno sam se zainteresirao za ideju da je ključ bio izvana i da ga je Mark unio sa sobom.“

„Bit će dovoljno uzbudljivo“, reče Antony spokojno premjestivši lulu i duhan u džep svog crnog kaputa. „No, hajdemo dolje. Ja sam spreman.“

Cayley ih je čekao u predvorju. Uljudno se je raspitao da li se novi gost udobno smjestio, a zatim su sva trojica čavrljali općenito o kućama, a o Crvenoj kući posebno.

„Imali ste pravo što se tiče ključeva“, reče Bill za vrijeme jedne pauze. Za razliku od one druge dvojice, možda zato što je bio najmlađi, on se nije mogao suzdržati od teme koja im je svima bila najviše u glavi.

„Ključeva?“ blijedo reče Cayley.

„Pitali smo se jesu li bili izvana ili iznutra.“

„Oh! Oh, da!“ Polako je pogledao okolo u sva vrata u predvorju, a onda se prijateljski osmjehnuo Antonyju. „Izgleda da smo obojica bili u pravu, gospodine Gillingham. Pa se tako nismo maknuli s mjesta,“

„Ne.“ Slegnuo je ramenima. „Samo sam se pitao, znate, i pomislio da vrijedi spomenuti i tu mogućnost.“

„Oh, svakako. No, moram vam reći da me ipak ne biste uvjerali. Baš kao što me ni Elsin iskaz nije uvjerio.“

„Elsin?“ reče Bill uzbuđeno. Antony ga upitno pogleda – nije znao tko je Elsie.

„To je jedna od sobarica“, objasni Cayley. „Jeste li čuli što je ona rekla istražitelju? Doduše, kao što sam već rekao istražitelju Birchu, djevojke iz njenog stалеža vole izmišljati, ali izgleda da ju je on shvatio sasvim ozbiljno.“

„Q čemu je riječ?“ pitao je Bill.

Cayley mu je ispričao što je Elsie čula tog poslijepodneva kroz vrata ureda.

„Naravno, vi ste tada bili u knjižnici“, reče Antony više sebi nego drugima. „Ona je mogla proći kroz predvorje, a da je vi ne čujete.“

„Oh, ja ne sumnjam da je ona bila tamo i da je čula glasove. Možda je čula baš te riječi. Ali...“ zašutio je pa nestrpljivo dodao, „bilo je slučajno. Znam da je bilo slučajno. Kakvog smisla ima govoriti kao da je Mark ubojica?“ Dogodio se poziv za večeru. Dok su ulazili, doda: „Kad smo već kod toga, kakvog smisla ima uopće govoriti o tome?“

„Da, kakvog?“ složio se Antony i na veliko Billovo razočaranje tijekom veče-

re razgovarali su o knjigama i politici.

Cayley je našao izgovor da ih ostavi čim su zapalili cigarete. On je, sasvim prirodno, imao obaviti neki posao. Bill će voditi računa o svom prijatelju. Bill je radosno prihvatio tu dužnost. Ponudio je Antonyju da igraju biljar, da kartaju, da mu pokaže vrt na mjesečini ili da radi s njim što god poželi.

„Hvala Bogu što si ti ovdje“, rekao je pobožno. „Ne bih mogao sam izdržati.“

„Hajdemo van“, predložio je Antony. „Baš je toplo vrijeme. Odvedi me nekud gdje ćemo moći sjesti podalje od te kuće. Želim s tobom razgovarati.“

„Dragi moj. Da odemo na polje za kuglanje?“

„Oh, ionako si mi ga prije želio pokazati, zar ne? Je li to negdje gdje možemo razgovarati a da netko ne prisluškuje?“

„Svakako. Idealno mjesto. Vidjet ćeš.“

Izašli su kroz prednji ulaz i pošli kućnim prilazom nalijevo. Kad je to popodne išao iz Waldheima, Antony je prišao kući s druge strane, Pravac kojim su sada išli vodio ih je na suprotan kraj parka, na cestu za Stanton, seosko mjesto udaljeno oko pet kilometara. Prošli su pokraj dvorišnih vrata i vrtlarske kućice, koji su označavali granicu onoga što trgovci nekretninama vole nazivati „ukrasnim dijelom imanja“, i pred njima otvorio se park.

„Jesi li siguran da je nismo promašili?“ reče Antony. Park se tiho pružao na mjesečini s obje strane prilaza kući, s varljivim izgledom glatkoće koja se ne prestano povlačila ispred njih.

„Neobično, zar ne?“ rekao je Bill. „Suludo mjesto za kuglanje, ali meni se čini da je to oduvijek bilo na tom mjestu.“

„Da, ali gdje? Teren jest dovoljno kratak za golf, ali... Hej!“

Stigli su na to mjesto. Put je skretao udesno, ali oni su produžili ravno naprijed, dvadesetak metara po širokoj stazi preko travnjaka, i našli se pred tim poljem. Okruživao ga je suhi jarak približno tri metra širok i dva metra dubok, osim na mjestu gdje je staza išla naprijed, Niz dvije-tri stepenice obrasle travom silazilo se na samu kuglanu, gdje se nalazila i dugačka klupa za gledatelje.

„Da, baš je lijepo skrivena“, reče Antony. „Gdje držite kugle?“

„U nekoj vrsti ljetne kućice. Ovdje.“

Išli su duž ruba kuglane dok nisu stigli do niske drvene nadstrešnice ugrađene u jednu stranu jarka.

„Hm. Zgodan pogled.“

Bill se nasmije.

„Nitko tu ne sjedi. Služi jedino da stvari ne pokisnu.“

Završili su sa svojim obilaženjem tog polja. „Da provjerimo da netko nije u jarku“ rekao je Antony nakon čega su sjeli na klupu.

„Dakle“, počeo Bill, „sami smo. Pucaj.“

Antony je kratko vrijeme zamišljeno pušio. Onda je izvadio lulu iz usta i okrenuo se k prijatelja

„Jesi li spreman biti pravi Watson?“

„Watson?“

„Onaj pratiš-li-me-Watson? Baš taj. Jesi li spreman da ti objašnjavam sasvim očite stvari, na postavljanje ispraznih pitanja, da mi daješ priliku da te pobjeđujem, dolaziti do vlastitih sjajnih otkrića dva-tri dana pošto sam ih ja otkrio i tako dalje? Jer sve to pomaže.“

„Dragi moj Tony“, radosno reče Bill, „nemoj ni pitati?“ Antony je šutio, a Bill veselo nastavi za sebe: „Po mrlji od jagoda na tvojoj košulji zaključujem da si nakon ručka jeo jagode. Holmes, vi me zapanjujete. Hm, hm, vi znate moje metode rada. Gdje je duhan? Duhan je u perzijskoj papuči. Mogu li se odreći svojih navika za tjedan dana? Mogu.“

Antony se osmjehne i nastavi pušiti. Nakon minute-dvije iščekivanja, Bill reče čvrstim glasom:

„Dakle, Holmes, osjećam potrebu da te pitam jesi li što odgonetnuo. I na koga sumnjaš?“

„Sjećaš li se“, rekao je, „kad je Holmes pobijedio Watsona u pitanju koliko ima stepenica do njihova stana u Baker Streetu? Jadni Watson išao je gore-dolje po tim stepenicama bar tisuću puta, ali nikada nije ni pomislio da ih prebroji, a Holmes ih je onako usput prebrojio i znao je da ih ima sedamnaest. I baš u tome stoji ta razlika između zapažanja i nezapažanja. Watson se opet pokunio, a Holmes mu se činio još većim čudom nego prije. Pa, meni se uvijek činilo da je u tom slučaju Holmes bio blesav, a Watson razborit čovjek. Kakvog smisla ima držati u glavi jednu tako nepotrebnu činjenicu? Ako čovjek u bilo koje doba dana ili noći želi znati koliko ima stepenica do svog stana, može pozvati gazdariću i pitati je. Ja sam tisuću puta prešao gore-dolje po stepenicama kluba, ali ako bi me ovog trenutka upitao koliko ima stepenica, ne bih znao reći. Bi li ti znao?“

„Naravno da ne bih“, reče Bill.

„Ali ako stvarno želiš znati“, reče Antony ležerno i s iznenadnom promje-

nom u boji glasa, „mogao bih ti reći bez da pozivam vratara.“

Billu nije bilo jasno zašto razgovaraju o stepenicama u klubu, ali je osjećao da je dužan pitati koliko ih ima.

„U redu“, reče Antony. „Saznat ću.“

Zažmirio je.

„Idem ulicom svetog Jamesa“, rekao je polako. „Došao sam do kluba i prolazim pokraj prozora prostorije za pušenje: jedan... dva... tri... četiri... Sad sam kod stepenica. Skrećem unutra i penjem se. Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, onda dolazi jedna široka stepenica, šest, sedam, osam, devet, još jedna široka stepenica, devet, deset, jedanaest. Jedanaesta i unutra sam. Dobro jutro Rogers. Ponovno krasan dan.“ Trgnuvši se, on opet otvori oči i vrati se u stvarnost. S osmijehom na licu okrenuo se k Billu.

„Jedanaest stepenica,“ reče. „Prebroji ih kad sljedeći put odeš u klub. Ima ih jedanaest i sad se nadam da ću to ponovno zaboraviti.“

Bill je naočigled bio zainteresiran.

„Ovo je jako dobro“, reče zadivljeno. „Objasni.“

„Pa, ne mogu ti objasniti je li to nešto u očima ili negdje u mozgu ili negdje drugdje, ali imam neku nevjerojatnu naviku da nesvjesno zapažam pojedinosti. Znaš li onu igru kad čovjek tri minute gleda u pladanj pun malenih stvari, pa se okrene i pokuša napravi popis predmeta koje je vidio. Prosječan čovjek mora vražje dobro usredotočiti misli ako hoće da mu popis bude točan, ali ja na neki čudan način uspijevam to napraviti bez ikakve koncentracije. Hoću reći da moje oči učine to bez ikakvoga svjesnog sudjelovanja mog mozga. Na primjer, ja bih mogao gledati u takav pladanj i istovremeno ti pričati o golfu, a da mi popis ipak bude točan.“

„Rekao bih da je to prilično koristan dar za amaterskog detektiva. Trebao si ranije odabrati to zanimanje.“

„Pa, to jest koristan dar. I jako iznenađuje onog tko s njim nije upoznat. Hajde da iznenadimo Cayleyja, može?“

„Kako?“

„Pa, hajdemo ga pitati...“ Antony je zašutio i šaljivo pogledao Billa, „hajdemo ga pitati što će napraviti s ključem ureda.“

Jedan trenutak Bill ništa nije shvaćao.

„S ključem ureda?“ rekao je zbunjeno. „Valjda ne misliš... Tony! Što si mislio s tim? Bože dragi! Misliš li da Cayley... Ali što je s Markom?“

„Ne znam gdje je Mark – to je još jedna stvar koju želim doznati – ali sasvim sam uvjeren da ključ ureda nije kod njega, a zato što je kod Cayleyja.“

„Jesi li siguran?“

„Sasvim.“

Bill ga je začuđeno promatrao.

„Gledaj“, reče gotovo molećivo, „nemoj mi govoriti da možeš vidjeti i u čovjekove džepove, i tome slično.“

Antony se nasmijao i veselo to opovrgnuo.

„Onda kako znaš?“

„Ti si savršeni Watson, Bill. Takav si po prirodi. Iskreno govoreći, ne bih ti to trebao objasniti sve do zadnjeg poglavlja, ali oduvijek smatram da to uopće nije pošteno. Stoga, slušaj. Naravno, ja stvarno ne znam da je ključ kod njega, ali znam da je bio kod njega. Znam da je on upravo zaključao vrata i strpao ključ u džep kad sam danas poslijepodne nabasao na njega.“

„Želiš reći da si tada vidio, ali tek si se sada toga sjetio – rekonstruirao si to kako si baš ovog trenutka iznio?“

„Ne. Nisam ga vidio. Ali vidio sam nešto drugo. Vidio sam ključ sobe za biljar.“

„Gdje?“

„S vanjske strane vrata sobe za biljar.“

„S vanjske strane? Ali kad smo maloprije pogledali, bio je s unutarnje strane.“

„Točno.“

„Tko ga je gurnuo unutra?“

„Očito Cayley.“

„Ali...“

„Vratimo se na današnje popodne. Ja se ne sjećam da sam tada zapazio ključ sobe za biljar – sigurno sam to podsvjesno učinio. Kad sam vidio Cayleyja kako lupa na vrata, vjerojatno sam se podsvjesno upitao da li bi ih ključ susjedne sobe mogao otvoriti. Mislim da je bilo tako nekako. Dakle, dok sam sjedio sam na onoj klupi prije nego što si ti naišao, u mislima sam prolazio taj događaj i odjednom sam ugledao ključ sobe za biljar koji je bio s vanjske strane. I počeo sam razmišljati da li je ključ ureda bio s vanjske strane. Kad je Cayley došao, iznio sam tu svoju misao i obojica ste se zainteresirali. Ali Cayley se za nijansu previše zainteresirao. Držim da ti to nisi zapazio, no meni je zapelo za oko,“

„Tako mu svega.“

„Naravno, to ništa ne dokazuje. Pa ni sve to s ključem, iskreno govoreći, ništa ne dokazuje. Bez obzira na kojoj strani brave se ostali ključevi nalazili, Mark je ponekad mogao zaključati svoju radnu sobu i s unutarnje strane. Ali ja sam insistirao na tome pretvarajući se da je ta pojedinost beskrajno važna i da sa svim mijenja cijeli slučaj. Pošto sam Cayleyja pošteno zabrinuo, rekao sam da mu mi otprilike jedan sat nećemo smetati i da će ostati sam u kući činiti što god ga je volja. Kao što sam i očekivao, nije se mogao oduprijeti. Premjestio je ključeve i u potpunosti se odao.“

„Ali ključ knjižnice ostao je izvana. Zašto ga nije premjestio?“

„Zato što je vraški lukav. S jedne strane, istražitelj je bio u knjižnici i moglo se dogoditi da je već zapazio tu pojedinost. A s druge strane...“ Antony je zašutio.

„Što?“ reče Bill nakon što je malo čekao da nastavi.

„Ovo je samo nagađanje, ali čini mi se da je primjedba o ključu posve zbunila Cayleyja. On je odjednom uvidio da je bio nemaran, a nije imao vremena o svemu razmisliti. Zato i nije želio izjasniti se o tome je li ključ bio izvana ili iznutra. Želio je da to ostane neodređeno. Tako je bilo najsigurnije.“

„Shvaćam“, polako reče Bill.

Ali misli su mu bile rasijane. Odjednom se zamislio nad Cayleyjem. Cayley je bio sasvim običan čovjek – kao i on sam. Bill se ponekad šalio s njim, mada Cayley nije bio previše duhovit. Bill mu je tijekom doručka dodavao kobasice, igrao s njim tenis, pušio njegov duhan, posudio mu štap za golf... A Antony govori da je on – što? Pa, da nije baš običan čovjek. Čovjek koji skriva tajnu. Možda ubojica. Ne, nije ubojica, Cayley nije ubojica. To je glupost, kako god da se uzme. Pa zajedno su igrali tenis!

„Pa, Watson“, iznenada će Antony, „vrijeme je za vašu riječ,“

„Gle, Tony, misliš li ti to ozbiljno?“

„Što to?“

„O Cayleyju.“

„Mislim samo ono što sam rekao, Bill. Ništa više.“

„Pa, što sve to govori?“

„Jednostavno da je Robert Ablett poginuo u uredu danas poslijepodne i da Cayley točno zna kako je poginuo. Samo toliko. Što ne znači i da ga je Cayley ubio.“

„Ne. Ne, naravno da nije.“ Bill je odahnuo s olakšanjem. „On samo štiti Marka, je li?“

„Mislim da je tako.“

„Pa, zar to nije najlogičnije objašnjenje?“

„Najlogičnije je ako je čovjek Cayleyjev prijatelj i ne želi ga razočarati. Meni nije prijatelj, shvaćаш.“

„Pa zar ionako nije logično?“

„Dobro. Najprije da čujemo tvoje objašnjenje, a kasnije ću ja pokušati dati logičnije tumačenje. Pričaj. Samo nemoj zaboraviti kako polaziš od činjenice da se ključ nalazi izvana.“

„Da, dobro, to mi ne smeta. Mark ulazi u ured da se vidi s bratom i oni se posvađaju, i tako dalje, kao što je Cayley rekao. Cayley čuje pucanj. Da bi Marku dao vremena da pobjegne, zaključao je vrata, gurnuo ključ u džep i pretvarao se da je Mark zaključao vrata i da ne može ući. Što kažeš?“

„Beznadno, Watson, beznadno.“

„Zašto?“

„Kako Cayley zna da je Mark ubio Roberta, a ne obratno?“

„Oh!“ reče Bill uzrujan. „Da.“ Trenutak je razmišljao. „U redu. Recimo da je Cayley prvo ušao u sobu i vidio Roberta na podu.“

„Pa?“

„Pa, eto ti.“

„I što kaže Marku? Da je lijepo poslijepodne i da li bi mu mogao posuditi maramicu? Ili ga pita što se dogodilo?“

„Svakako bi ga pitao što se dogodilo“, protiv svoje volje priznao je Bill.

„A što je Mark rekao?!”

„Objasnio mu je da je revolver slučajno opalio dok su se natezali.“

„A zbog čega ga Cayley onda štiti i na koji način, Bill? Ohrabruje ga da napravi najveću besmislicu koju bi ijedan čovjek mogao napraviti – da bijegom prizna svoju krivicu!“

„Da, prilično je beznadno, zar ne“, Bill će ponovno. „Pa“, rekao je nevoljko, „pretpostavimo da je Mark priznao da je ubio brata?“

„To je već bolje, Bill. Nemoj se plašiti udaljavanja od teorije da je sve to bilo slučajno. Dakle, tvoja nova teorija izgledala bi ovako: Mark prizna Cayleyju da je namjerno ubio Roberta, a Cayley odluči, čak i uz opasnost da postane suučesnik i da time sam upadne u nevolju, pomoći Marku da pobjegne. Je li tako?“

Bill kimne.

„Dobro onda, želio bih ti postaviti dva pitanja. Prvo, da li je moguće, kao što sam rekao prije večere, da bi netko izvršio tako idiotsko ubojstvo – ubojstvo koje bi mu tako čvrsto stegnuto omču oko vrata? Drugo, ako je Cayley spreman postati suučesnik zbog Marka (što je sada svakako već postao), ne bi li mu bilo jednostavnije da kaže da se nalazio u kancelariji i da je Robert slučajno poginuo?“

Bill je ovo pažljivo razmotrio, pa ponovno polako kimnuo glavom.

„Da, moje logično objašnjenje pada u vodu“, priznao je. „Da čujemo tvoje.“
Antony mu nije odgovorio. Počeo je razmišljati o nečemu sasvim drugom.

IX.

IZNENAĐENJE IZ SANDUKA

„U čemu je problem?“ upitao je Bill oštro.

Antony ga pogleda uzdignutih obrva.

„Odjednom ti je nešto palo na pamet“, primijeti Bill. „O čemu jer riječ?“

Antony se nasmije.

„Dragi moj Watson“, reče, „ne očekuje se od tebe da budeš baš toliko domišljat.“

„Oh, sa mnom ne možeš na tanak led.“

„To nisam ni mislio... Nego, pomislio sam na onog tvog duha, Bill. Čini mi se...“

„Oh, to!“ razočarao se Bill. „Kakve sad veze duh ima s ovim slučajem?“

„Ne znam“, pravdao se Antony. „Ne znam kakve veze ima bilo što s njim. Samo sam se sjetio. Nisi me smio dovoditi ovamo ako nisi želio da se sjetim duha. Ovdje se je pojavio, nije li?“

„Da.“ Bill je bio veoma kratak glede toga.

„Kako?“

„Što?“

„Pitao sam kako?“

„Kako? Kako se duhovi pojavljuju? Ja ne znam. Jednostavno se pojave.“

„Preko četiri-pet stotina metara otvorenog parka?“

„Pa morao se je ovdje pojaviti, jer drži se kako je ovuda hodao i pravi duh, ona Lady Anne.“

„Oh, zaboravimo Lady Anne! Pravi duh može učiniti što god poželi. Ali kako se gospođica Norris odjednom pojavila... preko pet stotina metara golog parka?“

Bill se otvorenih usta zapiljio u Antonyja

„Ne... ne znam“, promucio je, „Nikada o tome nismo razmišljali.“

„Da je ona išla putem kojim smo mi došli, sigurno biste je vidjeti izdaleka.“

„Naravno da bismo je vidjeli.“

„A to bi sve pokvarilo. Imali biste vremena da je prepoznate po hodu.“

Bill se sada zainteresirao.

„Znaš, Tony, čudno je to, ali nitko od nas nije razmišljao o tome.“

„Jesi li siguran da ona nije došla preko parka kad vi niste gledali?“

„Sasvim siguran. Naime, Betty i ja očekivali smo je i gledali smo oko sebe ne bismo li je vidjeli i onda sve igrače okrenuli leđima prema njoj.“

„Ti i gospođica Calladine igrali ste zajedno?“

„Gle, otkuda ti to?“

„Briljantno deduktivno zaključivanje. Dakle, onda ste je odjednom ugledali?“

„Da, prešla je s ove strane travnjaka“, reče Bill i pokaže na suprotnu stranu, onu bliže kući.

„Da se nije krila u jarku? Ili vi to možda nazivate prokopom?“

„Mark ga tako zove. Mi ga tako ne zovemo. Ne, nije mogla biti u jarku. Betty i ja stigli smo prije ostalih pa smo malo šetali uokolo. Mi bismo je vidjeli.“

„Onda se sigurno skrivala u šupi. Ili vi to nazivate sjenicom.“

„Morali smo tamo uzeti kugle. Nije mogla biti tamo.“

„Oh.“

„Čitava stvar je vraški čudna“, reče Bill nakon što je malo porazmislio. „Ali to nije važno, je li? I nema nikakve veze s Robertom.“

„Nema?“

„Gle, ima li?“ reče Bill ponovo se uzbudivši.

„Ne znam. Ne možemo reći ni da ima ni da nema. Ali svakako ima neke veze s gospođicom Norris. A gospođica Norris...“ Naglo je zašutio.

„Što je s njom?“

„Pa, svi ste nekako u to upleteni. A ako se nešto neobjašnjivo dogodi čitavoj kući, čovjek se zainteresira.“

Bio je to dovoljno dobar razlog, ali nije bio takav da bi nešto riješio.

„Dobro. Dalje?“

Antony kucne lulom i polako ustane.

„Pa, hajdemo mi saznati kojim je putem gospođica Norris došla iz kuće.“

Bill uzbuđeno skoči na noge.

„Tako mu svega! Hoćeš reći da postoji neki tajni prolaz?“

„Tajni, skriveni, kako bilo. Mora postojati.“

„Hej, baš zabavno! Ja obožavam tajne prolaze. Bože dragi, a danas popodne igrao sam golf kao neki običan sitni trgovac! To je život! Tajni prolazi!“

Sišli su u jarak. Ako postoji neki otvor koji vodi do kuće, on se vjerojatno mora nalaziti na onoj strani koja vodi do kuće i izvan jarka. Bilo je najlogičnije da počnu tražiti od sjenice gdje su se nalazile kugle. Tu je sve bilo uredno kao i posvuda na Markovom gospodarstvu. Bila su tu dva sanduka pribora za kroket, jedan s podignutim poklopcem kao da su lopte, štapovi i obruči (ipak lijepo složeni) nedavno upotrebljavani. Bio je tu i jedan sanduk s kuglama, mala kosilica za travu, jedan valjak i tako dalje. Duž stražnjeg zida pružala se klupa gdje su igrači mogli sjediti u slučaju kiše.

Antony kucne po stražnjem zidu.

„Ovdje bi trebao biti početak prolaza. Ne zvuči previše šuplje, zar ne?“

„Ne mora baš tu biti početak, zar ne?“ reče Bill naklonjene glave, koračajući po sjenici i kuckajući ostale zidove. Bio je previsok da bi mogao stajati uspravno.

„Samo je jedan razlog zašto bi trebao biti – da nam uštedi trud što ćemo ga uložiti u traženje na nekom drugom mjestu. Mark vam sigurno nije dozvoljavao da igrate kroket na njegovoj kuglani?“ Pokazao je pribor za kroket.

„Nikad nikoga u tome nije ohrabrivao, ali ove godine zainteresirao se je za kroket. Doista se nema gdje drugdje igrati. Ja osobno mrzim tu igru. Znaš, on nije bio naročito oduševljen kuglanjem, ali volio se je razmetati svojom kuglanom i pokazivati je gostima.“

Antony se nasmije.

„Volim tvoju priču o Marku“, reče. „To vrijedi sve na svijetu.“

Gurnuo je ruku u džep tražeći lulu i duhan, onda se odjednom umirio i ukočio. Trenutak je osluškivao. Glavu je nagnuo u stranu i podigao prst kao znak Billu da i on sluša.

„Što si čuo?“ šapne Bill.

Antony mu mahne da šuti. I dalje je osluškivao. Onda je sasvim tiho kleknuo i ponovno stao slušati. Prislonio je uho na pod. Onda je ustao, hlače brzo očistio od prašine, prišao Billu i šapnuo mu na uho:

„Koraci. Netko dolazi. Kad počnem pričati, podrži me.“

Bill kimne. Antony ga prijateljski potapša po leđima pa čvrsto i glasno zviždeći pride sanduku s kuglama. Izvadio je kugle, jednu pustio da bučno udari o pod i uskliknuo: „Oh, Bože!“ Nastavio je: „Slušaj, Bill, ipak nisam raspoložen za

kuglanje.“

„Zašto si onda rekao da ćeš igrati?“ progundā Bill.

Antony mu se osmjehne shvaćajući ga.

„Kad sam ti rekao bio sam raspoložen, a sad nisam.“

„Pa, što hoćeš da radimo?“

„Da razgovaramo.“

„Oh, u redu“ reče Bill gorljivo.

„Tamo na travnjaku je jedna klupa – vidio sam je. Hajdemo sjesti. Ponijet ćemo sve ove stvari za slučaj da ipak odlučimo igrati.“

„U redu!“ ponovno reče Bill. Osjećao je te riječi najsigurnijim izborom, ne želeći se zaletjeti dok ne vidi što treba govoriti.

Dok su išli preko travnjaka, Antony je pustio kugle i izvadio lulu.

„Imaš li šibicu?“ upitao je glasno.

Nagnuo je glavu do šibice i šapnuo: „Netko će nas prisluškivati. Ti ćeš zastupati Cayleyjev stav.“ Potom počne normalno govoriti: „Ove tvoje šibice nisu baš bogzna što“, pa on kresne još jednu. Došli su do klupe i sjeli.

„Božanstvena noć!“ reče Antony.

„Upravo tako!“

„Tko zna gdje li je sada onaj nesretni Mark?“

„Ovo je prava parada.“

„I ti se slažeš s Cayleyjem da je riječ o nesretnom slučaju?“

„Da. Znaš, ja poznajem Marka.“

„Hm.“ Antony izvadi olovku i komadić papira, položi ga na koljeno i stane pisati, ali dok je pisao, neprestano je govorio. Rekao je da misli kako je Mark u provali srdžbe ubio brata i da to Cayley zna, ili barem nagađa, pa je pokušao rođaku dati priliku da pobjegne.“

„Gle, ja držim da je u pravu. Mislim da bi svatko od nas napravio istu stvar. Naravno da ja to nikome neću reći, ali čini mi se da postoje dvije-tri stvarčice koje me navode na pomisao da je Mark doista upucao svog brata, želim reći da to nije bilo slučajno.“

„Ubio ga je?“

„Pa, oduzeo mu je život. Možda sam ja u krivu. Uostalom, to i nije moj posao.“

„Ali zašto tako misliš? Zbog ključeva?“

„To s ključevima je palo u vodu. Ipak, sama ideja bila je sjajna, zar ne? Odnio

bih uvjerljivu pobjedu da su svi ključevi zaista bili izvana.“

Završio je pisanje i papir predao Billu. Pod jasnim svjetlom mjesečine i pažljivo napisana velika slova lako su se mogla pročitati:

NASTAVI PRIČATI KAO DA SAM JA OVDJE. NAKON MINUTU-DVIJE OKRENI SE KAO DA SJEDIM NA TRAVI IZA TEBE, ALI NEPRESTANO PRIČAJ.

„Znam da se ne slažeš sa mnom“, nastavio je Antony dok je Bill čitao, „ali vidjet ćeš da sam ja u pravu.“

Bill podigne pogled i gorljivo kimne. Zaboravio je na golf i Betty i sve ostalo što je u zadnje vrijeme tvorilo njegov svijet. Ovo je život. „Dakle“, počeo je promišljeno, „cijela je stvar u tome što ja poznajem Marka. Mark...“

Antony je ustao s klupe i oprezno se spuštao u jarak. Njegova je namjera bila odšuljati se na zgodno mjesto odakle će sjenicu imati na oku. Koraci koje je čuo kao da su dopirali ispod nje – vjerojatno postoje nekakva vrata u podu. Tko god dolazi, nesumnjivo je čuo njihove glasove i vjerojatno će pomisliti da vrijedi poslušati što oni govore. To može učiniti samo tako da odškrine vrata sebe ne pokazujući, a u tom slučaju Antony bi bez velike muke otkrio ulaz u prolaz. A kad Bill okrene glavu i počne govoriti preko naslona klupe, postojala je mogućnost da će uhoda morati pokazati glavu da ga čuje, pa će Antony otkriti i tko prisluškuje. Osim loga, ako sasvim izađe iz skrovišta i proviri preko obale u njih, činjenica da Bill govori preko naslona klupe natjerat će ga na misao da je Antony još tamo, po svoj prilici da sjedi na travi i njiše noge u jarku.

Koraćao je brzo, ali veoma tiho, do polovice kuglane i do prvog ugla gdje je oprezno skrenuo, pa još opreznije prešao cijelom širinom kuglane do drugog ugla. Čuo je Billa kako marljivo dokazuje, pozivajući se na svoje poznavanje Markova karaktera, da se ovo ili ono sigurno moralo dogoditi – zahvalno se osmjehnuo. Bill je bio veliki urotnik vrijedan stotinu Watsona. Kod drugog ugla usporio je hod, a posljednjih nekoliko metara puzao je na rukama i koljenima. Na kraju je legao, pa centimetar po centimetar provirivao glavom iza ugla.

Nadstrešnica se nalazila dva-tri metra ulijevo, na suprotnoj strani jarka. S mjesta gdje je ležao imao je gotovo potpun pregled unutrašnjosti nadstrešnice. Izgledalo je kao da je sve ostalo na svom mjestu. Sanduk za kugle, kosilica za travu, valjak, otvoreni sanduk s priborom za krocket, onaj drugi...

„Tako mu svega!“ uzvikne Antony u sebi, „lijepo, lijepo.“

Poklopac drugog sanduka za krocketski pribor također bio je podignut.

Bill se sad okrenuo i sad je njegov glas bilo puno teže čuti. „Shvaćaš li što želim reći?“ govorio je. „Ako Cayley...“

Iz drugog sanduka za kroketski pribor pojavila se Cayleyjeva crna glava.

Antony samo što nije povikao od oduševljenja. Lijepo, jako, jako lijepo. Trenutak je očarano promatrao u tu nevjerojatnu, novu vrstu lopte za kroket, koja se tako dramatično pojavila iz kutije, a onda je nevoljko otpuzao natrag. Nije bilo nikakve koristi da tu ostane, a moglo je postati opasno jer je Bill pokazivao znakove da više ne zna što pričati. Što je brže mogao, Antony je požurio kroz jarak i zauzeo svoje mjesto na naslonu klupe. Onda je ustao, zijevnuo, protegnuo se i nehajno rekao: „Pa, nemoj se s time zamarati, Bill, stari moj. Mislim, vjerojatno si u pravu. Ti poznaješ Marka, a ja ne, i u tome je sva razlika. Hoćemo li igrati li idemo na spavanje?“

Bill ga pogleda tražeći inspiraciju. Kad ju je dobio, reče: „Hajdemo odigrati jednu partiju.“

„U redu“, reče Antony.

Ali Bill je bio previše uzbuđen da bi se ozbiljnije posvetio igri. U drugu ruku, Antony kao da nije mislio na drugo nego samo na kuglanje. Deset minuta igrao je veoma promišljeno, a onda je izjavio da ide na spavanje. Bill se upitno zagledao u njega.

„Sve je u redu“, nasmijao se Antony. „Usput ćemo pričati, ako hoćeš. Ali najprije ćemo pribor staviti na mjesto.“

Otišli su okolo do nadstrešnice i dok je Bill spremao kugle, Antony se uhvatio poklopca zatvorenog sanduka za kroketski pribor. Kao što je i očekivao, bio je zaključan.

„Dakle“, rekao je Bill dok su se vraćali kući. „Jedva čekam da čujem. Tko je to bio?“

„Cayley.“

„Bože dragi! Gdje?“

„U jednom od sanduka za kroketski pribor.“

„Daj, nemoj biti blesav.“

„Živa istina, Bill“, reče Antony i ispriča mu što je vidio.

„Zar nećemo pogledati u sanduk?“ pitao je Bill silno razočaran. „Ja gorim od želje za istraživanjem. A ti?“

„Imamo vremena i sutra i prekosutra i dan poslije prekosutra. Uskoro ćemo ovdje nabasati i na Cayleyja. Osim toga, želim u prolaz ući s druge strane, ako

budem mogao. Iskreno sumnjam da bismo mogli ući s ovog kraja, a da se ne odamo... Pogledaj, eno Cayleyja.“

Vidjeli su ga kako putem ide prema njima. Kad su došli malo bliže, mahnuli su mu i on im je odmahnuo.

„Pitao sam se gdje ste“, reče došavši do njih. „Nekako sam mislio da ćete biti na ovoj strani. Hoćete li na spavanje?“

„Na spavanje“, rekao je Antony.

„Kuglali smo“, dodao je Bill, „i razgovarali i... kuglali. Prekrasna noć, zar ne?“

Ali ostatak razgovora dok su šetali do kuće, prepustio je Antonyju. Želio je razmišljati. Više kao da nije ostalo nimalo sumnje da je Cayley pokvarenjak. Bill nikada ranije nije bio u bliskijem odnosu s nekim pokvarenjakom. Nekako mu Cayleyjev postupak nije izgledao baš sasvim pošteno. Cayley kao da je doista podlo obmanjivao svoje prijatelje. Na svijetu ima mnogo čudnih ljudi, čudnih ljudi s tajnama. Na primjer, Tony, kad ga je prvi put sreo u prodavaonici duhana. Svatko bi pomislio da je on pomoćni prodavač. I Cayley. Svatko bi pomislio da je Cayley prosječan i pristojan čovjek. I Mark. K vragu, čovjek se u nikoga ne može pouzdati. Međutim, s Robertom je drukčije. Svatko je uvijek govorio da je Robert mutan tip.

Ali, tako mu svega, kakve veze ima gospođica Norris s ovim slučajem? Kakve veze ima gospođica Norris sa čitavim slučajem? To se tog poslijepodneva Antony već pitao, a sad se činilo da je našao odgovor. Te noći, dok je ležao u krevetu, ponovno je skupio svoje pretpostavke i razmatrao ih pod novim svjetlom što su ga večerašnji događaji na njih bacili.

Naravno, bilo je sasvim prirodno da se Cayley poželi otarasiti gostiju čim je nesreća otkrivena. To je želio koliko zbog njih toliko i zbog sebe. Ali je malčice prebrzo iznio taj svoj prijedlog i potrudio se da se ostvari. Otpremio ih je čim su se mogli spakirati. Sugestija da su u njegovim rukama, da od njegove volje ovisi hoće li otići, to se sigurno moglo i njima ostaviti. Međutim, ovako nisu imali drugog izbora. Gospođica Norris je bila izrazila želju da putuje noćnim vlakom, očigledno u nadi da će prethodno doživjeti jedno uzbudljivo saslušanje od strane nekog oštroumnog detektiva, no on je uljudno i bez pogovora dao savjet da putujem prvim vlakom s ostalim gostima. Antony je osjećao kako bi Cayleyju, u nesreći koja je iznenada zadesila kuću, trebalo biti savršeno svejedno hoće li gospođica Norris otići ili ostati. Ali njemu nije bilo svejedno i Antony je iz toga

zaključio kao je Cayleyju veoma stalo da ona ode.

Zašto?

Pa, na to pitanje nije se samo tako moglo odgovoriti. Ali sama činjenica da je njemu stalo da ona ode zainteresirala je Antonyja za nju. Zato se i snažno zaključio za to što ju je Bill slučajno spomenuo u vezi s krabuljom duha. Osjećao je da želi doznati nešto više o gospođici Norris i njenom mjestu u Crvenoj kući. Činilo mu se kako je pukim slučajem nabasao na odgovor na svoje pitanje.

Gospođica Norris je na brzinu otpremljena zato što je znala za tajni prolaz.

Dakle, taj prolaz je bio u nekoj vezi s tajanstvenom Robertovom smrću. Gospođica Norris se poslužila tim hodnikom da bi se dramatično pojavila u ulozi duha. Možda ga je sama otkrila. Možda joj je Mark jednog dana u povjerenju otkrio tajnu, ne sluteći da će je ona kasnije tako neljubazno zloupotrijebiti. Možda je Cayley, pošto mu je povjerila svoju namjeru da se pojavi kao duh, pokazao kako da se pojavi na kuglani i stvar učini još tajanstvenijom i natprirodnom. Bilo kako bilo, ona je znala za tajni prolaz. Zato ju je trebalo otjerati.

Zašto? Zato što bi ona, ako bi ostala i govorila, sasvim nevino mogla spomenuti tajni prolaz. A Cayley nije htio da se on ikada spominje.

Ponovno – zašto? Očigledno zato što je prolaz, ili čak i sama činjenica da postoji, mogao otkriti trag.

„Volio bih znati da li se Mark krije u njemu“, pomislio je Antony i utonuo u san.

X.

GOSPODIN GILLINGHAM PRIČA GLUPOSTI

Sljedećeg jutra Antony je veoma raspoloženo sišao na doručak i svog domaćina zatekao za stolom. Cayley podigne pogled s pisama koje je čitao i kimne.

„Imate li kakvih vijesti o gospodinu Ablettu... o Marku?“ pitao je Antony dok se je posluživao kavom.

„Ne. Istražitelj danas poslije podne želi pretražiti jezero.“

„Oh! Tu postoji neko jezero?“

Na Cayleyjevu licu pojavi se kratki osmijeh koji je nestao brzo kako se i pojavio.

„Ma, to je zapravo ribnjak“, reče, „ali zovu ga jezero.“

„Zbog Marka“, pomisli Antony. Na glas je rekao: „Što očekuju da će naći?“

„Oni misle da se Mark...“ Zastao je i slegnuo ramenima.

„Da se Mark možda utopio jer je znao da ne može pobjeći? I zato što je bio svjestan da je stvar uprskao već time što je pokušao bježati?“

„Da, pretpostavljam da je tako“, rekao je Cayley polako.

„Ja bih rekao da on ne bi samo tako radio takvu stvar. Na kraju krajeva, on je imao revolver. Ako je odlučio da ga ne uhvate živog, uvijek je imao mogućnosti to spriječiti. Zar nije mogao uhvatiti vlak za London prije nego je policija bilo što doznala?“

„Mogao je to napraviti. Vlak tada polazi. Naravno, u Waldheimu bi ga opazili, ali mogao se popeti u Stantonu gdje nije toliko poznat. Istražitelj se već raspitivao, no izgleda da ga nitko nije vidio.“

„Sigurno će se kasnije javiti ljudi koji će reći da su ga vidjeli. Još nitko tu nije nestao, a da se ne pojavi barem dvanaest svjedoka koji se zaklinju da su čovjeka u isto vrijeme vidjeli na dvanaest raznih mjesta.“

Cayley se nasmijao.

„Da, to je točno. U svakom slučaju, on najprije želi pretražiti ribnjak. U de-

tektivskim romanima koje sam ja čitao“, dodao je suhoparno, „istražitelji uvijek žele najprije pretražiti ribnjak.“

„Je li dubok?“

„Prilično je dubok“, reče Cayley i ustane. Krenuo je prema vratima, zastao pa se zagledao u Antonyja. „Jako mi je žao što vas ovdje zadržavamo, ali sutra ćete biti slobodni. Sutra poslijepodne bit će saslušanje. Molim vas da se do tog vremena zabavljate po svojoj volji. Beverley će paziti na vas.“

„Mnogo vam hvala. Meni će zbilja biti sasvim dobro.“

Antony je nastavio s doručkom. Možda je bilo točno da istražitelji vole pretraživati ribnjake, ali pitanje je da li ljudi kao što je Cayley vole biti pretraženi. Je li Cayley zabrinut zbog toga ili mu je sasvim svejedno? On, naravno, uopće nije izgledao zabrinuto, ali je jednako tako veoma lako mogao kriti svoje prave osjećaje pod tim svojim teškim i tvrdim licem, a na kojem bi se jako rijetko pojavljivao onaj pravi Cayley. Jednom ili dvaput na njemu se pokazalo malčice previše nestrpljenja, ali jutros se na njemu ništa nije dalo pročitati. Možda je on znao da ribnjak ne krije nikakvu tajnu. Uostalom, istražitelji uvijek pretražuju ribnjake.

Bill bučno uđe.

Billovo lice bilo je otvorena knjiga. Na njemu je posvuda pisalo da je veoma uzbuđen.

„Dakle“, počne nestrpljivo čim je sjeo za stol, „što ćemo jutros raditi?“

„U prvom redu, nemoj govoriti tako glasno“, rekao je Antony. Bill sumnjičavo pogleda oko sebe. Zar je Cayley bio pod stolom? Nakon sinoćnjeg događaja čovjek nikada ne zna.

„Je li...“ Podigao je obrve.

„Nije. Ali zato ne treba vikati iz sveg glasa. Čovjek mora prilagođavati svoj glas, dragi moj William – glas se nježno poteže iz dna pluća. Tako se izbjegavaju oni glasovi iz punih pluća koji su otkrili mnoge tajne. Drugim riječima, dodaj mi tost.“

„Izgleda kako si jutros dobro raspoložen.“

„Jesam. Veoma dobro. Cayley je to primijetio. I Cayley je rekao: ‘Da nisam zauzet poslom, išao bih s vama brati orahe. Rado bih se vrtio oko murve i skakutao po brežuljcima. Ali vođa mi je do grla – istražitelj Birch me čeka vani sa svojom ribarskom mrežom. Moj prijatelj William Beverley odmah će vam biti na raspolaganju. Zbogom, veliko zbogom i vama, i vašim orasima.’ Zatim je hitro otišao. Dolazi William Beverley.“

„Često si takav tijekom doručka?“

„Gotovo uvijek“, odgovorio je punim ustima. William Beverley odlazi.

„Čini mi se da te je sunce opalilo“, primijeti Bill tužno kimajući glavom.

„To je od sunca, mjeseca i zvijezda, a sve zajedno na prazan želudac. Zna li vi nešto o zvijezdama, gospodine Beverley? Na primjer, znate li što je to Orionov pojas? I zašto ne postoji zvijezda koja bi se zvala Beverleyjev pojas? Ili roman“, pitao je žvačući. „W. Beverley ponovno ulazi kroz tajna vrata u podu.“

„Kad već spominjete tajna vrata...“

„Nemojte!“ reče Antony i ustane. „Netko razgovara o Aleksandru, netko o Herkulu, ali nitko ne razgovara o – kako se na latinskom kaže tajna vrata? Mensa... stol. Možda bi odatle trebalo početi. Dakle, gospodine Beverley“, reče Antony i prolazeći pored njega srdačno ga pljusne po leđima, „vidimo se kasnije. Cayley reče da ćete me vi zabavljati, ali dosad me nijednom niste natjerali da se smijem. Kad završite doručak, morat ćete se potruditi biti zabavniji. Ali nemojte žuriti. Pustite da vilice odrade svoje.“ Nakon tih riječi gospodin Gillingham napustio je veliku blagovaonicu.

Bill pomalo zbunjeno nastavi s doručkom. On nije znao da Cayley puši cigaretu pod prozorima iza njegovih leđa. Možda Cayley nije ni obraćao pažnju na njihov razgovor, možda nije ni prisluškivao, ali Antony ga je vidio i nije želio riskirati. Tako je Bill nastavio s doručkom razmišljajući o tome kako je Antony čudan svat i pitajući se da nije možda samo sanjao one nevjerojatne jučerašnje događaje.

Antony je otišao gore u svoju spavaću sobu po lulu. U njoj bila je sobarica kojoj se on ljubazno ispričao što smeta. Onda mu sine.

„Jeste li vi Elsie?“ pitao je prijateljski joj se osmjehnuvši.

„Jesam, gospodine“, reče ona sramežljivo, ali ponosno. Bilo joj je sasvim jasno zašto je postala tako poznata osoba.

„Vi ste jučer čuli gospodina Marka u uredu, zar ne? Nadam se da je istražitelj bio blag prema vama?“

„Da, hvala na pitanju, gospodine,“

„Sad je na mene red. Vidjet ćeš ti“, promrmaljao je Antony samom sebi.

„Da, gospodine. Baš tako zločesto. Želio je reći kako je sad došlo njegovo vrijeme.“

„Ma da.“

„Eto, to je ono što sam čula, gospodine. Uistinu.“

Antony se zamišljeno zagleda u nju i kimne glavom.

„Da, pitam se... pitam se, kako to...?“

„Što kako to, gospodine?“

„Oh, mnogo toga Elsie... Vi ste se sasvim slučajno u tom trenutku zatekli pred vratima?“

Elsie se zacrveni. Još nije zaboravila što joj je gospođa Stevens o tome rekla.

„Sasvim slučajno, gospodine. Inače idem stražnjim stubama.“

„Naravno.“

On je našao lulu i taman se je želio vratiti u prizemlje kad ga je ona zaustavila.

„Oprostite, gospodine, ali hoće li biti saslušanja svjedoka?“

„Oh, da. Sutra, Čini mi se.“

„Hoću ti i ja morati dati iskaz, gospodine?“

„Naravno. Vi nemate razloga za strah.“

„Zaista sam to čula, gospodine. Uistinu.“

„Naravno da ste ih čuli. Tko kaže da niste?“

„Ostali, gospodin, gospođa Stevens i svi drugi.“

„Oh, to je samo zato što su ljubomorni“, rekao je Antony s osmijehom na licu.

Bilo mu je drago što je s njom razgovarao, jer ona je brzo shvatila koliko je važan njezin dokaz. Istražitelju je vjerojatno izgledao važan samo kao dokaz da je Mark imao pomalo prijeteći stav prema svom bratu. Antonyju je on bio mnogo značajniji. To je bio jedini vjerodostojan dokaz da je Mark uopće bio u uredu tog poslijepodneva.

Jer tko je vidio da je Mark ušao u ured? Samo Cayley. A ako Cayley krije istinu o ključevima, po čemu ne krije i istinu o Markovom ulasku u ured? Očito da Cayleyjev iskaz ništa ne vrijedi. Svakako da u njemu ima nešto istine, ali i istina i laž dane su s određenim ciljem. Koji je to cilj, Antonyju još nije bilo poznato: da zaštititi Marka, da zaštititi samoga sebe, ili čak i da izda Marka. Sve je to moglo biti točno. Ali kako je svojim iskazom želio postići svoj osobni cilj, taj iskaz je bio i pristran i nepouzdan. Elsien, na primjer, činio se sasvim vjerodostojnim.

I činilo se da je Elsiena izjava nepobitno dokazivala jednu stvar: da je Mark ušao u ured kako bi se našao s bratom. Elsie ih je čula kako razgovaraju. Zatim su Antony i Cayley našli Robertov leš... a istražitelj će pretražiti ribnjak.

Ali naravno da Elsiena izjava nije dokazivala bilo što drugo osim da je Mark

bio u uredu. „Sad je na mene red. Vidjet ćeš ti“. To nije bila prijetnja koja bi značila neposrednu prijetnju – bila je to prijetnja u budućnosti. Ako je Mark ubio brata neposredno nakon toga, ubojstvo je sigurno bilo slučajno – dogodilo se neko natezanje koje je, recimo, nastalo zbog onog ‘zločestog’ tona. Nitko ne bi rekao vidjet ćeš ti čovjeku kojega će istoga časa ubiti. Vidjet ćeš ti značilo je vidjet ćeš ti što te čeka. Vlasniku Crvene kuće dojadilo je bratovo iskorištavanje, bratovo ucjenjivanje, i sad je na Marku bio red da dobije malo svojeg. Neka Robert malo pričeka, pa će već vidjeti kako će se provesti. Razgovor koji je Elsie slučajno čula mogao je značiti nešto slično tome, a nikako ubojstvo. Barem ne ubojstvo Roberta od strane Marka.

„Čudno je sve to zajedno“, pomisli Antony. „Jedino logično rješenje je toliko jednostavno, a toliko pogrešno. Na stotine stvari mi je u glavi, ali nikako ih ne uspijevam posložiti. Poslijepodne bit će tu stotinu i prva. Ne smijem zaboraviti ovo važno poslijepodne.“

Našao je Billa u predvorju i predložio mu da idu u šetnju. Bill je jedva čekao. „Kamo želiš?“ pitao je.

„Sasvim mi je svejedno. Pokaži mi park.“

„U redu.“

Izišli su zajedno.

„Watson, stari moj“, povikao je Antony čim su odmakli od kuće, „zbilja ne smiješ govoriti onako glasno u kući. Jedan gospodin je cijelo vrijeme bio vani, ravno iza tvojih leđa.“

„Oh, shvaćam“, ispričao se Bill crvena lica. „Jako mi je žao. A zato si ti pričao onakve gluposti.“

„Da, djelomično zato, a djelomično zato što sam jutros savršeno raspoložen. Danas ćemo imati pune ruke posla.“

„Ozbiljno to kažeš? Što ćemo raditi?“

„Oni će pretražiti ribnjak... Ispričavam se – jezero. Gdje je to jezero?“

„Idemo prema njemu. Želiš ga vidjeti.“

„Neće biti na odmet da ga pogledamo. Jesi li ti inače često odlazio na jezero?“

„Oh, ne, ne baš. Tamo čovjek nema što raditi.“

„Nije za kupanje?“

„Ma ne, ne bih ja ulazio u njega. Suviše je prljavo.“

„Shvaćam... Ovuda smo prolazili jučer, zar ne? Put prema selu?“

„Da. Još malo pa ćemo skrenuti udesno. Što traže u jezeru?“

„Marka.“

„Oh, gluposti“, rekao je Bill nespokojno.

Neko vrijeme su šutjeli, a onda pomisao na uzbuđljive doživljaje koji ih očekuju potisnu osjećaje nelagode u Billu i on nestrpljivo upita:

„Čuj, kada ćemo tražiti onaj prolaz?“

„Ništa ne možemo učiniti dok je Cayley u kući.“

„A što kažeš na poslijepodne kad će oni pretraživati ribnjak? On će sigurno biti tamo.“

Antony je odmahnuo glavom.

„Nešto drugo moram napraviti danas poslijepodne“, reče. „Naravno, možda ćemo imati vremena za jedno i drugo.“

„Zar Cayley ne smije biti u kući i kod tog drugog posla?“

„Pa, mislim da bi tako bilo najbolje.“

„Gle, zar je to nešto jako uzbuđljivo?“

„Ne znam. Moglo bi biti dosta zanimljivo. U stvari, mogao bih odgoditi taj posao za kasnije, ali nekako mi se čini da je bolje da ga završim do tri sata. Baš sam ga čuvao za taj sat.“

„Gle, baš zabavno! Trebat ćeš i mene, je li tako?“

„Razumije se da ćeš mi biti potreban. Samo, Bill... nemoj govoriti o ovim poslovima u kući, osim ako ja prvo ne počnem. To bi bio pravi Watson.“

„Neću. Kunem se da neću.“

Došli su do ribnjaka koje je Mark zvao jezero. I šutke su obišli oko njega. Kad se vratiše na mjesto odakle su krenuli, Antony je sjeo na travu i ponovno zapalio lulu. Bill se poveo za njegovim primjerom.

„Dakle, Mark nije u ribnjaku“, izjavi Antony.

„Ne“, reče Bill. „U stvari, meni nije baš sasvim jasno kako znaš da nije.“

„Nije to nikakvo znanje nego nagađanje“, brzo reče Antony. „Čovjeku je mnogo lakše ubiti se nego se utopiti, a da se Mark želio ubiti u vodi tako da mu ne pronađu tijelo, napunio bi džepove kamenjem. A jedino veće kamenje nalazi se u blizini vode i da ga je uzeo ostali bi tragovi. Pošto nema tragova, znači da ga nije ni uzeo. Prema tome... ma pusti taj ribnjak! To može pričekati za poslijepodne. Bill, gdje počinje tajni prolaz?“

„E pa to moramo doznati, zar ne?“

„Točno. A ja mislim ovako.“

Objasnio je zašto smatra da je tajna o prolazu u nekoj vezi s tajnom Roberto-ve smrti i zatim nastavio:

„Po mojoj teoriji Mark je taj prolaz otkrio prije otprilike godinu dana – onda kad se zainteresirao za krocket. Prolaz je završavao na podu nadstrešnice i vjerojatno se Cayley dosjetio da postavi sanduk za krocketski pribor na vrata u podu kako bi ih što bolje sakrio. Znaš, kad čovjek otkrije neku tajnu, uvijek mu izgleda da je ona i drugima sasvim očigledna. Mogu zamisliti koliko je Mark uživao u tome što samo on zna tu tajnu, on i Cayley, naravno. Ali Cayley se i nije računao i sigurno su se veoma zabavljali dok su ga skrivali da ga drugi ne otkriju tako lako. Međutim, kad se je gospođica Norris odlučila prerusiti u duha, Cayley je odao tajnu o prolazu. Vjerojatno joj je rekao da nikada neće moći doći do kuglane a da je nitko ne vidi, pa joj je vjerojatno onda otkrio da on zna kako bi to ipak mogla napraviti. I ona je na kraju, nekako, iz njega izvukla tu tajnu.“

„Ali to se dogodilo dva-tri dana prije no što se Robert pojavio.“

„Točno. Ja ne kažem da je hodnik na početku predstavljao neku opasnost. Tri dana prije ubojstva hodnik je bio samo Markova romantična tajna. Onda čak i nije znao da će Robert doći. Ali otada hodnik je na neki način korišten u vezi s Robertom. Možda je Mark pobjegao kroz njega, možda se i sad krije u njemu. Ako je tome tako, jedino bi ga gospođica Norris mogla odati. Naravno, ona bi to učinila sasvim naivno i ne znajući da prolaz ima neku vezu sa samim ubojstvom.“

„I zato je bilo sigurnije maknuti je odavde?“

„Da.“

„Ali, slušaj Tony, zašto bismo se petljali oko onog kraja prolaza? Uvijek možemo ući kroz ulaz kod kuglane.“

„Znam da možemo, ali to bi onda moralo biti naočigled. Trebali bismo obiti sanduk i dopustiti Cayleyju da sazna kako smo to mi učinili. Shvaćaš, Bill, ako sami ništa ne otkrijemo u sljedećih dan-dva, morat ćemo policiju obavijestiti o tome što smo otkrili, a onda neka ga oni pretraže. Ali ja još uvijek ne želim to napraviti. „

„Bolje ne.“

„Zato još neko vrijeme moramo raditi u tajnosti. To je jedini način.“ Nasmi-
jao se je i dodao: „I ovako je mnogo zabavnije.“

„Tako je!“ Bill se smijuljio za sebe.

„Jako dobro. A gdje počinje tajni prolaz?“

XI.

VELEČASNI THEODORE USSHER

„Jednu stvar moramo odmah sebi staviti do znanja – ako ga lako ne nađemo, uopće ga nećemo naći“, rekao je Antony.

„Misliš da nećemo imati vremena?“

„Ni vremena ni prilike, što je veoma utješno za lijenu osobu poput mene.“

„Ali utoliko je teže ako ne možemo tražiti baš onako kako treba.“

„Da, bit će ga teško naći, ali mnogo lakše tražiti. Na primjer, hodnik možda počinje u Cayleyjevoj spavaćoj sobi. Međutim, znamo da ne počinje.“

„Ali mi takvo nešto uopće ne znamo“, pobunio se Bill.

„Kad je u pitanju naša istraga – znamo. Očito je da ne možemo švrljati po Cayleyjevoj spavaćoj sobi i kuckati po njegovim ormarima, prema tome, ako ga uopće budemo tražili, sasvim je jasno da moramo poći od pretpostavke da tamo ne počinje.“

„O, shvaćam“, reče Bill zamišljeno grickajući travku. „Uostalom, sigurno ne počinje na katu, zar ne?“

„Vjerojatno ne. Eto, napredujemo.“

„Možeš brisati kuhinju i cijeli taj dio kuće“, reče Bill nakon daljnjeg razmišljanja. „Ni ondje ne možemo ući.“

„Tako je. Isto vrijedi i za podrume, ako postoje.“

„Pa, ne ostaje nam baš mnogo,“

„Ne ostaje. Naravno, izgledi su sto naprema jedan da ga nećemo naći, ali treba razmotriti tih nekoliko mjesta, gdje bi mogao biti, a na kojima možemo mirno tražiti.“

„Sve u svemu“, reče Bill, „ostaju nam prednje sobe u prizemlju – blagovaonica, knjižnica, predvorje, soba za biljar i uredske prostorije.“

„Da, to je sve.“

„Dakle, najprije bi to bilo u uredu, zar ne?“

„Da. Ali nešto bi moglo biti još prije.”

„Što to?”

„Pa, ured se nalazi na pogrešnoj strani kuće. Logično je da hodnik počinje od točke koja je najbliža mjestu kuda vodi. Zašto bi ga netko produživao ispod kuće?”

„Da, to je točno. Dakle, ti misliš na blagovaonicu, ili knjižnicu?”

„Da. Moj izbor pada na knjižnicu, jer nam više odgovora. Posluga se uvijek mota po blagovaonicama. Ne bismo imali mnogo prilike tamo valjano istraživati. Osim toga, ne treba zaboraviti još jednu važnu pojedinost: Mark je to držao u tajnosti godinu dana. Bi li mogao sačuvati tajnu da prolaz počinje iz blagovaonice? Bi li gospođica Norris mogla ući u blagovaonicu i otvoriti tajna vrata neposredno poslije večere a da to nitko ne opazi? Bilo bi previše riskantno.”

Bill nestrpljivo ustane.

„Hajdemo”, reče, „pokušajmo s knjižnicom. Ako Cayley naiđe, možemo se pretvarati da tražimo neku knjigu.”

Antony polako ustane, uhvati ga pod ruku pa se skupa s njim vrati do kuće.

Knjižnicu je vrijedilo pregledati, pa bilo ili ne bilo u njoj tajnih prolaza. Antony nikada nije mogao odoljeti tuđim policama s knjigama. Čim je ušao u sobu, krenuo je unaokolo vidjeti koje knjige domaćin čita, odnosno (što je bilo mnogo vjerojatnije) ne čita nego drži zbog slike koju one daju samoj kući. Mark je bio ponosan na svoju knjižnicu. Bilo je tu svakakvih knjiga – knjiga koje je on naslijedio od svog oca i od svoje pokroviteljice, knjiga koje je kupio zato što su ga zanimale ili zato što su ga interesirali pisci kojima je htio pružiti podršku, knjiga koje je naručio jer su bile prekrasno ukoričene a koje su, prvo, lijepo izgledale na njegovim policama i davale plemenitu boju njegovim sobama i, drugo, zato što nijedan obrazovani čovjek nije trebao biti bez knjiga. Bilo je tu starih izdanja, novih izdanja, skupih knjiga, jeftinih knjiga – knjižnica u kojoj je svatko, pa ma kakav ukus imao, sigurno mogao naći nešto za sebe.

„Koja je od ovih tvoja ljubimica?” reče Antony gledajući knjige po policama. „Ili ti neprestano igraš biljar?”

„S vremena na vrijeme zavirim u priručnik za badminton”, reče Bill. „Tamo je u kutu.” Neodređeno je zamahnuo rukom.

„Ovdje?” reče Antony koraknuvši u tom smjeru.

„Da.” Odjednom se je ispravio: „Oh ne, nije tamo. Sad je ovdje s desne strane. Prije otprilike godinu dana Mark je napravio veliko premještanje knjiga. Tre-

balo mu je više od tjedan dana, rekao nam je. Knjiga ima zastrašujuće puno, zar ne.“

„Pa to je jako zanimljivo“, rekao je Antony, sjeo i ponovno napunio lulu.

Ovdje je stvarno bilo zastrašujuće mnogo knjiga. Sva četiri zida knjižnice od poda do stropa bila su prekrivena knjigama, osim gdje su vrata i dva prozora insistirali na svom vlastitom životu, pa makar bio i neknjiževni. Billu se činilo sasvim besmislenim da tu traže neki tajni otvor.

„Morat ćemo po redu izvaditi sve te blagoslovljene knjige“, reče, „kako bismo bili sigurni da ga nismo promašili.“

„Pa“, reče Antony, „ako ih budemo vadili jednu po jednu, nitko neće posumnjati da imamo neke zle namjere. Napokon, zašto čovjek ide u knjižnicu nego da vadi knjige.“

„Ali ima ih zastrašujuće mnogo.“

Antonyjeva lula se zadovoljavajuće dimila, te on ustane i lagano odšeta do zida nasuprot vrata.

„Pa, provjerimo mi“, rekao je, „jesu li baš toliko strašne. Oho, evo tvog badmintona. Kažeš da si taj priručnik često čitao?“

„Kad bih nešto čitao, to bi bilo to.“

„Da.“ Pogledao je gore-dolje po policama. „Uglavnom sport i putopisi. Volim putopise. Ti?“

„Dosadne nakon nekog vremena.“

„Ipak, neki ljudi ih veoma vole“, uvrijeđeno će Antony. Prešao je do sljedećeg reda polica. „Drame. Renesansni dramski pisci. Sve ti ih prepuštam. Ipak, i tu vrijedi primjedba da neki ljudi uživaju u njima. Shaw, Wilde, Robertson... Ja volim čitati drame, Bill. Rijetki su ljudi koji imaju takvu sklonost, ali oni koji imaju veoma su zagriženi, Hajdemo dalje.“

„Gle, nemamo previše vremena“, reče Bill uznemireno.

„Nemamo. Zato ga i ne tratimo. Poezija. Tko danas čita poeziju? Bill, kad si posljednji put pročitao Izgubljeni raj?“

„Nikada.“

„To sam i mislio. A kada ti je gospođica Calladine posljednji put naglas pročitala Izlet?“

„Pa, zapravo, Betty, gospođica Calladine, slučajno je silno oduševljena – kako se zove taj nesretnik?“

„Ime mu nije važno. Sasvim dosta si mi rekao. Idemo dalje.“

Antony prijeđe na sljedeći red polica.

„Biografije. Oh, koliko ih ima. Volim biografije. Ti si član Johnson Cluba? Kladim se da Mark jest. Uspomene sa sudova – siguran sam da je gospođa Calladine to čitala. Uostalom, biografije su isto toliko zanimljive kao i većina romana, pa zašto da se zadržavamo? Idemo dalje.“ Otišao je do sljedeće police, a onda je odjednom zazviždao. „Hej, hej!“

„Što je bilo?“ zlovoljno će Bill.

„Samo polako! Ne puštaj svjetinu, Bill. Tu smo gdje treba. Propovijedi, tako mi svega. Propovijedi! Je li Markov otac bio svećenik ili ih Mark sam po sebi obožava?“

„Mislim da mu je otac bio svećenik. Oh, da, znam da je bio svećenik.“

„Ah, onda su to tatine knjige. Pola sata s vječnim – to moram uzeti iz knjižnice kad se vratim kući. Izgubljena ovca, Jones o svetom trojstvu, Tumačenja poslanica svetog Pavla. O, Bille, stigli smo gdje treba. Uski put, propovijedi velečasnoga Theodorea Usshera. Hej, hej!“

„Zaboga, što ti je?“

„William mi, dobio sam nadahnuće. Dođi ovamo.“ On uzme klasično djelo velečasnoga Theodorea Usshera, zagleda se u njega blažena osmjeha na licu i onda ga daje Billu.

„Pridrži Usshera na trenutak.“

Bill je pokorno primio knjigu.

„Ne, daj je ovamo. Najprije izađi u predvorje i poslušaj je li Cayley u blizini. Ako ga vidiš ili čuješ, reci glasno: ‘Zdravo.’“

Bill odmah izađe, posluša i vrati se.

„Teren je čist.“

„Dobro.“ Ponovo je uzeo knjigu s police. „Sad pridrži Usshera. Drži ga u lijevoj ruci, tako. S desnom, odnosno svojom desnom, čvrsto uhvati ovu policu – tako. I kad ja kažem vuci, polako potegni. Jesi li razumio?“

Bill je kimnuo. Lice mu se žarilo od uzbuđenja.

„Dobro“, reče Antony, pa zavuče ruku u prazninu koja je ostala od debelog Usshera. Prstima je pipao po stražnjem dijelu police. „Vuci“, rekao je.

Bill stane vući.

„Sad samo nastavi tako potezati, Odmah ću ga naći. Ali nemoj vući jako, samo neka bude napeto.“

Unutra je brzo prolazio prstima.

I odjednom se čitav red polica, od gore do dolje, polako otvori prema njima.

„Bože dragi!“ reče Bill u čudu puštajući policu.

Antony gurne policu natrag, uze Usherra iz Billovih ruku i vrati ga na njegovo mjesto. Onda je uhvatio Billa pod ruku, odveo ga do kauča i posjeo na njega. Stajao je ispred njega i onda se svečano poklonio.

„Igra za malu djecu, Watson“, rekao je „baš za malu djecu.“

„Kako si zaboga...“

Antony se veselo nasmiješi i sjede na kauč pokraj njega.

„Ma ti i ne želiš da ti to zbilja objasnim“, reče pljesnuvši ga po koljenu. „Ti se samo igraš Watsona. To je veoma ljubazno od tebe, naravno, i ja sam ti veoma zahvalan.“

„Ma hajde Tony, objasni mi.“

„Oh, dragi moj Bill!“ Neko vrijeme je šutke pušio, a onda je nastavio: „Kao što sam ti rekao – tajna je tajna dok je čovjek ne otkrije, a čim je otkrije i sam se čudi zašto je svi ostali nisu otkrili i kako je uopće to mogla biti tajna. Godinama je ovaj prolaz bio tu, s jednim otvorom u knjižnici, a drugim ispod nadstrešnice. Onda ga je Mark pronašao i smjesta mu se učinilo da ga i svatko drugi mora naći. Zato je otvor ispod nadstrešnice sakrio sandukom za kroketski pribor, a ovaj otvor je malo teže sakrio...“, zastao je i pogledao svog prijatelja Billa upitnim pogledom?

Ali Bill je i dalje bio dosljedni Watson.

„Čime?“

„Očigledno premještanjem svojih knjiga, jednom je slučajno izvadio Nelsonov život ili Tri čovjeka u čamcu, ili neku sličnu knjigu, i pukim slučajem otkrio tajnu. Sasvim razumljivo, činilo mu se da će i svatko drugi uzeti Nelsonov život ili Tri čovjeka u čamcu. Sasvim razumljivo, činilo mu se da će biti mnogo zgodnije ako više nitko i nikada ne petlja po toj polici. Kad si ti rekao da su knjige premještene prije godinu dana, otprilike u isto vrijeme kad se i sanduk za kroketski pribor pojavio, pogodio sam zašto je to učinjeno. Zato sam tražio najdosadnije knjige, knjige koje nitko nikada ne čita, i našao sam ih kad sam ugledao ovu policu sa zbirkom propovijedi jednog svećenika iz srednjeg vijeka.“

„Da, shvaćam. Ali kako si bio tako siguran da si našao baš pravo mjesto?“

„Pa, on je morao to mjesto označiti nekom knjigom. Učinilo mi se da bi se njemu svidjela šala da umetne Uski put točno nad ulazom u hodnik. Kao što vidiš, nisam se prevario. Očigledno je napravio.“

Bill zamišljeno kimne nekoliko puta. „Da, sjajno je to izveo“, reče: „Ti si vraški inteligentan, Tony.“

Tony se nasmije.

„Ohrabruješ me da tako mislim, što za mene nije pozitivno, ali je ugodno.“

„Pa, hajde idemo“, rekao je Bill, ustao i pružio mu ruku.

„Kamo idemo?“

„Istražiti prolaz, naravno.“

Antony zavrti glavom.

„A zašto ne bismo?“

„Pa što očekuješ da ćemo tamo naći?“

„Ne znam. Ali učinilo mi se da si ti pomislio kako ćemo naći nešto što bi nam bilo veoma korisno.“

„Da, recimo, pronađemo Marka“, primijetio je Antony tiho.

„Gle, zar ti stvarno misliš da je on tamo?“

„Što ako jest?“

„Pa, onda je stvar jasna.“

Antony pride kaminu, istrese pepeo iz lule i okrene se prema Billu. Gledao ga je šutke i ozbiljno.

„Što ćeš mu reći?“ rekao je konačno.

„Kako to misliš?“

„Hoćeš li ga uhititi ili mu pomoći da pobjegne?“

„Ja... ja... ovoga, naravno, ja...“, počeo je Bill zamuckujući da bi onda završio neuvjerljivim: „Ma, ne znam.“

„Tako je. Moramo najprije odlučiti što ćemo, zar ne?“

Bill nije odgovorio. Bio je veoma nespokojan, nemirno je koračao po prostori, mrgodio se, s vremena na vrijeme zastajkivao bi ispred polica, koje su zatvarale ulaz u prolaz, kao da pokušava odgonetnuti što se krije u njemu. Na čijoj je on strani, sad kad treba birati – na Markovoj ili na strani zakona?“

„Znaš, ne možeš mu jednostavno reći: ‘Hej ili zdravo’“, reče Antony dobro mu pročitavši misli.

Bill se trgnuo i pogledao ga.

„Ne možeš ni reći“, nastavio je Antony, „ovo je moj prijatelj, gospodin Gillingham, koji je odsjeo kod vas. Upravo smo krenuli na kuglanu.“

„Da, vraški je nezgodno. Uopće ne znam što reći. Nekako sam zaboravio na Marka.“ Odšetao je do prozora i pogledao van na travnjak. Jedan vrtljar s veli-

kim škarama u rukama potkresivao je travu duž staza. Nema nikakvog razloga da travnjak bude neuredan samo zato što je gospodar kuće nestao. I danas će biti vruće. Kvrugu, sasvim je zaboravio na Marka. Pa kako ga je mogao smatrati ubojicom, bjeguncem od zakona, kad je život tekao kao i jučer, sunce sjalo isto onako kao kad su se, prije samo dvadeset i četiri sata, odvezli igrati golf? Kako se je mogao oteti utisku da sve skupa nije prava tragedija, nego samo nekakva zgodna detektivska igra koju igraju on i Antony?

Okrenuo se prema svom prijatelju.

„U svakom slučaju“, reče, „ti si želio naći prolaz i pronašao si ga. Zar uopće nećeš ni ući u njega?“

Antony ga uhvati pod ruku.

„Idemo opet van“, rekao je. „Kako bilo, zasada ne možemo u njega. Previše je opasno dok je Cayley u blizini. Bill, ja se osjećam kao i ti – malčice uplašeno. Ali ni sam ne znam čega se zapravo bojim. Međutim, ti želiš da s ovime nastavimo, zar ne?“

„Da“, potvrdio je Bill odlučno. „Moramo nastaviti.“

„Onda ćemo poslijepodne pregledati prolaz, ako se ukaže povoljna prilika. Ako se ne ukaže, pokušat ćemo noćas.“

Prošli su kroz predvorje i ponovno izašli van na sunce.

„Ti stvarno misliš da bismo unutra mogli naći skrivenoga Marka?“ pitao je Bill.

„Moguće je“, odgovorio je Antony. „Ili Marka ili...“ Naglo je zašutio. „Ne“, promrmljao je samome sebi, „neću misliti na tako što, barem ne zasada. To bi bio užas.“

XII.

SJENA NA ZIDU

Tijekom nekih dvadesetak sati što ih je imao na raspolaganju, istražitelj Birch je marljivo radio. U London je poslao telegram s punim opisom Marka u smeđem platnenom odijelu, koje je imao na sebi kad je nestao. Raspitao se u Stantonu da li je netko vidio čovjeka koji bi odgovarao tom opisu i da li je otputovao vlakom u četiri i dvadeset. Iako su podaci koje je prikupio bili nepouzdana, ipak su ukazivali na mogućnost da je Mark zaista uhvatio taj vlak i stigao u London prije nego je policija na drugom kraju bila spremna ga sačekati. Ali pošto je tog dana u Stantonu bio sajmeni dan, gradić je imao više posjetitelja nego inače, pa je bila i manja vjerojatnost da itko zapazi Markov odlazak vlakom u četiri i dvadeset. Ili Robertov dolazak ranije u dva i deset. Kao što je Antony rekao Cayleyju, uvijek će se naći netko tko je spreman policiji ispričati kakvu prigodnu priču o kretanju bilo kojeg čovjeka za kojega se policija zanima.

Činilo se prilično sigurnim da je Robert došao vlakom u dva i deset, a bilo je teško da se do suđenja dozna nešto više o njemu. Sve što su mještani, u selu gdje su on i Mark proveli djetinjstvo, znali o njemu potvrđivalo je Cayleyjev iskaz. On je nevaljao sin, prognan je u Australiju i otada se nije pojavio u selu. Nitko nije znao da li je bilo nekih ozbiljnih razloga za svađu između braće, osim što je mlađi brat bio kod kuće i imućan, a stariji siromašan i prognanik. Po istražiteljevom mišljenju, nije bilo izgleda da se to dozna sve dok policija ne uhiti Marka.

Trenutačno je bilo najvažnije naći Marka. Pretraživanje ribnjaka možda neće u tome pomoći, ali će pred sućem nesumnjivo dati dojam da istražitelj Birch marljivo radi. Ako samo i revolver, kojim je djelo izvršeno, izvuče na površinu, trud će mu biti bogato nagrađen. Istražitelj Birch pronašao je oružje bio bi odličan naslov u lokalnim novinama.

Stoga se on osjećao zadovoljan sam sa sobom dok je išao prema ribnjaku,

gdje su ga čekali njegovi ljudi, i sasvim raspoložen da ugodno proćavrlja s gospodinom Gillinghamom i njegovim prijateljem, gospodinom Beverleyjem.

„Dobar dan“, pozdravio ih je veselo pa s osmijehom dodao: „Hoćete li nam pomoći?“

„Mi vam stvarno nismo potrebni“, odgovorio je Antony uzvrativši osmijeh.

„Ako želite, možete s nama.“

Antonyja prođe jeza.

„Kasnije mi možete ispričati što ste pronašli“, rekao je „Usput“, dodao je, „nadam se da se je gazda Georgea prikazao u povoljnom svjetlu.“

Istražitelj ga brzo pogleda.

„Kako ste, za ime svijeta, vi doznali bilo što o tome?“

Antony mu se ozbiljno naklonio.

„Jer sam pogodio da ste vi vrlo sposoban član javne sigurnosti.“

Istražitelj se nasmijao.

„Pa, sve je u redu što se vas tiče, gospodine Gillinghame. Vaš karton je čist. Ali ipak sam morao provjeriti.“

„Naravno da jeste. Eto, želim vam sreću. Međutim mislim da nećete naći bogzna što u ribnjaku. Ne smatrate li da je nekako van staze čovjeku koji bježi?“

„Baš sam to i ja rekao gospodinu Cayleyju kad mi je skrenuo pozornost na ribnjak. Međutim, neće biti zgorega da pogledamo. U svakom slučaju, čovjek nađe najdragocjenije podatke baš tamo gdje se najmanje nada.“

„Sasvim ste u pravu, istražitelju. Da, ne smijemo vas zadržavati. Doviđenja“, pozdravi Antony pristojno mu se osmjehnuvši.

„Doviđenja, gospodine.“

„Doviđenja“, javio se i Bill.

Antony je stajao promatrajući kako istražitelj odlazi. Šutio je tako dugo dok ga Bill napokon nije prodrmao pomalo ljutito upitavši što mu je.

Antony polako zavrti glavom.

„Ne znam, stvarno ne znam što mi je. Previše je prokleta ta misao koja mi se neprestano vrzma po glavi. Ma nije moguće da bio on bio toliki krvolok.“

„Tko to?“

Antony ništa nije odgovorio nego je krenuo natrag prema klupi u parku na kojoj su ranije sjedili. Sjeo je i spustio glavu na dlanove.

„Oh, nadam se da će nešto naći“, promrmlja. „Oh, nadam se da će naći.“

„U ribnjaku?“

„Da.

„Ali što?“

„Bilo što, Bill, bilo što.“

Bill se naljutio. „Gle, Tony, neće to tako ići. Ne smiješ biti toliko tajanstven. Što te je odjednom spopalo?“

Antony ga iznenađeno pogleda.

„Pa jesi li čuo što je rekao?“

„Na što točno misliš?“

„Da je Cayleyjeva ideja bila da se pretraži ribnjak.“

„Oh! Oh, gle, gle!“ Bill je ponovno bio uzbuđen. „Misliš da je on nešto sakrio u ribnjaku? Neki lažan trag za koji želi da ga policija nađe?“

„Nadam se da je tako“, reče Antony usrdno, „ali bojim se,..“ Nije dovršio rečenicu.

„Čega se bojiš?“

„Bojim se da ondje ništa nije sakrio. Bojim se da...“

„Da?“

„Gdje je najsigurnije mjesto da sakriješ nešto što je jako važno?“

„Ondje gdje to nitko neće tražiti.“

„Postoji još bolje mjesto od toga.“

„Koje?“

„Ondje gdje su svi već tražili.“

„Tako mi svega! Želiš reći da će Cayley sakriti nešto u ribnjaku čim ga policija pretraži?“

„Da, bojim se da je tako.“

„Ali zašto se bojiš?“

„Zato što mi se čini da to mora biti nešto veoma važno, stvar koja se ne bi mogla lako sakriti ni na jednom drugom mjestu.“

„Što to?“ pitao je Bill uzbuđeno.

Antony odmahne glavom.

„Ne, neću sad o tome govoriti, Bill. Mi ćemo pričekati da vidimo što će istražitelj naći. Možda on i nađe nešto, ne znam što bi to moglo biti, neka stvar koju mu je Cayley podmetnuo. Ali ako ništa ne nađe, znači da će Cayley noćas sakriti nešto u ribnjak.“

„Što će sakriti?“ Upita Bill ponovno.

„Kasnije ćeš vidjeti“, odgovori Antony, „jer mi ćemo biti tamo.“

„Nadzirat ćemo ga?“

„Da, ako istražitelj ništa ne nađe.“

„Jako dobro“, rekao je Bill.

Kad je došlo do toga da bira između Cayleyja i zakona, bio je sasvim siguran na čiju će stranu stati. Sve do jučerašnjeg udesa on se dosta dobro slagao s oba rođaka, premda s nijednim nije bio previše prisan. U stvari, od njih dvojice možda mu je više odgovarao šutljiviji, kruti Cayley nego živahni Mark. Mada su Cayleyjeve osobine, po Billovom shvaćanju, bile uglavnom negativne, čak i sama činjenica da on nikada nije pokazivao svoje slabosti bila je sjajna vrlina za ukućanina (ili, ako hoćete, domaćina) u kući koju čovjek stalno posjećuje. S druge strane, Markove slabosti su se veoma jasno pokazivale i Bill je imao dosta prilike da ih vidi.

Iako se jutros nije mogao opredijeliti glede Marka, nimalo se nije dvoumio da stane na stranu zakona protiv Cayleyja. Na kraju krajeva, Mark mu nije napravio ništa nažao, ali Cayley je napravio neoprostiv prijestup. Cayley je prisluškivao privatni razgovor između njega i Tonyja. Neka zakon objesi Cayleyja, ako hoće.

Antony pogleda na sat i ustane.

„Hajdemo“, reče, „Vrijeme je da se latimo onog o čemu sam govorio.“

„Prolaza?“ pitao je Bill nestrpljivo.

„Ne, nego onog što sam rekao da moram završiti danas poslijepodne.“

„Aha. Kakav posao?“

Ništa ne rekavši, Antony krene unutra pa u ured.

Bila su tri sata, a jučer u tri sata Antony i Cayley našli su Robertov leš. Nekoliko minuta kasnije on je gledao kroz prozor sobe uz ured i odjednom se iznenadio kad je vidio da su vrata otvorena te da Cayley stoji iza njegovih leđa. Tada se nejasno čudio zašto je očekivao da su vrata zatvorena, ali nije imao vremena za odgovor na to pitanje, pa je samom sebi obećao da će ga kasnije na miru razmotriti. Možda se u tome nešto krije, a ako se nešto i krije, možda bi sve skupa odgonetnuo da je jednostavno jutros ušao u ured i pogledao oko sebe. No on je osjećao da ima više izgleda da ponovno dočara jučerašnje dojmove ako bi se moglo, što je moguće više, ostvariti i iste okolnosti za svoj pokus. Zato je odlučio da se ponovno u uredu mora naći poslijepodne u tri sata.

Kad je ušao u prostoriju, s Billom iza leđa, gotovo se lećnuo što Robertov leš ne leži tamo između vrata kao jučer. Ali na mjestu gdje je pokojnikova glava le-

žala ostala je tamna mrlja. Antony klekne nad nju kao što je kleknuo dvadeset i četiri sata ranije.

„Želim sve ponovno proći“, reče. „Ti moraš biti Cayley. Cayley je rekao da će donijeti malo vode. Sjećam se da sam pomislio kako voda ne može baš previše koristiti jednom mrtvacu i da on to čini tek toliko da nešto radi. On se vratio s mokrom spužvom i maramicom u rukama. Pretpostavljam da je maramicu izvadio iz komode. Pričekaj malo.“

Antony je ustao i otišao u susjednu prostoriju. Pogledao je oko sebe, otvorio dvije-tri ladice, zatvorio sva vrata i vratio se u ured.

„Tamo je spužva, a maramice su u desnoj gornjoj ladici. Dakle, Bill, zamisli da si ti Cayley. Baš si nešto rekao o vodi i ustao.“

Osjećajući da je sve zajedno pomalo neugodno, Bill, koji je klečao pored prijatelja, ustane i izađe. Antony, kao i jučer, gledao je za njim. Bill je skrenuo u sobu s desne strane, otvorio ladicu iz koje je uzeo maramicu, smočio spužvu i vratio se.

„Dakle?“ upitao je začuđeno.

Antony odmahne glavom.

„Sve je drukčije“, reče, „U prvom redu, ti si pravio groznu buku, a Cayley nije.“

„Možda nisi slušao dok je Cayley bio tamo.“

„Nisam. Ali čuo bih ga da sam ga mogao čuti i kasnije bih se toga sjetio.“

„Možda je Cayley zatvorio vrata za sobom.“

„Čekaj!“

On pritisne dlan na oči i zamisli se. Nije se radilo o nečemu što je čuo nego onome što je vidio. Davao je sve od sebe da to ponovno vidi... Vidio je kad je Cayley ustao, otvorio vrata koja vode iz ureda, ostavio ih otvorenima i ušao u hodnik, krenuo prema vratima s desne strane, otvorio ih, ušao i zatim... Što su njegove oči nakon toga vidjele? Kad bi samo htjele ponovno otkriti taj trenutak!“

Odjednom on poskoči ozarena lica. „Bill imam je!“

„Koga imaš?“

„Sjenu na zidu! Promatrao sam sjenu na zidu. Oh, baš sam budala, stotruka budala!“

Bill ga je bijelo gledao. Antony ga uhvati za ruku i pokaže zid hodnika.

„Pogledaj onu sunčevu svjetlost na njemu“, reče. „Ona se vidi zato što si vra-

ta ostavio otvorena. Sunce ulazi ravno kroz prozore. Sad ću zatvoriti vrata. Pogledaj! Vidiš li kako se sjena kreće po zidu? To sam ja vidio, sjenu koja se kretala po zidu kako je on zatvarao vrata za sobom. Bill, idi unutra i zatvori vrata za sobom, ali sasvim prirodno. Brzo!“

Bill iziđe, a Antony klekne napeto promatrajući.

„Tako je!“ uzvikne on. „Znao sam da to ne može tako biti.“

„Što je bilo?“ upita Bill vrativši se.

„Taman ono što bi čovjek očekivao. Sunce je zablistalo i sjena se odmah vratila, u jednom pokretu.“

„A što se jučer dogodilo?“

„Sunce je ostalo na zidu, zatim se sjena sasvim polako vratila i uopće se nije čulo da su se vrata zatvorila.“

Bill ga začuđeno pogleda.

„Tako mu svega! Želiš reći da Cayley nije zatvorio vrata, da se naknadno sjetio da ih zatvori, i to veoma tiho pa ih nisi mogao čuti?“

Antony kimne.

„Da. Zato sam se ja poslije, kad sam ušao u sobu, iznenadio što su vrata iza mene ostala otvorena. Znaš li kako se zatvaraju automatska vrata s oprugom?“

„Starija gospoda imaju takva na sobama da se zaštite od propuha?“

„Da. Isprva se jedva miču, onda se polako, veoma lagano, zatvore. Eto, tako se i sjena ovih vrata kretala, pa mora da sam je podsvjesno doveo u vezu s kretanjem automatskih vrata koja se sama zatvaraju. Svega mu!“ Ustao je i očistio prašinu s koljena. „Dakle, Bill, samo da budemo sigurni, ti idi unutra i tako zatvori vrata. Znaš, kao da si se kasnije sjetio zatvoriti ih. Učini to veoma tiho, tako da ja ne čujem kad brava škljocne.“

Bill ga posluša, a onda znatiželjno gurne glavu u sobu da čuje što se dogodilo.

„Tako je bilo“, reče Antony u potpunosti u to uvjeren. „Upravo sam to jučer vidio.“ Izišao je iz ureda i pridružio se Billu u sobici.

„A sad“, reče, „pokušajmo odgonetnuti što je gospodin Cayley radio ovdje i zašto je toliko morao paziti da ga ne čuje njegov prijatelj, gospodin Gillingham.“

XIII.

OTVORENI PROZOR

Antony najprije pomisli da je Cayley nešto sakrio, možda nešto što je našao kod leša, ali to je bilo nemoguće. Vrijeme koje je imao na raspolaganju dozvolilo bi mu samo da skloni taj tobožnji predmet u neku ladicu gdje bi ga Antony mnogo lakše mogao naći nego da ga je zadržao u džepu. U svakom slučaju, do sad bi ga već uzeo i sakrio na neko skrovitije mjesto. Osim toga, zašto bi u tom slučaju gubio vrijeme na zatvaranje vrata?

Bill izvuče jednu ladicu komode i pogleda unutra.

„Što misliš, ima li smisla da ovo pregledamo?“ pitao je.

Antony pogleda preko njegovog ramena.

„Zašto je Mark uopće držao odjeću ovdje?“ pitao je. „Je li se ikada ovdje presvlačio?“

„Dragi moj Tony, on je imao više odjeće nego itko drugi na svijetu. Valjda ju je držao tu da mu bude pri ruci. Kad ja i ti pođemo iz Londona na selo, mi sa sobom ponesemo odjeću. Mark je nikada nije nosio. U svom stanu u Londonu imao je sve što je imao i ovdje. Skupljanje odjeće bio mu je hobi. Da je imao deset kuća, svaka od njih imala bi puno gospodske odjeće za grad i selo.“

„Shvaćam.“

„Naravno, ponekad mu je ovo dobro došlo, kad je radio u susjednoj sobi, da ne mora ići na kat po maramicu ili udobniji kaput.“

„Shvaćam. Da.“ Šetao je po sobi dok je odgovarao. Prišao je košari za rublje koja je stajala kod umivaonika, podigao poklopac i zavirio unutra. „Čini se da je Mark nedavno ušao ovamo po ovratnik.“

Bill je također zavirio unutra. Na dnu košare nalazio se jedan ovratnik.

„Da, rekao bih da jest“, suglasio se Bill. „Valjda mu se odjednom učinilo da je okovratnik koji je imao na sebi neudoban ili malo prljav ili tako nešto. Veoma se dotjerivao.“

Antony se sagnuo i izvadio ovratnik.

„Ovaj put mora da je bio neudoban“, reče pošto ga je pažljivo pregledao, „jer čišći ne bi mogao biti.“ Vratio ga je u košaru. „U svakom slučaju, ulazio je ponekad ovamo?“

„Oh, da, kako ne.“

„Dobro, ali zbog čega je Cayley ušao tako tajanstveno?“

„Zbog čega je želio da su vrata zatvorena?“ reče Bill. „To nikako ne mogu razumjeti. Ti ga ionako ne bi mogao vidjeti.“

„Ne. Onda ispada da bih ga mogao čuti. On je želio napraviti nešto što nije želio da ja čujem.“

„Tako mu svega, istina!“ reče Bill uzbuđeno.

„Da, ali što?“

Bill se nadobudno mrštio, ali nadahnuće je izostalo.

„Kako bilo, udahnimo mi malo svježeg zraka“, reče napokon iscrpljen napornim razmišljanjem. Prišao je k prozoru, otvorio ga i pogledao van. Onda se odjednom okrenuo prema Antonyju i rekao: „Što misliš, bih li trebao otići do ribnjaka i vidjeti jesu li oni još uvijek tamo? Zato što...“

Izraz na Antonyjevom licu brzo ga je prekinuo.

„O, idiot, idiot!“ povikao je Antony. „O, ti si neprikosnoveni Watson! Oh, ti janje, budi blagoslovljen! Oh, Gillinghame, ti si nezamislivi magarac!“

„Pa što je bilo...“

„Prozor! Prozor!“ usklikne Antony pokazujući u njega.

Bill se okrene prema prozoru, očekujući da će nešto vidjeti. Pošto ništa nije vidio, ponovo je pogledao Antonyja.

„On je otvarao prozor!“ uzvikne Antony.

„Tko?“

„Cayley, naravno.“ Veoma ozbiljno i polako počeo je objašnjavati. „On je došao ovamo kako bi otvorio prozor, Vrata je zatvorio da ja ne bih čuo kako ga otvara. On je otvorio prozor. Ja sam ušao ovamo i našao otvoren prozor. Rekao sam: ‘Prozor je otvoren. Moja nadnaravna moć zaključivanja govori mi da je ubojica sigurno pobjegao kroz prozor.’ ‘O’, reče Cayley podigavši obrve. ‘Pa’, rekao je, čini mi se da ste u pravu.’ Rekao sam ponosno: ‘Naravno da jesam, jer prozor je otvoren. Ja sam nezamislivi magarac!’“

Sad je sve shvatio. To je objasnilo toliko toga što ga je zbunjivalo.

Pokušao se je staviti u Cayleyjev položaj – Cayley je lupao po vratima i vikao

kad ga je Antony prvi put vidio. „Pustite me unutra!“ Što god da se dogodilo u uredu, tko god da je ubio Roberta, Cayley je znao sve o tome, znao je da Mark nije u uredu i da nije pobjegao kroz prozor. Ali za Cayleyjeve planove, za Markove planove, ako su djelovali zajedno, bilo je nužno da drugi misle kako je on ovuda pobjegao. Dakle, dok je lupao po zaključanim vratima (s ključem od tih istih vrata u džepu), sigurno se odjednom, na svoj užas, morao dosjetiti da je napravio pogrešku – prozor je ostao zatvoren!“

Isprva je to vjerojatno bila samo jedna stravična sumnja. Je li prozor na uredu bio otvoren? Naravno da je bio otvoren! Je li? Bi li imao vremena otključati vrata, uvući se unutra, otvoriti francuski prozor na uredu i opet se izvući van? Ne. Posluga je svakog trenutka mogla ući. U tom slučaju sve bi propalo. Ali posluga je bila glupa. Lako će on otvoriti prozore dok se oni guraju oko leša. Oni to neće ni zapaziti. Već će to nekako napraviti.

Onda se odjednom pojavio Antony! Eto prave komplikacije. I Antony je predložio da pokušaju ući kroz prozor! Eto, on je baš žarko želio izbjeći te prozore. Nije ni čudo što se tada toliko zbunio.

Eh, eto napokon i objašnjenja zašto su išli zaobilaznim putem i još k tome trčali. To je bila Cayleyjeva jedina prilika da umakne Antonyju, da prvi dođe i prozore nekako otvori prije nego Antony stigne. Čak ako je to bilo i nemoguće, on mora stići prvi i u to se uvjeriti. Možda su prozori ipak otvoreni. On mora pobjeći od Antonyja da vidi što je s prozorima. A ako su zatvoreni, beznadno zatvoreni, morat će uhvatiti trenutak za sebe, trenutak u kojem će smisliti neko drugo rješenje i izbjeći propast koja mu je odjednom i tako neočekivano prijetila.

Zato je trčao. Ali Antony ga je pratio u stopu. Zajedno su provalili prozor i ušli u ured. No Cayley se još nije predao. I u susjednoj sobi postoji prozor! Samo tiho, tiho. Antony ne smije čuti kad ga bude otvarao.

Antony ga i nije čuo. U stvari, on je na krasan način igrao Cayleyjevu igru. Ne samo da mu je skrenuo pozornost da je prozor otvoren, nego je i pažljivo objasnio zašto je Mark izabrao baš ovaj prozor, a ne prozor u uredu. A Cayley se složio da je to tumačenje vjerojatno točno. Ali morao se smijati u sebi! No još je pomalo strahovao. Strahovao je da Antony ne pregleda grmlje. Zašto? Očito zato što nije bilo nikakvog traga da se netko provlačio kroz grmlje. Kasnije je Cayley nesumnjivo napravio potrebne tragove i pomogao istražitelju da ih nađe. Je li išao čak i tako daleko da ostavlja otiske u Markovim cipelama? Ali

zemlja je bila jako tvrda. Možda otisci nisu bili potrebni. Antony se osmjehnuo pri pomisli na krupnog Cayleyja kako pokušava ugurati noge u Markovu dotjeranu i malecku cipelu. Cayley se sigurno radovao što otisci nogu nisu bili potrebni.

Ne, otvoreni prozor je sasvim dovoljna stvar. Otvoreni prozor i dvije-tri slomljene grančice. Samo tiho, tiho. Antony ga ne smije čuti. Antony ga i nije čuo... Ali Antony je vidio jednu sjenu na zidu.

Bill i Antony bili su ponovno na travnjaku gdje je Bill otvorenih usta slušao prijateljevu pretpostavku o jučerašnjim događajima. Sve se poklapalo, sve je postalo jasno, ali sve skupa nije ih odvelo nimalo dalje. Samo im je dalo još jednu tajnu koju treba riješiti.

„Koju?“ upita Antony.

„O Marku. Gdje je Mark? Ako on uopće nije ni ušao u ured, gdje se sada nalazi?“

„Ja ne kažem da on nije ušao u ured. U stvari, on je morao ući unutra. Elsie ga je čula.“ Zastao je pa polako ponovio: „Ona ga je čula, bar tako tvrdi. Ali ako je bio unutra, opet je izišao na vrata.“

„Pa, kuda te to vodi?“

„Onamo kuda je odvelo i Marka. U prolaz.“

„Misliš da se on cijelo vrijeme tamo krije?“ Antony je šutio dok Bill nije ponovio pitanje, onda je s naporom odbacio svoje misli i odgovorio:

„Ne znam. Ali slušaj, evo ti jedno moguće rješenje. Ne znam je li točno... ne znam, Bill. Nekako se plašim. Plašim se onoga što se možda dogodilo, onoga što se može dogoditi. No, evo objašnjenja pa mu pokušaj naći zamjerku.“

Ispruženih nogu, ruku duboko zavučениh u džepove, Antony se zavalio na vrtnu klupu i zagledao u plavo ljetno nebo iznad sebe. Kao da gore gleda jučerašnje događaje kako se ponovno odvijaju, redom ih je polako opisivao.

„Počet ćemo od trenutka kad je Mark ubio Roberta. Recimo da se to dogodilo slučajno – vjerojatno jest. Barem bi Mark tako rekao. Sasvim prirodno, njega je uhvatila panika. Ali on nije zaključao vrata i pobjegao. Prvo, ključ se nalazi s vanjske strane brave; drugo, on nije baš tolika budala. Ali je u užasnom položaju. Poznato je da je u lošim odnosima s bratom, Upravo mu je on izgovorio neku neozbiljnu prijetnju koju je netko mogao čuti. Što mu je činiti? On je učinio ono najprirodnije, ono što bi Mark uvijek činio u takvom slučaju. On bi se posavjetovao s Cayleyjem, s neprocjenjivim, neizbježnim Cayleyjem.

Cayley je u neposrednoj blizini, Cayley je sigurno čuo pucanj, Cayley će mu reći što da učini. On je otvorio vrata baš u trenutku kad Cayley dolazi vidjeti što se dogodilo i hitro mu objasni: 'Što da radim, Cayley? Što da radim? Događilo se slučajno. Kunem se da je bilo slučajno. On mi je prijetio. Ubio bi me da se nisam branio. Smisli nešto, brzo!'

Cayley je nešto smislio. 'Prepušti sve meni', kaže on. 'Ti bježi odavde. Ako hoćeš, ja sam ga ubio. Ja ću sve urediti. Ti se skloni. Sakrij se. Nitko nije vidio da si ušao u ured. Brzo u prolaz. Doći ću ti tamo čim budem mogao.'

Dobri Cayley. Vjerni Cayley! Mark se ponovno ohrabrio. Cayley će sve urediti i objasniti. Cayley će reći posluži da se sve to dogodilo slučajno. On će telefonirati policiji. Nitko neće sumnjati Cayleyja – Cayley nije bio u svađi s Robertom. Zatim će Cayley doći u prolaz i reći mu da je sve u redu, a Mark će izići na drugom kraju i polako odšetati kući. Netko od posluge reći će mu novosti. Robert je slučajno poginuo? Bože dragi?

Tako, sasvim ohrabren, Mark odlazi u knjižnicu. Cayley odlazi do vrata ureda i zaključava ih. Onda lupa po vratima i viče: 'Otvorite!'

Antony je šutio. Bill ga pogleda i zavrti glavom.

„Gle, Tony, to tumačenje nema nikakvog smisla. Zašto bi Cayley tako postupio?“

Antony je slegnuo ramenima ne dajući odgovor.

„I što se otada dogodilo s Markom?“

Antony ponovo sliježe ramenima.

„Pa, što prije odemo u prolaz, to bolje“, reče Bill.

„Jesi li spreman za polazak?“

„Jesam“, odvrati Bill iznenađeno.

„I spreman si za ono što ćemo možda pronaći?“

„Veoma si tajanstven, stari moj.“

„Znam da jesam“, nasmije se Antony pa nastavi: „Možda sam ja samo glupan, melodramatični glupan. Da, nadam se da jesam.“ Pogledao je na sat.

„Sigurno je unutra, zar ne? Oni još uvijek pretražuju ribnjak.“

„Moramo biti sigurni. Da li bi ti mogao biti detektiv, Bill – jedan od onih koji se nećujno šuljaju. Mislim, bi li se ti mogao prikrasti ribnjaku i vidjeti je li Cayley još tamo, ali da te on ne opazi?“

„Još pitaš!“ Bill je radosno ustao. „Vidjet ćeš ti.“

Antony naglo podiže glavu, „Te je iste riječi Mark rekao!“ povikao je.

„Mark?“

„Da. To su riječi koje je Elsie čula.“

„Ah, to!“

„Da, pretpostavljam da nije mogla pogriješiti, Bill? Čula ga je?“

„Nije mogla zamijeniti njegov glas, ako to misliš.“

„Oh!“

„Bio je prodoran, shvaćаш, pa čovjek to ne može drukčije objasniti nego...“

„Da?“

„Znaš, nekako ovakav, ili možda još i čudniji.“ Rekao je Bill Markovim prilično jednoličnim, kreštavim glasom i nasmijao se. „Gle, stvarno sam ga dobro skinuo“, dodao je svojim prirodnim glasom.

Antony brzo kinine, „Jesi li siguran da si ga pogodio?“ reče.

„U milimetar.“

„Dobro.“ Ustao je i zgrabio Billa za ruku. „Dakle, hajde ti vidi što je s Cayleyjem, a onda ćemo dalje. Ja ću biti u knjižnici.“

„U redu.“

Bill kinine i ode prema ribnjaku. Ovo je bilo zabavno, to je bio pravi život! Program koji slijedi je toliko sjajan da bolji ne može biti. Prvo i prvo, on će uhoditi Cayleyja. Oko sto metara od ribnjaka nalazi se jedna mala pošumljena uzvisina. Ući će u tu šumu sa stražnje strane, oprezno se provući kroz nju, pazeći da mu grančice ne pucketaju pod nogama, a onda će se ležečke privući do samog ruba šumice i gledati što ima oko ribnjaka. Ljudi u romanima uvijek čine takve stvari i on im je uvijek toliko zavidio, ali sad će i on činiti nešto takvo. Uživancija!

A zatim, kad se neopaženo vrati u kuću i podnese izvješće Antonyju, istražiti će tajni prolaz! Jedna uživancija više! Nažalost nema izgleda da nabasaju na zakopano blago, ali možda će naići za zakopane tragove. Čak i da čovjek ništa ne nađe, mora se priznati da je taj tajni prolaz uistinu bio pravi tajni prolaz i svašta se može dogoditi u njemu. No ni to nije sve što ga čeka ovog uzbudljivog dana. Noćas će čuvati stražu na ribnjaku – promatrat će Cayleyja na mjesecini, gledat će dok on bude to nešto bacao u nijemi ribnjak. Možda revolver? Što god to bilo, oni će ga promatrati. Uživancija!

Antonyju, koji je bio stariji i shvaćao u kako se duboke vode spremaju ući, stvar nije izgledala zabavno. Ali bila je nevjerovatno zanimljiva. On toliko toga vidi, ali nekako sve izvan fokusa. Kao da gleda neki opal i svaki put kad ga okre-

ne otkriva neku novu boju, neki novi odbljesak svjetlosti, ali da nikada ne vidi opal kao cjelinu. Bio je ili previše blizu ili previše daleko. Napinjao je pogled, opuštao ga – bez uspjeha. Njegov mozak nije mogao ništa zaključiti.

Ali bilo je trenutaka kad je bio veoma blizu, ali onda bi okrenuo glavu u stranu. On je mnogo bolje poznavao život od Billa, ali još nikada nije vidio ubojstvo, a ovo koje mu je sad bilo u glavi, i koje se nije usudio pogledati, nije bilo baš ubojstvo u afektu koje bi svatko mogao učiniti kad izgubi vlast nad sobom. Ovo je bilo nešto mnogo jezivije. Suviše jezivo da bi bilo istinito. Zato je ponovno pogledao tražeći istinu. Gledao je, ali sve je bilo izvan fokusa.

„Više neću gledati“, rekao je glasno i krenuo prema kući. „Ne, zasada još ne.“ I dalje će skupljati činjenice i dojmove. Možda će se pojaviti ona jedna činjenica koja će sama po sebi sve razjasniti.

XIV.

GOSPODIN BEVERLEY NA GLUMAČKOJ AUDICIJI

Bill se vratio i prilično zadihano ispričao kako je Cayley još uvijek kod ribnjaka.

„Ali čini mi se da osim mnogo mulja ništa drugo nisu izvukli“ rekao je. „Tračao sam gotovo cijelim putem natrag da bismo imali što više vremena na raspolaganju.

Antony kimne.

„Pa, hajdemo onda“, rekao je. „Što prije to bolje.“

Stali su ispred police s propovijedima. Antony izvuče slavu knjigu velečasnog Theodorea Usshera i počne pipati tražeći oprugu. Bill povuče. Police se otvoriše prema njima.

„Tako mu svega!“ uzvikne Bill. „Ovo je zbilja uzak put.“ Pred njima se nalazio otvor velik otprilike jedan kvadratni metar. Pomalo je podsjećao na ognjište od cigala, ognjište podignuto oko pola metra od poda. Međutim, osim jednog reda cigli sprijeda, umjesto poda ognjišta zjapila je rupa. Antony je iz džepa izvadio svjetiljku i posvijetlio u tamu.

„Gledaj“, šapnuo je uzbuđenom Billu. „Stube počinju tamo dolje. Oko metar i pol niže.“

Ponovno je posvijetlio. Ispred sebe ugledali su željeznu ručku, neku vrstu velikog željeznog prstena uzidanog u cigle.

„Za to se uhvatiš kad krećeš dolje“, reče Bill. „Bar mi tako izgleda. Volio bih znati kako se Ruth Norris spustila.“

„Rekao bih da joj je Cayley pomogao... Čudan je ovo ulaz.“

„Da ja uđem prvi?“ pitao je Bill naočigled žudeći da to napravi.

Antony se osmijehne i odmahne glavom.

„Mislim da ću ja, ako nemaš ništa protiv, Bill. Za svaki slučaj.“

„Za kakav slučaj?

„Pa... za svaki slučaj.“

Bill se time morao zadovoljiti. I bio je suviše uzbuđen da bi razmišljao na što to Antony misli.

„U redu“, pristade. „Hajde.“

„Dakle, najprije ćemo provjeriti da li se možemo vratiti. Stvarno ne bi bilo pošteno prema istražitelju da zaglavimo tamo dolje do kraja života. On već ima pune ruke posla da nađe Marka, a kad bi još morao tražiti i tebe i mene..

„Uvijek možemo izaći na drugom kraju.“

„Pa, u to još nismo sigurni. Mislim da će biti bolje da ja sam odem dolje i na-
trag. Dajem ti časnu riječ da bez tebe neću u istraživanje.“

„Neka ti bude,“

Antony je sjeo na rub od cigli i prebacio noge u otvor. Trenutak je samo sjedio s nogama obješenima u rupu. Onda je ponovno svjetiljku uperio u tamu kako bi vidio gdje stepenice počinju, vratio je u džep, uhvatio se za obruč ispred sebe i spustio u rupu. Kad su mu noge dodirnule stepenice, pustio je obruč.

„Je li sve u redu?“ upitao je Bill zabrinuto.

„U redu je. Samo ću sići do dna stepenica i onda se vratiti. Pričekaj me.“

Svjetlost bljesne kod njegovih nogu. Glava je počela nestajati. Neko vrijeme je Bill, nagnuvši se nad otvor, još vidio slabe odsjaje svjetlosti i čuo polagane nesigurne korake. I neko vrijeme mu se činilo da ih vidi i čuje, a onda je ostao sam...

Pa, nije ostao baš sasvim sam. Odjednom je čuo neki glas u predvorju.

„Bože Dragi!“ reče Bill i drhteći se okrene. „Cayley!“

Ako nije bio tako brz na mislima kao Antony, bio je brz na djelu. Sad nije trebalo razmišljati. Trebalo je dobro ali nečujno zatvoriti tajna vrata, vidjeti da su knjige na svojim mjestima, stati pred neke druge police i zadubiti se u badmintonski priručnik ili Baedeker, čime god da mu milostivi bogovi odluče pomoći, jer problem nije bio u tome što učiniti nego kako to učiniti za manje od pet sekundi.

„Aha, tu ste“, javio se Cayley s vrata.

„Zdravo!“ reče Bill iznenađeno dižući pogled sa četvrtog sveska Život i djelo Samuela Taylora Coleridgea. „Jesu li završili?“

„Što su završili?“

„S ribnjakom“, odgovori Bill pitajući se zašto čitati Coleridgea kad je vani tako divno vrijeme. Očajnički je pokušavao smisliti neki uvjerljiv razlog,, pro-

vjerava stih... sporio se s Antonyjem oko toga... to će biti dobro. Ali koji stih?“

„Oh, nisu. Još su tamo. Gdje je Gillingham?“

Drevni pomorac – voda, voda posvuda – ili je to glasilo ne kako drukčije? I gdje je bio Gillingham? Voda, voda posvuda...

„Tony? Oh, tu je negdje. Baš smo se spremali otići do sela. U ribnjaku nisu ništa pronašli, zar ne?“

„Nisu, ali sviđa im se brčkati po njemu. Bit će im lakše u duši kad budu mogli reći da su ga pretražili.“

Bill, zadubljen u knjigu, podigne pogled i kaže: „Aha“, pa se vrati knjizi. Još malo pa će naći ono što traže.

„Koja je to knjiga?“ upita Cayley prilazeći mu. Usput je bacio pogled na policu s propovijedima. Bill je opazio taj pogled i pitao se da li je ostao kakav trag koji će ih odati.

„Tražim jedan stih“, otegnu Bill.

„Bill i ja smo se kladili u vezi tog stiha. Znae, ono... voda, voda posvuda, a... ni kapi za piće.“ (Ali, tako mu svega, pitao se u sebi, oko čega su se okladili?)

„Ni kapljice za piće“, da budemo precizniji.

Bill ga iznenađeno pogleda. Onda mu blaženi osmijeh ozari lice.

„Sasvim ste sigurni?“ pitao je.

„Naravno,“

„Onda ste mi uštedjeli veliki posao. Oko toga smo se okladili.“ Bill bučno zatvori knjigu, vrati je na njezino mjesto na polici i stane po džepovima tražiti lulu i duhan. „Bio sam budala što sam se kladio s Tonyjem“, dodao je. „On uvijek zna takve stvari.“

Dosad je sve išlo dobro. Ali Cayley je još uvijek u knjižnici, a Antony, koji ništa ne sluti, u tajnom prolazu. Kad se Antony vrati, nimalo se neće iznenaditi što su vrata zatvorena, jer je i ušao samo zato da provjeri hoće li ih moći iznutra otvoriti. Prema tome – onaj red polica može se svakog trenutka otvoriti i otkriti Antonyja kako gleda iz rupe. Cayley bi se lijepo iznenadio!

„Hoćete li s nama?“ pitao je Bill ležerno paleći šibicu. Dok je sa strahom čekao odgovor, marljivo je pućkao lulu nadajući se da uspješno prikriva nervozu, jer ako Cayley pristane ići s njima, gotov je.

„Moram otići u Stanton.“

Bill ispuhne ogroman oblak dima, a s njim izade i golemi uzdah olakšanja.

„Oh, šteta. Idete automobilom, pretpostavljam?“

„Da. Automobil će odmah doći pred kuću. Najprije moram napisati jedno pismo.“ Sjeo je za pisaći stol i izvadio list papira.

Bio je okrenut prema tajnim vratima – vidjet će ako se otvore. To se moglo dogoditi svakog trenutka.

Bill se spustio na stolicu i zamislio. Mora upozoriti Antonyja. Očigledno. Ali kako? Kako jedan čovjek daje signale drugome? Morzeovom abecedom. Zna li Antony Morzeovu abecedu? Kad je već o tome riječ, da li ju je i sam Bill znao? Nešto malo je pokupio u vojsci, naravno ne toliko da bi mogao poslati poruku. Ali poruku ionako ne može poslati. Cayley bi čuo kako je otkucava. Ne smije poslati više od jednog slova. Koja slova zna. I koje slovo bi Antony mogao shvatiti kao poruku? Puckao je lulu, a oči su mu lutale od Cayleyja za pisaćim stolom do velečasnog Theodorea Usshera na polici. Koje slovo?

C za Cayley. Hoće li Antony shvatiti? Vjerojatno neće, ali vrijedi pokušati. Kako ide C? Crtica, točka, crtica, točka. Tatata, ta, tatata, ta. Je li to točno? C, da, to je C. Bio je siguran u to. Tatata, ta, tatata, ta.

S rukama u džepovima on ustane i prođe preko sobe tiho pjevušeći samome sebi. Izgleda kao čovjek koji čeka nekog drugog čovjeka (navodno svog prijatelja Gillingham) da dođe i da ga povede u šetnju ili tako nešto. Otišao je do knjiga iza Cayleyjevih leđa i kao slučajno počeo kuckati po policama dok je razgledavao naslove. Tatata, ta, tatata, ta. Isprva baš i nije pogađao, nije mogao uhvatiti pravi ritam... Tatata, ta, tatata, ta. To je već bilo bolje. Stigao je do police s djelima Samuela Taylora Coleridgea. Ubrzo će Antony moći čuti. Tatata, ta, tatata, ta – obično, slučajno kuckanje čovjeka koji premišlja koju bi knjigu ponio sa sobom da bi je čitao na travnjaku. Hoće li ga Antony čuti? Čovjek uvijek čuje drugog čovjeka u susjednom stanu kad kucka lulom dok istresa pepeo. Hoće li Antony shvatiti? Tatata, ta, tatata, ta. C za Cayley, Antony, Cayley je tu. Za Boga miloga, čekaj.“

„Bože dragi! Propovijedi!“ uzvikne Bill i glasno se nasmije. (Tatata, ta, tatata, ta.) „Jeste li ih ikada čitali, Cayley?“

„Što?“ Cayley iznenada digne pogled. Okrenut leđima prema njemu, Bill polako ode dalje usput kuckajući prstima po policama.

„Pa, ne“, reče Cayley i blago se nasmije. Billu se njegov smijeh učinio nespretnim i usiljenim.

„Ni ja.“ Prošao je pokraj propovijedi, pokraj tajnih vrata, ali još je onako usputno kuckao po policama.

„Oh, zaboga, sjednite“, prasnuo je Cayley. „Ili izađite van ako hoćete šetati.“

Bill se zaprepašteno okrenuo.

„Hej, u čemu je problem?“

Cayley se malčice postidio zbog svog ispada.

„Oprostite, Bill“, ispričao se. „Na rubu sam živaca. Vaše neprestano kuckanje i vrpoljenje...“

„Kuckanje?“ reče Bill kao da je sasvim iznenađen.

„Kuckanje po policama, i pjevušenje. Oprostite. Išlo mi je na živce.“

„Dragi moj prijatelju, strašno mi je žao što sam vas uznemirio. Izaći ću u predvorje.“

„Ma, u redu je“, reče Cayley i nastavi pisati. Bill ponovno sjedne na stolicu. Je li Antony shvatio? Pa, sad mu ionako ne preostaje drugo nego čekati da Cayley ode.

„A po mom osobnom mišljenju“, reče Bill zadovoljno u sebi, „moje je mjesto u kazalištu. Nigdje drugdje. Ja sam rođeni glumac.“

Minuta, dvije minute, tri minute... pet minuta. Više nema opasnosti. Antony je shvatio poruku.

„Je li automobil stigao?“ upita je Cayley zalijepivši pismo.

Bill ode u predvorje, poviče: „Da“, i iziđe porazgovarati s vozačem. Cayley mu se pridruži. Trenutak su stajali zajedno.

„Zdravo“, reče ugodan glas iza njihovih leđa. Okrenuli su se i ugledali Antonyja.

„Oprosti što si me toliko čekao, Bill.“

S golemim naporom Bill je obuzdao svoje osjećaje i uspio ležerno reći kako je sve u redu.

„Eto, moram krenuti“, rekao je Cayley. „Vi idete u selo?“

„Takav nam je plan.“

„Hoćete li mi učiniti uslugu i odnijeti ovo pismo u Jallandovu kuću?“

„Naravno.“

„Puno vam hvala. Pa, vidimo se kasnije.“

Kimnuo je i ušao u automobil.

Čim su ostali sami, Bill se nestrpljivo okrenuo k prijatelju.

„Onda?“ pitao je uzbuđeno.

„Hajdemo u knjižnicu.“

Ušli su, a Tony potone u stolicu.

„Moraš mi dati jedan trenutak“, rekao je zadihano. „Trčao sam.“

„Trčao si?“

„Pa, naravno. Što misliš kako sam se vratio ovamo?“

„Nećeš mi valjda reći da si izašao na drugom kraju prolaza?“

Antony kimne.

„Gle, jesi li čuo moje kuckanje?“

„Jesam, kako ne. Bill, ti si genije.“

Bill se zacrvenio.

„Znao sam da ćeš razumjeti“, rekao je. „jesi li pogodio da sam mislio na Cayleyja?“

„Jesam. Nije mi ništa drugo ni preostalo nakon što si bio tako sjajan. Sigurno ti je to bilo prilično uzbudljivo.“

„Uzbudljivo? Bože dragi, da je barem bilo samo uzbudljivo.“

„Reci mi kako je bilo.“

Što je umjerenije moguće, gospodin Beverley pojasnio je svoje sposobnosti za glumački poziv.

„Strašan si“, reče Antony na kraju. „Ti si najsavršeniji Watson koji je ikada živio. Bill, momčino“, nastavio je dramatično. Ustao je i uhvatio Billovu ruku s obje svoje: „Nema toga što nas dvojica ne bismo mogli napraviti kad se zainatimo.“

„Daj, nemoj biti smiješan,“

„To ti uvijek kažeš kad sam ozbiljan. Dakle, u svakom slučaju, mnogo ti hvala. Ovaj put si nas stvarno spasio.“

„Bi li se vratio?“

„Da. Odnosno, mislim da bih. Baš sam o tome razmišljao kad sam čuo tvoje kuckanje. Činjenica da su vrata bila zatvorena bila je veoma iznenađujuća. Naravno, nama je i bio cilj da vidimo da li se bez teškoća mogu otvoriti s unutarne strane, ali nekako sam osjećao da ih ti do posljednjeg trenutka ne bi zatvorio, ne dok ne bi vidio da se vraćam. A onda sam čuo kuckanje, naslutio da to nešto znači i ukipio se. Zatim, kad sam razabrao slovo C, rekao sam: ‘Cayley, tako mu svega.’ Pametan sam ja, je li? I onda sam jednostavno poput zeca otrčao do drugog kraja prolaza. A i natrag sam trčao, jer mi se činilo da se možeš zapetljati u objašnjavanja gdje sam, i tako dalje.“

„Znači da nisi vidio Marka?“

„Nisam. Ni njegov... Ne, ništa nisam vidio.“

„Ni njegov... što?

Antony je trenutak šutio.

„Ništa nisam vidio, Bill. Odnosno, vidio sam nešto: jedna vrata u zidu, nekakav zidni ormar. Zaključana su. Prema tome, ako se išta mora naći, to će biti u tom ormaru.“

„Bi li se Mark mogao kriti u njemu?“

„Šaptom sam pozvao kroz ključanicu: ‘Mark, jesi li tu?’ da bi mislio kako ga Cayley zove. Odgovora nije bilo.“

„Pa, hajdemo dolje i pokušajmo ponovo. Možda bismo mogli otvoriti ta vrata.“

Antony odmahne glavom.

„Zar ja uopće neću ni ići u prolaz?“ reče Bill krajnje razočaran.

Umjesto odgovora Antony upita:

„Zna li Cayley voziti automobil?“

„Da, naravno. Zašto pitaš?“

„Onda bi lako mogao ostaviti vozača kod njegove kućice i sam se odvesti u Stanton, ili kuda već namjerava ići.“

„Pretpostavljam da to može ako želi.“

„Da.“ Antony ustane. „Dakle, slušaj, pošto smo rekli da idemo u selo i obećali da ćemo predati ovo pismo, čini mi se da će biti najbolje da to i učinimo.“

„Oh! Oh, onda dobro.“

„Jallandova kuća. Što si mi ono pričao o njoj? Oh, da – udovica Norbury.“

„Tako je. Cayley se prilično zagrijao za njezinu kćer. Ovo pismo je za nju.“

„Da. Dakle, učinimo što se traži. Moramo ostati na sigurnom tlu.“

„Hoću li ja ikada zaviriti u onaj tajni prolaz?“ zlovoljno upita Bill.

„Vjeruj mi, nema se tamo što vidjeti.“

„Veoma si tajanstven. Što ti je došlo? Siguran sam da si tamo dolje nešto vidio.“

„Jesam, i rekao sam ti što sam vidio.“

„Ne, nisi. Samo si mi spomenuo ona vrata u zidu.“

„To je to, Bill. I zaključana su. A ja se bojim onoga što se iza njih krije.“

„Ali nikada nećemo saznati što se iza njih krije ako ne pogledamo.“

„Noćas ćemo saznati“, rekao je Antony uhvativši Billa pod ruku i vodeći ga prema predvorju, „kad budemo gledali našeg dragog prijatelja Cayleyja kako to baca u ribnjak.“

XV.

GOSPOĐA NORBURY SE POVJERAVA DRAGOM GOSPODINU GILLINGHAMU

Skrenuli su s ceste i preko polja pošli stazom koja su se blago spuštala prema Jallandovoj kući. Antony je šutio, a pošto je teško voditi razgovor s čovjekom koji stalno šuti, i Bill je zašutio. Zapravo, i točnije rečeno, pjevušio je za sebe, kosio štapom čičak u travi i neraspoloženo pućkao lulu. Ali zapazio je da njegov drug neprestano okreće glavu i gleda unatrag, kao da želi dobro zapamtiti put kojim su išli. No, put nije bio nimalo zamršen, jer cijelo su vrijeme hodali uz cestu, a pojas drveća iznad dugačke ograde parka, koja se pružala s druge strane, jasno se isticao na pozadini neba.

Antony ponovo okrene glavu i pogleda natrag, pa se osmijehne.

„Što je smiješno?“ upita Bill, obradovan tim zrcem druželjubivosti.

„Cayley. Zar nisi vidio?“

„Što?“

„Automobil. Sad je tamo prošao cestom.“

„Znači, to si ti promatrao. Sigurno imaš izvanredno dobar vid, dragi moj, ako si s ovolike udaljenosti prepoznao automobil koji si samo dvaput vidio.“

„Pa, ja i imam izvanredno dobar vid.“

„Mislio sam da ide u Stanton.“

„Očito je želio da tako misliš.“

„Pa kamo onda ide?“

„Po svoj prilici ide u knjižnicu vidjeti što radi naš prijatelj Ussher. Pošto se prethodno sasvim uvjerio da njegovi prijatelji, Beverley i Gillingham, zaista idu prema Jallandovoj kući, kako su i rekli.“

Bill odjednom stane nasred staze.

„Gle, zbilja to misliš?“

Antony slegne ramenima.

„Ja se ne bih tako iznenadio? Mi mu sigurno jako smetamo, jer neprestano smo oko kuće. Svaki trenutak koji može uhvatiti, dok smo mi daleko, mora do kraja iskoristiti.“

„Zašto bi ga iskoristio?“

„Pa, za živce, ako ni za što drugo. Mi znamo da je on u sve to umiješan i znamo da krije tajnu ili dvije. Čak ako on i ne sumnja da smo mu na tragu, mora osjećati da bismo svakog trenutka mogli naići na nešto.“

Bill promrmlja u znak suglasnosti, pa ponovno polako krenuše naprijed.

„A što s onim noćas?“ upita nakon podužeg puhanja u lulu.

„Pokušaj s travkom“, reče Antony pružajući mu je. Bill je gurne kroz kamiš i ponovno potegne. „Sad je bolje“, reče vrativši lulu u džep.

„Kako ćemo to izvesti da Cayley ne dozna?“

„Pa, o tome treba razmisliti. Bit će jako teško. Volio bih da smo ostali na spavanju u svratištu... Je li ono, možda, gospođica Norbury?“

Bill brzo podigne pogled. Bili su blizu Jallandove kuće, stare seoske kuće pokrivena trskom, koja se poslije stoljetnog sna probudila u jednom novom svijetu i smjesta dobila krila. No bila su to toliko skromna krila da nisu stvorila nikakvu bitnu promjenu u njenom izgledu, pa je Jallandova kuća izvana, čak i s kupaonicom, ostala samo obična Jallandova kuća. Ali unutra se jasno vidjelo da tu stane gospođa Norbury.

„Da, Angela Norbury“, promumljao je Bill. „Ne izgleda loše, zar ne?“

Djevojka koja je stajala kod niskih, bijelih dvorišnih vrata Jallandove kuće bila je veoma, veoma zgodna, ali Bill je čuvao svoje superlative za drugu ženu. U Billovim očima ona je imala biti ocjenjivana, i osuđivana, samo po onome što ju je činilo različitom od Betty Calladine. No Antonyju, koji nije bio opterećen takvim usporednim standardima, ona se činila, činila se jednostavno prekrasnom.

„Cayley nas je zamolio da vam predamo ovo pismo“, objasnio je Bill nakon što se odigralo neizbježno rukovanje i predstavljanje. „Izvolite“

„Molim vas, recite mu koliko mi je žao zbog onog što se dogodilo. Svaka riječ čini se suvišnom. U to je gotovo nemoguće povjerovati. Ako je istina to što smo čuli.“

Bill joj je ukratko prepričao jučerašnje događaje.

„Oh... I još nisu našli gospodina Abletta?“ Ona uzrujano odmahne glavom. „Još uvijek se čini kao da se to događa nekome drugome, nekome koga uopće

nismo poznavali.“ Onda odjednom obojici uputi ozbiljan smiješak i reče: „Ma morate ući i popiti čaj.“

„Vi ste toliko ljubazni“, reče Bill s neugodom u glasu, „Ali mi... ovaj...“

„Ući ćete, zar ne?“ reče ona Antonyju.

„Puno vam hvala.“

Gospođa Norbury se obradovala kad ih je ugledala, kao što se radovala svakom gospodinu koji je ispunjavao nužne uvjete da joj bude zet. Kad njeno životno djelo bude završeno i okrunjeno onim slatkim riječima: „Proglašava se brak između Angele, kćeri pokojnog Johna Norburyja, i...“, onda će skrušeno zahvaliti Bogu i preseliti se na drugi svijet, ako tako baš mora biti, jer bi svakako više voljela preseliti se u mnogo otmjeniji dom svoga zeta. Naime, njeni uvjeti glede zeta strogo su vodili računa i o materijalnoj strani života.

Ali ona se tog dana nije obradovala gostima iz Crvene kuće kao mladoženjama, pa iako joj je na licu blistao onaj posebni osmijeh za možebitnog zeta, to je bilo više nagonski nego smišljeno. Jedino je željela doznati vijesti – vijesti o Marku. Naime, gospođa Norbury je napokon bila na pragu svog životnog cilja. Kako napisu u Morning Postu uvijek o svemu obavještavaju, kao na primjer u slučaju nekrologa, jučerašnje bi izvješće pobjedonosno doviknulo čitavom svijetu, odnosno onom dijelu svijeta koji nešto vrijedi: „Brak koji je veoma pomno isplaniran (zahvaljujući gospođi Norbury), u najskorije vrijeme sasvim sigurno će se sklopiti između Angele, jedinice pokojnog Johna Norburyja, i Marka Abletta, vlasnika Crvene kuće.“ Bill bi se iznenadio kad bi, listajući novine da dođe do sportskih stranica, naišao na te riječi. On je mislio da je Cayley izabranik gospođice Norbury, i nitko drugi.

Ali djevojka nije htjela ni jednog ni drugog. Postupci njene majke često su je zabavljali, katkad se je stidjela, katkad su joj bili neugodni. Slučaj s Markom Ablettom bio joj je osobito neugodan, jer Mark je tako očito bio u savezu s majkom protiv nje. Drugim proscima, kojima se majka samo smješkala, bilo je neugodno u toj utakmici. Činilo se kako se Mark oslanjao na njenu pomoć koliko i na svoje vlastite draži, o kojima je imao visoko mišljenje. On i majka su zajedno nagovarali kćerku, a kćerka se u nevolji okrenula Cayleyju, koji pak nije dolazio u obzir kao zet.

Ali jao, jao! Cayley ju je krivo shvatio. Sve dok se nije svojim rođenim očima u to uvjerila, ona nije mogla ni zamisliti da bi se Cayley mogao zaljubiti – i tada je bilo prekasno da ga u tome spriječi. To je bilo prije četiri dana. Otada ga uop-

će nije vidjela, a sad je došlo ovo pismo. Plašila ga se otvoriti i dobro joj je došao izgovor da to ne čini dok su gosti u kući.

Gospođa Norbury je odmah procijenila kako će je Antony s više razumijevanja saslušati, pa kad su popili čaj, veoma vješto je otpremila Billa i Angelu u vrt, pozvala dragog gospodina Gillinghama da sjedne pored nje na kauč i počela mu pričati mnoge događaje koji su ga zanimali neusporedivo više nego je ona to slutila.

„To je strašno, strašno“, govorila je. „Čak i sama pomisao da bi dragi gospodin Ablett,..“

Antony je proizvodio sućutne glasove.

„Vi i sami znate gospodina Abletta, ljubaznog i plemenitog čovjeka..“

Antony je objasnio da on nikada nije vidio gospodina Abletta.

„Naravno, da, zaboravila sam. Ali vjerujte mi, gospodine Gillinghaine, u tom smislu možete se sasvim pouzdati u žensku intuiciju.“

Antony reče kako je siguran u to.

„Zamislite kako je meni kao majci.“

Antony je pomislio kako je gospođici Norbury kao kćerki, i pitao se da li ona sluti da majka o njezinim osobnim stvarima razgovara sa strancem. Ali što on tu može? Doduše, on i ne želi učiniti bilo što drugo nego slušati kako bi što više doznao. Dosad mu uopće nije bilo poznato da je Mark zaručen, odnosno da se nalazi pred zarukama. Je li to imalo ikakvog utjecaja na jučerašnji događaj? Na primjer, što bi gospođa Norbury rekla za brata Roberta, tu crnu ovцу u obitelji gospodina Abletta? Je li i to bio još jedan razlog više da brata Roberta želi ukloniti s puta?

„Nikada mi se nije sviđao, nikada!“

„Nikada vam se nije sviđao?“ reče Antony zbunjeno.

„Onaj njegov rođak, gospodin Cayley.“

„Oh!“

„Pitam ja vas, gospodine Gillinghame, činim li se ja kao žena koja bi svoju jedinicu povjerila čovjeku koji bi mogao ubiti svog jedinog brata?“

„Naravno da ne, gospođo Norbury,“

„Ako je netko stvarno ubijen, ubio ga je netko drugi, a ne gospodin Ablett.“

Antony je upitno pogleda.

„Nikada mi se nije sviđao“, čvrsto reče gospođa Norbury. „Nikada.“

Međutim, pomisli Antony u sebi, to još ne dokazuje da ga je Cayley ubio.

„Kako se gospodica Norbury slagala s njim?“ pitao je oprezno.

„U tome nikada ničeg nije bilo“, resko reče majka gospođice Norbury. „Baš ničeg. To svakome mogu reći.“

„Oh, oprostite. Nisam mislio,..“

„Ničeg. To vam sa stopostotnom sigurnošću mogu reći u ime moje drage Angele. Je li joj se on pokušavao približiti...“ Zastala je slegnuvši svojim punašnim ramenima.

Antony je radoznalo čekao.

„Naravno da su se vidjeli. Možda je on nešto i pokušao – to ja ne znam. Ali moja dužnost kao majke bila je jasna, gospodine Gillinghame.“

Gospodin Gillingham nešto promrmlja kako bi je ohrabrio da nastavi.

„Rekla sam mu sasvim otvoreno da – kako da to kažem? Da smeta. Naravno, rekla sam mu to obazrivo. Ali otvoreno.“

„Znači“, reče Antony gušeći svoje uzbuđenje, „da ste mu rekli da... ovaj... gospodin Ablett i vaša kći...?“

Gospođa Norbury kimne nekoliko puta. „Točno, gospodine Gillinghame. Ja imam dužnost kao majka.“

„Uvjeren sam, gospođo Norbury, da vas ništa ne bi moglo spriječiti u izvršavanju vaše dužnosti. Ali sigurno vam je bilo neugodno, pogotovo ako niste bili sasvim sigurni...“

„On se zagledao u nju, gospodine Gillinghame. Očigledno se zagledao.“

„Tko se ne bi zagledao?“ rekao je Antony ljubazno se smiješeći. „Sigurno ga je nemalo potreslo kad je...“

„Baš zato mi je i bilo toliko drago što sam mu rekla. Vidjela sam da je bilo krajnje vrijeme da progovorim.“

„Sljedeći sastanak vjerojatno je bio neugodan“ primijetio je Antony.

„Naravno, on otada nije bio ovdje. No, oni bi se prije ili kasnije svakako sreli u Crvenoj kući.“

„Oh – to je onda bilo tek nedavno?“

„Prošli tjedan, gospodine Gillinghame. Progovorila sam u pravom trenutku.“

„Oh!“ reče Antony u sebi. Upravo je to čekao.

Najviše bi volio da je sad mogao otići i nasamo razmisliti o ovome što je doznao ili, još bolje, da na neko vrijeme s Billom zamijeni sugovornice. Gospodica Norbury vjerojatno ne bi bila tako spremna, kao njena majka, povjeriti se strancu, ali možda bi iz razgovora s njom ipak nešto doznao. Prema kome je ona

osjećala veću naklonost – prema Cayleyju ili prema Marku? Voli li njega ili onog drugog ili ne voli nijednog od njih. Gospođa Norbury je nesumnjivo sasvim iskreno opisala svoje postupke i misli te je o njima doznao sve što mu treba. Još je jedino od kćeri mogao doznati nešto novo. Ali gospođa Norbury je i dalje pričala.

„Djevojke su tako neozbiljne, gospodine Gillingham“, govorila je. „I sva je sreća što imaju majke da ih vode kroz život. Meni je od samog početka bilo jasno da je dragi gospodin Ablett pravi muž za moju malenu djevojčicu. Vi ga niste poznavali?“

Antony ponovo reče kako nije vidio gospodina Abletta.

„On je pravi gospodin. I tako je zgodan na taj svoj umjetnički način. Pravi Velasquez... možda i Van Dyke. Angela je neprestano tvrdila da se ne može udati za čovjeka s bradom. Kao da to ima kakve veze kad...“ Zašutjela je, a Antony dovrši njezinu misao. „Crvena kuća je zaista lijepa“, rekao je.

„Lijepa je. Veoma lijepa. A ne bi se moglo reći ni da je vanjština gospodina Abletta u bilo kojem pogledu neugledna. Baš naprotiv. Sigurna sam da se slažete sa mnom?“

Antony ponovi da nije imao zadovoljstvo vidjeti gospodina Abletta.

„Da. I bio je centar književnog i umjetničkog svijeta. Čovjek poželjan na svaki način.“

Ona duboko uzdahne i malo se zamisli. Antony je taman želio iskoristiti priliku da otiđe, kad gospođa Norbury ponovno počne pričati.

„Pa onda taj njegov brat propalica. Gospodin Ablett je bio savršeno iskren prema meni, gospodine Gillingham. Takav je po prirodi. On mi je rekao za svog brata, a ja sam mu kazala da sam sasvim sigurna kako neće imati utjecaja na osjećaje moje kćeri prema njemu... Na kraju krajeva, taj brat je bio u Australiji.“

„Kad je to bilo? Jučer?“ Antony je osjećao da se iza Markove savršene iskrenosti skrivao veoma mudar potez: spomenuo je tog svog brata tek pošto mu je on javio da će mu doći u posjet.

„Nije moglo biti jučer, gospodine Gillingham. Jučer...“ ona se strese i zavrti glavom.

„Mislio sam da je možda ujutro svratio ovamo.“

„Oh, ne! Postoji nešto, gospodine Gillingham, što se zove previše naporan ljubavnik. Ne radi se to ujutro, ne. Oboje smo se složili da draga Angela... On, ne, ne! To je bilo prekjučer, kad je on svratio otprilike u vrijeme čaja.“

Antonyju se učinilo kako se gospođa Norbury poprilično udaljila od svoje izjave koju je dala na početku razgovora, da su Mark i gospođica Norbury zapravo zaručeni. Sad je priznala da se dragoj Angeli nimalo ne žuri, da draga Angela, zapravo, uopće nije oduševljena majčinim izborom.

„Da, to je bilo prekjučer. U tom trenutku Angela nije ni bila kod kuće. No, to nije važno. On je automobilom putovao u Middleston. Jedva da je imao vremena popiti šalicu čaja, pa da je ona i bila kod kuće...”

Antony rastreseno kimne. Opet je doznao nešto novo. Zašto je Mark prekjučer išao u Middleston? Ali, s druge strane, zašto ne bi išao? Mogao je tamo otići iz stotinu razloga koji nemaju nikakve veze s Robertovom smrću.

Ustao je i krenuo. Želio je biti sam, odnosno sam s Billom. Gospođa Norbury mu je dala mnogo materijala za razmišljanje, ali se iznad svega isticala činjenica da je Cayley imao razloga mrziti Marka. Gospođa Norbury mu je dala razloga da ga mrzi. Baš mrzi? Pa, svakako da bude ljubomoran. Ali i to je bilo dovoljno.

„Znaš“, reče on Billu kad su se vraćali kući, „mi znamo da Cayley lažno svjedoči i da sebe izlaže opasnosti, a za to mora imati jedan ili dva razloga. Ili da spasi Marka ili da ga upropasti. Dakle, on je ili iskreno za njega ili iskreno protiv njega. Eto, sad znamo da je protiv njega, sigurno je protiv.“

„Ali, gle“, usprotivio se Bill, „čovjek ne mora baš uvijek nastojati uništiti suparnika u ljubavi.“

„Ne?“ reče Antony i okrene mu se sa smiješkom.

Bill se zacrvenio.

„Pa, znaš, čovjek nikada ne zna, ali mislim...”

„Možda ga ti ne bi pokušao uništiti, Bill, ali i ne bi lažno svjedočio da bi ga izbavio iz nevolje u koju se sam uvalio.“

„Bože, ne!“

„Prema tome, od ove dvije mogućnosti, ova druga je mnogo vjerojatnija.“

Došli su do ograde posljednjeg polja koje ih je odvajalo od ceste, prošli kroz vrata, pa se okrenuli i naslonili na nju da se malo odmore gledajući kuću u kojoj su maloprije bili.

„Zgodna kućica, je li?“ reče Bill.

„Veoma. Ali prilično tajanstvena.“

„U kom smislu?“

„Pa gdje su joj prednja vrata?“

„Prednja vrata? Pa maloprije si prošao kroz njih.“

„Ali zar nema nikakvog prilaza, ceste, ničeg?“

Bill se nasmijao.

„Nema. Upravo zbog toga je nekima lijepa. A valjda je zato i tako jeftina pa si je Norburyjevi mogu priuštiti. Oni nisu previše bogati.“

„Ali kako je onda s prtljagom, trgovcima i tome slično?“

„Oh, postoji kolni put, ali automobili ne mogu dalje od ceste.“ Okrenuo se je i pokazao. „Tamo gore. Zato je bogataši koji dođu na izlet i ne uzimaju u najam. Najprije bi morali napraviti put, garažu i sve ostalo, da bi je uzimali.

„Shvaćam“, reče Antony ležerno. Obojica su se okrenula i nastavila prema cesti. Ali kasnije se on sjetio tog slučajnog razgovora kod ograde i shvatio svu njegovu važnost.

XVI.

PRIPREME ZA NOĆ

Što će to Cayley noćas sakriti u ribnjaku? Antonyju se činilo da je napokon otkrio. Sakrit će Markov leš.

Otpočetka je shvaćao kako se taj odgovor približavao i udaljavao od njega. Jer ako je Mark bio ubijen, bilo je to hladnokrvno smaknuće. Je li Cayley bio kadar učiniti tako nešto? Bill bi rekao nije, ali to bi rekao zato što je s Cayleyjem doručkovao, ručao i večerao, zato što se šalio s njim i igrao sportske igre. Bill bi rekao ne jer Bill nikoga ne bi mogao ubiti iz čista mira i jer je uzimao zdravo za gotovo da su i drugi ljudi isti kao on. Ali Antony nije imao takvih iluzija. Ubojstva se događaju. Ovdje se dogodilo ubojstvo – Robertov leš bio je tu. Zašto se ne bi dogodilo još jedno ubojstvo?“

Je li Mark ono popodne uopće bio u uredu? Jedini dokaz da jest (osim Cayleyjevog, koji očito nije dolazio u obzir) bio je iskaz sobarice Elsie. Elsie je bila čvrsto uvjerena da je čula njegov glas. Ali Bill je rekao da je on imao veoma karakterističan glas – glas koji je, prema tome, bilo lako oponašati. Ako ga je Bill mogao tako dobro oponašati, zašto to ne bi mogao i Cayley?

Ali možda ubojstvo i nije bilo hladnokrvno. Pretpostavimo da se Cayley tog popodneva posvađao s rođakom oko djevojke kojoj su obojica udvarali. Pretpostavimo da je Cayley ubio Marka namjerno, u napadaju bijesa ili slučajno misleći da ga samo obori na pod. Pretpostavimo da se to dogodilo u tajnom prolazu, recimo oko dva sata, bilo zato što ga je Cayley namjerno odveo tamo, bilo zato što je to Mark slučajno predložio. (Lako je zamisliti koliko je Mark morao uživati u svom tajnom prolazu.) Uzmimo da je Cayley tamo, s lešom pokraj nogu, i da već osjeća kako mu se omča steže oko vrata, a misli mu mahnito traže neki izlaz. I pretpostavimo da se odjednom sjetio kako Robert dolazi tog istog poslijepodneva u tri sata... automatski gleda na sat i shvaća da mu ostaje još pola sata vremena. Mora nešto izmisliti, brzo, jako brzo. Da zakopa leš u prola-

zu i ostavi neka izgleda kao da se Mark uplašio pri samoj pomisli da mu brat dolazi? Ali doručak je govorio nešto drugo. Mark se činio razdraženim zbog uskrsnuća te crne ovce, ali ni u kom slučaju nije bio uplašen. Ne, ta priča ne bi držala vodu. Ali pretpostavimo kako se Mark stvarno vidio s bratom i da se s njim posvađao. Pretpostavimo da bi se moglo činiti kao da je Robert ubio Marka...

Antony je zamislio Cayleyja u prolazu, kako stoji nad rođakovim lešom i razmišlja. Kako učiniti da Robert ispadne ubojica ako Robert bude živ da to opovrgne? Ali pretpostavimo da je i Robert mrtav?

On ponovno gleda na sat. (Ostaje mu tek dvadeset i pet minuta.) Pretpostavimo da je i Robert mrtav? Robert leži mrtav u uredu, a Mark mrtav u prolazu – može li to pomoći? Ludost! Ali ako bi nekako stavio ta dva leša zajedno... pa da izgleda kao da je Robert izvršio samoubojstvo? Je li to bilo moguće?

I to je ludost. Preteško. (Sad još samo dvadeset minuta.) Suviše je teško to napraviti za dvadeset minuta. Nemoguće je namjestiti samoubojstvo. Preteško... Samo devetnaest minuta...

I onda se odjednom dosjetio! Robert mrtav u uredu, a Markov leš skriven u tajnom prolazu – nemoguće je namjestiti da Robert ispadne ubojica, ali savršeno lako može se namjestiti da Mark bude ubojica! Robert je mrtav, a Mark je nestao – to odmah svakome mora zapeti za oko. Mark je slučajno ubio Roberta – slučajno. Da, to je mnogo vjerojatnije, a onda je pobjegao. Odjednom ga je uhvatila panika... (Ponovno pogleda na sat. Još petnaest minuta, ali sad ima vremena koliko želi. Sve se poklopilo.)

Je li to točno rješenje, pitao se Antony. Izgledalo mu je da se poklapa s činjenicama onakvima kakve su ih oni znali, ali poklapalo se i ono drugo tumačenje koje je jutros spomenuo Billu.

„Koje to?“ pitao je Bill.

Kroz park vratili su se od Jallandove kuće i sjeli u šumarku povrh ribnjaka, odakle su se istražitelj i njegovi ribolovci već bili povukli. Bill ga je slušao otvorenih usta i nijemo, Tek je povremeno uzvikivao: „Tako mu svega!“

„Lukavac je taj Cayley“, bio je jedini njegov komentar na kraju.

„Koja je druga teorija?“

„Da je Mark ubio Roberta i zatražio od Cayleyja da mu pomogne. Cayley ga je sakrio u tajni prolaz, zaključao vrata ureda s vanjske strane i lupao po njima.

„Da, ali pritom si bio nevjerojatno tajanstven. Ja sam te pitao zašto bi se Cayley tako ponašao, a ti ništa nisi želio reći.“ Malo je porazmislio, pa nastavio;

„Pretpostavljam kako si mislio da je Cayley namjerno ubio Marka i pokušao prikazati kao da je Mark ubojica?“

„Želio sam te opomenuti kako ćemo vjerojatno naći Marka u prolazu, živog ili mrtvog.“

„I sad više ne misliš tako?“

„Sad mislim da je tamo njegov leš.“

„A to bi značilo da je Cayley otišao dolje i ubio ga kasnije, nakon tvog dolaska, nakon dolaska policije?“

„Da, to je ono čega se plašim, Bill. Izgleda mi suviše jezivo. Možda je Cayley kadar napraviti tako nešto, ali ja ne želim u to vjerovati.“

„Ali, dovraga, i ova tvoja druga pretpostavka je isto tako jeziva. Prema tvom tumačenju, on odlazi u ured i namjerno ubija čovjeka s kim se uopće nije svađao i kojega nije vidio punih petnaest godina!“

„Da, ali to čini da spasi vlastitu glavu. U tome je sva razlika. Po mojoj teoriji, on se zbog djevojke posvađao s Markom i ubio ga je u napadaju bijesa. Sve što se dogodilo poslije toga bila je samoobrana. Time ne mislim reći da odobravam njegov postupak, nego da ga shvaćam. I čini mi se da je Markov leš sada u hodniku, da leži ondje, recimo, jučer od dva sata i trideset. A noćas će ga Cayley sakriti u ribnjaku.“

Bill je počupao malo mahovine pokraj sebe, bacio šaku-dvije, pa polako rekao: „Možda si u pravu, ali to je i dalje samo nagađanje.“

Antony se nasmijao.

„Bože dragi, naravno da jest“, rekao je. „A noćas ćemo znati da li sam pogodio ili pogriješio.“

Bill se odjednom raspoložio.

„Noćas“, rekao je. „Slušaj, noćas će biti prilično zabavno. Kako ćemo to napraviti?“

Antony je neko vrijeme šutio.

„Naravno“, progovorio je napokon, „trebali bismo obavijestiti policiju da bi oni mogli doći i noćas paziti na ribnjak.“

„Naravno“, sa smiješkom će Bill.

„Ali čini mi se da je još malo preuranjeno da im iznosimo naše pretpostavke.“

„I meni se tako čini“, reče Bill ozbiljno.

Antony ga pogleda sa smiješkom.

„Bill, ti si jedan stari nevaljalac.“

„Pa, tako mu svega, ovo je naša igra. Ne vidim zašto iz nje ne bismo izvukli i neko zadovoljstvo.“

„Ni ja. Dakle u redu, noćas ćemo to odraditi bez policije.“

„Nedostajat će nam“, reče Bill tužno „ali tako je kako je.“

Pred njima nalazila su se dva problema: prvi, kako da izađu iz kuće da to Cayley ne dozna i, drugi, kako da izvuku ono što će Cayley noćas baciti u ribnjak.

„Pogledajmo to s Cayleyjeve točke gledišta“, reče Antony. „On možda ne zna da smo mu na tragu, ali sigurno mora u nas sumnjati. Mora se čuvati svih ukućana, a pogotovo nas, jer smo mi navodno inteligentniji od ostalih.“

Trenutak je zastao da zapali lulu, a Bill je iskoristio priliku da izgleda inteligentniji od gospođe Stevens.

„Dakle, on noćas želi nešto sakriti i dobro će se pobrinuti da ga ne vidimo. Pa, što će napraviti?“

„Prije nego izađe, uvjerit će se da mi spavamo.“

„Da. Doći će nas pokriti i uvjeriti se da nam je lijepo i ugodno.“

„Da, to je nezgodno“, priznao je Bill. „Ali mogli bismo zaključati vrata, pa on ne bi znao da nismo unutra.“

„Jesi li ikada zaključavao vrata?“

„Nikada.“

„Nisi. I možeš biti sasvim siguran da Cayley to zna. Uostalom, on bi lupao, a ti ne bi odgovorio. I što bi on iz toga zaključio?“

Bill je šutio. Smlavljen.

„Onda ne vidim način kako ćemo to napraviti“, reče nakon dubokog razmišljanja. „On će nas svakako obići taman prije nego što krene, tako da nećemo imati vremena stići do ribnjaka prije njega.“

„Postavimo se mi na njegovo mjesto“, reče Antony polako puckajući lulu. „On u prolazu ima lež, ili što već ima. Svakako da to neće ponijeti sa sobom na kat kad bude došao provjeravati da li spavamo. Najprije će morati obići nas, pa tek onda otići dalje po lež, a to će nam ipak dati malo vremena.“

„D... da,“ reče Bill sumnjičavo. „Možda bi se moglo, ali morali bismo pošteno juriti.“

„Ali, čekaj malo. Kad on siđe u prolaz, i uzme lež, što će onda učiniti?“

„Opet će izaći“, reče Bill mudro.

„Da, ali na kojem kraju?“

Bill se stresao i uspravio.

„Tako mu svega, želiš reći da će izaći na drugom kraju, kod kuglane.“

„Zar ti ne misliš tako? Zamisli kako bi izgledalo da ide preko travnjaka, sasvim izložen pogledima iz kuće, u ponoć, s lešom u rukama. Zamisli što bi osjećao za svoju glavu pri pomisli da netko, tko ne može zaspiti, izabere baš taj trenutak da ode do prozora i pogleda van u noć. Još ima puno mjesečine, Bill. Hoće li on ići preko parka po mjesečini dok svi ti prozori zure u njega? Neće ako baš ne mora. Ali može izaći kod kuglane i do ribnjaka doći tako da ga se iz kuće uopće ne vidi.“

„Tako je. A to će nama dati vremena. Dobro. Što dolazi poslije toga?“

„Poslije toga treba točno označiti mjesto u ribnjaku gdje će on baciti to što će baciti.“

„Tako da to kasnije možemo izvući?“

„Ako budemo jasno vidjeli što je bacio, neće ni trebati. Pustit ćemo policiji da sutra okuša sreću, Ali ako bude nešto što nećemo moći raspoznati iz daljine, onda ćemo morati pokušati to izvaditi. Da vidimo vrijedi li o tome policiji govoriti.“

„D... da“, reče Bill nabraivši čelo. „Znaš, kod vode je nekako nezgodno što svaki njen dio izgleda prilično slično jedan drugome. Ne znam jesi li pomislio na to.“

„Jesam.“ Antony se nasmije. „Hajdemo pogledati.“

Otišli su do ruba šumarka, legli i šutke ispred sebe promatrali ribnjak.

„Vidiš li nešto?“ upitao je Antony napokon.

„Što?“

„Ogradu s druge strane.“

„Što je s njom?“

„Pa, korisna je, ništa više,“

„Reče Sherlock Holmes zagonetno“, dodao je Bill. „Trenutak kasnije njegov prijatelj Watson zavitla ga u ribnjak.“

Antony se nasmije.

„Sviđa mi se izigravati Sherlocka“, reče, „i veoma je nepošteno od tebe što se ne držiš svoje uloge.“

„A zašto je ona ograda korisna, dragi moj Holmes?“ reče Bill poslušno.

„Korisna je čovjeku za orijentaciju. Shvaćаш,..“

„Dobro, ne moraš se zadržavati i objašnjavati mi što znači orijentacija.“

„Nisam to ni namjeravao. Ali ti ležiš ovdje“, pogledao je uvis „ispod jele. U starom čamcu pojavljuje se Cayley i baca svoj paket u vodu. Ti očima povučesh crtu odavde, preko mjesta gdje je on to spustio, do ograde i zapamtiš gdje ta crta završava. Recimo da završava na petom stupu od kraja. Pa, onda ja povučem crtu od mog drva koja završava, recimo, na dvadesetom stupu. A tamo gdje se dvije linije sijeku, tu će se skupiti orlovi. Q.E.D. I na tom mjestu, umalo sam zaboravio, glavni će orao, imena Beverley, izvesti svoju čuvenu ronilačku točku. Koji inače svake noći izvodi na hipodromu.“

Bill ga uznemireno pogleda.

„Ma daj, zar zbilja? Ova tu voda je vraški prljava, znaš?“

„Bojim se da nema drugog izlaza, Bill. Tako stoji pisano u Jašerovoj knjizi.“

„Naravno, znao sam da će jedan od nas dvojice morati u vodu, ali sam se nadao... pa, uostalom, noć je topla.“

„Prava noć za kupanje“, složio se Antony i ustao. „Dakle, hajdemo sad potražiti moje stablo.“

Odšetali su do ruba ribnjaka i zatim pogledali natrag. Billovo stablo dizalo se u sutonu, visoko i različito od drugih, bar petnaest metara bliže nebu od svojih susjeda. Na drugom kraju šumarka imalo je svog druga koji, možda, nije bio toliko visok, ali jednako se dobro vidio.

„Ja ću biti tamo“, reče Antony pokazujući u njega. „I molim te pazi da točno odbrojiš stupove.“

„Puno hvala na savjetu, ali to bih ionako napravio zbog sebe“, reče Bill osjećajno. „Ne želim cijelu noć provesti roneći.“

„Odredi stup koji je u ravnini s tobom i točkom gdje će on to baciti, a zatim broj unatrag do početka ograde.“

„U redu, stari. Pusti ti to meni. Mogu ja sto sa svojom glavom.“

„Pa, posljednji dio posla ćeš svakako morati odraditi svojom glavom“, reče Antony s osmjehom.

Pogledao je na sat. Još malo pa će se morati presvući za večeru. Krenuli su prema kući.

„Jedno me ipak dosta brine“, počeo Antony. „U kojoj sobi spava Cayley?“

„U sobi do mene. Zašto?“

„Pa, postoji mogućnost da bi te on mogao ponovno obići nakon što se vrati s ribnjaka. Mislim da to inače ne bi učinio, ali kad već prolazi pored tvojih vrata,

mogao bi baciti pogled.“

„A ja neću biti unutra, jer ću ja biti na dnu ribnjaka i gutati mulj.“

„Da... Misliš li da bi u krevetu mogao ostaviti nešto što bi u mraku nejasno sličilo na tebe? Recimo, neki dugački jastuk u pidžami, s jednim rukavom vani na pokrivaču i parom čarapa, ili tako nečim, umjesto glave. Znaš kako se to radi. Čini mi se da bi mu bilo milo kad bi vidio da ti još spokojno spavaš.“

Bill se zadovoljno nasmije.

„I meni se čini. A ja sam strašno spretan što se toga tiče. Napraviti ću mu nešto jako dobro. Ali što je s tobom?“

„Ja spavam na drugom kraju kuće i ne vjerujem da će me doći još jednom pogledati. A osim toga, duboko ću spavati kad me prvi put posjeti. Ipak, i ja se mogu osigurati.“

Ušli su u kuću. Cayley je bio u predvorju. Kimnuo je glavom i izvadio sat iz džepa.

„Vrijeme da se spremimo?“

„Upravo tako“, odvrati Bill.

„Niste zaboravili na moje pismo?“

„Ne. I ostali smo na čaju.“

„Aha!“ Okrenuo je glavu u stranu i ležerno pitao: „Kako su one tamo?“

„Prenosimo vam njihovo veliko žaljenje i... i sve što ide uz to.“

„Oh, da.“

Bill je čekao da on još nešto kaže, a onda, pošto je šutio, okrenuo se i rekao: „Hajde, Tony.“ Krenuo je na kat.

„Imaš sve što treba?“ pitao je na vrhu stuba.

„Da, mislim. Dodi po mene prije nego siđeš.“

„U redu.“

Antony uđe u svoju spavaću sobu, zatvori vrata, i priđe prozoru. Otvorio je jedno prozorsko krilo i pogledao van. Soba je bila točno iznad stražnjeg ulaza u kuću. Na lijevoj strani bio je bočni zid ureda koji se pružao u travnjak izvan ostalog dijela kuće. Bez imalo muke može se izaći kroz prozor na mali krov iznad stražnjeg ulaza i spustiti na zemlju. Povratak bi bio malo teži, ali nadohvat ruke bio je oluk koji će mu pomoći da se popne.

Upravo je bio gotov s presvlačenjem kad je ušao Bill. „Da čujem posljednje upute“, reče Bill kad je sjeo na krevet. „Usput, kako ćemo se zabavljati poslije večere? Mislim odmah poslije večere.“

„Jesi li za biljar?“

„U redu. Što god želiš.“

„Nemoj govoriti tako glasno“, opomenuo ga je Antony šaptom. „Ova soba je manje-više iznad predvorja, a možda je Cayley već tamo.“ Antony odvede Billa do prozora. „Noćas ćemo ovuda izaći. Bilo bi previše riskantno da siđemo niz stube. Nije nimalo teško da se s ovog krova spustimo na zemlju, samo bih ti preporučio da obuješ cipele za tenis.“

„Tako je. Slušaj, ako više ne budemo nasamo, što da radim kad me Cayley dođe provjeriti?“

„To je teško reći. Uglavnom, budi što prirodniji. Mislim, ako on samo tiho kućne i proviri unutra, ti spavaj. Nemoj hrkati previše napadno, Ali ako on bude previše bučio, morat ćeš se probuditi, protrljati oči i čuditi se što se on uopće našao u tvojoj sobi. Znaš kako se to radi.“

„Dobro, A što se tiče lutke, napraviti ću je čim se vratim u sobu i sakriti ispod kreveta.“

„Da... Mislim da će biti najbolje da se mi presvučemo i legnemo. Opet ćemo se obući u tren oka, a tako će i on imati vremena da uđe u prolaz. Onda dođi u moju sobu.“

„U redu... Jesi li spreman?“

„Da.“

Zajedno su krenuli u prizemlje.

XVII.

GOSPODIN BEVERLEY ULAZI U VODU

Činilo se da je Cayley veoma uživao u njihovom društvu. Nakon što je večera završila, predložio je šetnju. Šetali su gore-dolje po šljunkom posutoj stazi ispred kuće, nisu previše razgovarali, a onda Bill to više nije mogao podnijeti. Posljednjih dvadeset okreta, svaki put kad bi došli pred vrata, on je usporavao korak u nadi da će ući, ali ona dvojica prelazila su preko tog njegovog miga i svaki put napravili još jedan okret. Na kraju je bio čvrst.

„Kako bi bilo da malo igramo biljar?“ rekao je odvojivši se od njih.

„Hoćete li i vi igrati?“ reče Antony Cayleyju.

„Ja ću gledati“, odvrati on. Mirno ih je promatrao dok oni nisu odigrali jednu, pa onda i drugu partiju.

Zatim su ušli u predvorje i krenuli s pićem.

„Hvala bogu da je vrijeme za spavanje“, reče Bill ispraznivši času. „Idete li i vi?“

„Da“, reče Antony i popije. Pogledao je Cayleyja.

„Ja još moram obaviti jednu ili dvije stvarčice“, rekao je Cayley. „Ubrzo ću i ja za vama.“

„Pa, laku noć.“

„Laku noć.“

„Laku noć“, dovikne Bill već na pola stuba. „Laku noć Tony.“

„Laku noć.“

Bill pogleda na sat. Jedanaest i trideset. Po svoj prilici se ništa neće dogoditi barem još jedan sat. On izvuče jednu ladicu pitajući se što obući za njihovu ekspediciju. Sive flanel hlače, flanel košulju i tamni kaput, možda i džemper, pošto se može dogoditi da poduže leže u šumarku. I ručnik – to je bila dobra ideja. Ručnik će mu dobro doći kad iziđe iz vode, a u međuvremenu ga može omotati oko pasa.

Cipele za tenis... Tako! Sve je spremno. A sad da napravi lutku.

Ponovno je pogledao na sat prije nego je legao. Dvanaest i petnaest. Koliko će morati čekati dok Cayley ne dođe? Ugasio je svjetlo, pa stojeći kod vrata čekao da mu se oči priviknu na mrak... Taman je mogao raspoznati krevet u kutu sobe. Cayleyju će biti potrebno više svjetlosti da se s vrata uvjeri da netko spava u krevetu. Zavjese je povukao malo u stranu. Tako je po prilici dobro. Pogledat će još jedanput kasnije, kad lutku namjesti u krevetu.

Koliko će proći dok Cayley ne dođe? Njemu nije najvažnije da njegovi prijatelji, Beverley i Gillingham, spavaju da bi mogao krenuti na posao na ribnjaku – on samo želi biti siguran da su u krevetu. Posao koji je Cayley trebao obaviti neće praviti nikakvu buku, neće dati nikakve znakove, koje bi i najbudniji ukućanin mogao opaziti, dokle god su ti ukućani stvarno u kući. Ali ako se želi uvjeriti da su mu gosti u krevetu, morat će pričekati dok dobro ne zaspu da ih ne uznemiri dok to bude provjeravao. Prema tome, stvarno izlazi na isto. On će pričekati dok oni ne zaspu... dok ne zaspu... zaspu...

S golemim naporom Bill ponovno ovlada svojim mislima i probudi se. Ovo ne valja. Bilo bi kobno da zaspi... da zaspi... zaspi. A onda se, u trenutku, sasvim razbudio. A što ako Cayley uopće ne dođe!

Uzmimo da je Cayley toliko siguran u sebe da se zavukao u prolaz i latio se posla čim su oni otišli na kat. Uzmimo da je on već ovog trenutka na ribnjaku i da spušta u vodu onu svoju tajnu. Bože dragi, pa kakvi su oni glupani! Kako je Antony mogao previdjeti tu mogućnost? Stavimo se na Cayleyjevo mjesto, rekao je. Pa zar je to moguće. Oni nisu Cayley. Cayley je sad bio na ribnjaku. Oni nikada neće doznati što je bacio u ribnjak.

Slušaj! Netko je na vratima. On spava. Sasvim prirodno spava. Možda treba disati malo glasnije. On spava... Vrata se otvaraju. On osjeća kako se otvaraju iza njegovih leđa... Bože dragi, a što ako je Cayley stvarno ubojica! Pa, možda u ovom trenutku... ne, na to ne smije misliti. Ako na to bude mislio, morat će se okrenuti. Ne smije se okrenuti. On spava, lijepo, mirno spava. Ali zašto se vrata ne zatvore? Gdje je sad Cayley? Točno iza njega? A u ruci drži... ne, na to ne smije misliti. On spava. Ali zašto se vrata ne zatvore?

Vrata su se zatvarala. Čovjek je u krevetu odahnuo, odahnuo je od olakšanja. Ali zvuk je bio veoma prirodan – kao duboki uzdah čovjeka koji čvrsto spava. On doda još jedan dubok uzdah da bi izgledalo još prirodnije. Vrata su se zatvorila...

Bill polako odbroji do sto i onda ustane. Obukao se u mraku što je brže i tiše mogao. Stavio je lutku u krevet, namjestio pokrivače da se lutka ne vidi ni previše ni premalo, stao kod vrata i zagledao se u nju. Soba je bila osvijetljena baš koliko treba za jedan letimičan pogled. Onda veoma tiho, veoma polako, otvori vrata. Posvuda vladala je tišina. Nikakva svjetlost nije prodirala ispod vrata Cayleyjeve sobe. Veoma tiho, veoma oprezno, Bill se stane šuljati hodnikom prema Antonyjevoj sobi. Otvorio je vrata i ušao.

Antony je još bio u krevetu. Bill je prišao krevetu da ga probudi Ali onda se odjednom ukočio i a srce mu je stalo bubnjati po rebrima. Još je netko bio u sobi.

„U redu je, Bill“, šapne glas i Antony izađe iza zavjese.

Bill ga je samo nijemo promatrao.

„Prilično je dobro, zar ne?“ reče Antony približivši se i pokazavši krevet. „Hajdemo: što prije iziđemo to bolje.“

On iziđe kroz prozor, a nijemi Bill pođe za njim. Nečujno i bez nepravilika spustili su se na zemlju, hitro prešli preko travnjaka, pa preko ograde, u park. Tek kad ih se iz kuće više nije moglo vidjeti, Bill se ohrabrio i prozborio.

„Bio sam uvjeren da si ono ti u krevetu“, reče.

„To sam i želio, i bit ću prilično razočaran ako Cayley ponovno ne svrati. Bila bi šteta da ostane neiskorišteno.“

„Maloprije je provirio kod tebe, je li?“

„Oh, naravno. A kod tebe?“

Bill je slikovito opisao svoje osjećaje.

„Ne bi dobio ništa s time da te je ubio“, reče Antony prozaično. „Osim toga, previše je riskantno.“

„Oho?“ iznenadio se Bill i dodao: „A ja sam se nadao da se suzdržao zbog ljubavi prema meni.“

Antony se nasmije.

„Sumnjam da bi ga to zadržalo... Valjda nisi upalio svjetlo kad si se oblačio?“

„Bože dragi, pa nisam. Je si li možda želio da ga upalim?“

Antony se ponovno nasmije i uhvati ga za ruku.

„Ti si savršeni zavjerenik, Bill. Ti i ja mogli bismo se latiti svakog zadatka.“

Ribnjak ih je čekao, mnogo svečaniji na mjesečini. Drveće na kosoj suprotnoj obali ribnjaka tajanstveno je šutjelo. Izgledalo je kao da je taj svijet tu samo za njih

Antony je nesvjesno počeo govoriti šaptom.

„Tamo je tvoje drvo, a tamo moje. Dokle god budeš mirno ležao, nema ni kakve mogućnosti da te Cayley opazi. Kad on ode, nemoj izlaziti dok se ja ne pojavim. On neće stići još barem za četvrt sata, ili tako nešto, pa nemoj biti nestrpljiv.“

„U redu“, šapne Bill.

Antony mu kimne, osmjehne se, pa svaki ode na svoje mjesto.

Minute su polako prolazile. Dok je ležao sakriven u grmlju u podnožju svog stabla, za Antonyja počeo se je pojavljivati novi problem. Pretpostavimo da Cayley ne može donijeti sve odjednom, pa se mora vraćati nekoliko puta? uƏpəq :ƏpƏJqə Mogao bi se vratiti i zateći ih u čamcu. Štoviše, jednog od njih mogao bi zateći i u vodi. A ako odluče ostati skriveni, u slučaju da se Cayley vrati, koliko bi najmanje morali čekati? Možda bi bilo bolje da odu pred kuću i tamo paze kad će se on vratiti, kad će upaliti svjetlo u svojoj spavaćoj sobi, pa da tek onda počnu pothvat na ribnjaku. Ali u tom slučaju mogli bi propustiti njegov drugi posjet ribnjaku. To je bio pravi problem.

Dok je razmišljao o tome, gledao je u čamac. Odjednom, kao da se pojavio niotkuda, Cayley se našao pokraj čamca. U ruci je imao maleni smeđi kovčeg.

Cayley stavi kovčeg na dno čamca, uđe u čamac, pa se veslom polako otisne od obale. Zatim veoma tiho zavesla prema sredini ribnjaka.

Stao je. Vesla su počivala u vodi. Uzeo je kovčeg, koji mu je bio kod nogu, nagnuo se preko pramca, pa ga je trenutak lagano držao na vodi. Onda ga je pustio. Kovčeg polako potone. Još neko vrijeme čekao je i gledao – možda u strahu da kovčeg ne ispliva na površinu. Antony je počeo brojati...

Cayley se vratio na mjesto odakle je pošao. Zavezao je čamac, pažljivo pogledao okolo da ne ostane neki trag, pa se ponovno okrenuo prema vodi. I Antonyju i Billu učinilo se da je dugo stajao tamo, na mjesecini – bio je veoma krupan, veoma tih. Napokon kao da je bio zadovoljan. Sakrio je svoju tajnu. Polako uzdahnuvši (Antonyju se činilo kao da ga čuje) Cayley se okrenuo i ponovo je nestao jednako onako tiho kao što se i pojavio.

Antony mu je dao tri minute, a onda je izašao iz šumarka. Čekao je Billa.

„Šest“, šapnuo je Bill.

Antony kimne.

„Ja idem okolo pred kuću, a ti se vrati pod tvoje stablo i pazi u slučaju da se Cayley vrati. Tvoja spavaća soba je prva s lijeve strane, a Cayleyjeva je druga? Je

li tako?“

Bill kimne.

„Dobro. Sakrij se i čekaj dok se ja ne vratim. Ne znam koliko ću ostati, ali ne-moj biti nestrpljiv. Svakako će ti izgledati duže nego treba.“ Potapšao je Billa po ramenu, osmjehnuo se, kimnuo mu glavom i otišao.

Što je to bilo u kovčegu? Što bi drugo Cayley skrivao osim ključa ili revolvera? Ali ključevi i revolveri potonu sami po sebi, pa ih ne treba najprije metnuti u kovčeg. Što je u kovčegu? Svakako nešto što neće potonuti samo po sebi – nešto što treba opteretiti kamenjem da sigurno nestane u mulju.

Pa, saznat će oni. Nije bilo potrebe sad o tome brinuti. Billa čeka prljav noćni posao. Ali gdje je leš koji je Antony toliko samouvjereno očekivao, odnosno, ako nema leša, gdje je Mark?

No sad je bilo najvažnije pitanje gdje je Cayley. Antony je požurio pred kuću i legao u grmlje na rubu travnjaka. Čekao je da se u Cayleyjevoj sobi upali svjetlo. Ako se upali u Billovoj sobi, znači da su otkriveni, znači da je Cayley provirio u Billovu sobu, posumnjao u lutku u krevetu i upalio svjetlo da se u to uvjeri. Nakon toga među njima počinje rat. Ali ako se upali u Cayleyjevoj sobi...

Svjetlo se upalilo. Antonyja odmah prođe jeza od uzbuđenja. Bilo je to u Billovoj sobi. Rat!

Svjetlost se ne gasi, živo bliješti, jer počeo je puhati vjetar koji je otpuhao mjesec iza oblaka i bacio sjenu na ostali dio kuće. Bill je ostavio razmaknute zavjese. Bio je neoprezan – prva glupost koju je napravio, ali... „

Mjesec se ponovo pojavio... i Antony se nasmije sebi u grmlju. Iza Cayleyjevog prozora bio je još jedan prozor koji nije bio osvijetljen. Objava rata je odgođena.

Antony je ležao i pazio dok Cayley ne legne. Na kraju krajeva i red je da uzvрати pozornost koju im je Cayley ukazao ranije te večeri. Uljudnost zahtjeva da se čovjek ne zabavlja na ribnjaku dok mu prijatelji ne legnu na spavanje.

U međuvremenu Bill se umorio od čekanja. Najviše je strahovao da sve ne pokvari ako zaboravi broj šest, koji se odnosio na Šesti stup. Šest. Odlomio je jednu grančicu i potrgao je na šest komadića. Te štapiće poredao je ispred sebe na zemlju. Šest. Pogledao je u ribnjak, prebrojio stupove do šestog stupa i ponovno u sebi šapnuo šest. Onda je pogledao dolje u štapiće. Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam. Sedam! Je li stvarno sedmi stup? Ili je taj sedmi štapić slučajno već bio na zemlji? Sigurno je šesti! Je li Antonyju rekao šest? Ako jest, Antony

će zapamtiti, onda je sve u redu. Šest. Bill je bacio sedmi štapić, a ostalih šest skupio na hrpu. Možda će biti sigurnije da ih stavi u džep. Šest. Visina čovjeka – zapravo, njegova visina. Šest stopa – tako će najbolje zapamtiti. Osjećajući se malo sigurniji u tom važnom pitanju, počeo je razmišljati o onom kovčegu i što će Antony na to reći i koliko bi ribnjak mogao biti dubok na tom mjestu i da li ima mnogo mulja na dnu. Još je uvijek o tome razmišljao i sebi govorio: „Bože dragi, to ti je život!“ kad se pojavio Antony.

Bill ustane i krene mu ususret niz padinu.

„Šest“, reče odlučno. „Šesti stup od kraja.“

„Dobro“ nasmije se Antony. „Moj je bio osamnaesti... još malo naprijed.“

„Gdje si bio?“

„Otpratio sam Cayleyja u krevet.“

„Je li sve u redu?“

„Da. Najbolje da kaput objesiš na šesti stup da ga lakše vidimo. Ja ću svoj staviti na osamnaestog. Hoćeš li se svući ovdje ili u čamcu?“

„Malo ovdje, malo u čamcu. Jesi li sasvim siguran da ne želiš sam zaroniti?“

„Sasvim, hvala.“

Otišli su polukružno na drugu stranu jezera. Došli su do šestog stupa ograde, Bill je skinuo kaput i objesio ga. Antony je otišao označiti osamnaesti stup. Kad su bili gotovi, sjeli su u čamac i Antony je uhvatio vesla.

„Bill, reci mi čim se poravnamo s tvoje dvije oznake.“

On polako zavesla prema sredini ribnjaka.

„Evo ga, tu smo otprilike“, napokon reče Bill.

Antony je prestao veslati i pogledao oko sebe.

„Da, to je baš tu negdje.“ Okrenuo je pramac prema jeli pod kojom je Bill ležao. „Vidiš li moje drvo i onaj drugi kaput?“

„Da.“

„Dobro, Dakle, ja ću polako veslati po ovoj crti dok ne dođemo točno između drva i kaputa. Budi što točniji... zbog sebe.“

„Ravno!“ Naredio je Bill. „Malo natrag... još malo... opet malo naprijed... dobro.“ Antony je pustio vesla u vodi i pogleda oko sebe. Koliko je mogao ocijeniti, bili su u ravnoj liniji s oba para oznaka.

„Dakle, Bill, zaroni.“

Bill svuče košulju i hlače te ustane.

„Ne smiješ skakati s čamca, stari moj“, brzo reče Antony. „Odbacit ćeš ga iz

položaja. Polako uđi.“

Bill se spustio po krmi i polako doplivao do Antonyja.

„Kakva je voda?“ pitao je Antony.

„Hladna. Pa, da vidimo kakve sam sreće.“

Bill odjednom zamahne, na časak bljesne u vodi i nestane. Antony je umirio čamac i ponovno pogledao oznake.

Bill iziđe iza njega i glasno ispusti zrak. „Prilično je muljevito“, požalio se.

„Ima li trave?“

„Nema, hvala Bogu.“

„Pa, pokušaj ponovo.“

Bill ponovno zamahne i nestane. Antony ponovno poravna čamac, a Bill ponovno izroni, samo ovog puta ispred njega.

„Kad bih ti bacio sardinu“, reče Antony s osmijehom, „čini mi se da bi je rado uhvatio u usta.“

„Lako se tebi šaliti tamo gore. Koliko ću ja još morati činiti ovo?“

Antony pogleda na sat.

„Otprilike tri sata, jer se moramo vratiti prije svanuća. Ali, molim te, požuri malo. Nekako mi postaje hladno sjediti ovdje.“

Bill ga poprskava vodom pa ponovo nestane. Ovaj put zadržao se gotovo minutu pod vodom, ali kad se pojavio, lice mu je krasio osmijeh.

„Našao sam, samo je vražje teško. Nisam siguran da to nije preteško za mene.“

„Sve je u redu“, reče Antony. Iz džepa izvadio je klupko debele špage. „Ako možeš, provuci ovo kroz ručku, pa ćemo obojica povući.“

„Bravo.“ Doplivao je do čamca, uzeo jedan kraj špage i otplivao natrag. „Sad ćemo mi to.“

Dvije minute kasnije kovčeg je bio na sigurnom u čamcu. Bill se popeo unutra i Antony zavesla prema obali. „Dobro obavljeno, Watson“, rekao je tiho kad su izašli iz čamca. Donio je oba kaputa, a onda čekao, s kovčegom u ruci, da se Bill obriše i obuče. Čim je ovaj bio gotov, uhvatio ga je pod ruku i odveo u šumarak. Spustio je kovčeg i počeo se pipati po džepovima.

„Zapalit ću lulu prije nego ga otvorim“, reče. „A ti?“

„I ja ću.“

Pažljivo su napunili i zapalili lule. Billova ruka bila je malčice nemirna. Antony je to opazio i ohrabrujući mu se nasmiješio.

„Spreman?“

„Jesam.“

Sjeli su, Antony je uzeo kovčeg među koljena, pritisnuo bravu i otvorio ga.

„Odjeća!“ reče Bill.

Antony izvadi gornji komad i raširi ga. Bio je to mokar, smeđ, kaput od flanela.

„Je li ti poznat?“

„Markovo smeđe odijelo.“

„Je li onaj u kojem je on navodno pobjegao?“

„Da. Izgleda mi tako. Naravno, on je imao mnogo odijela.“

Antony je zavukao ruku u unutarnji džep kaputa i izvadio neka pisma. Trenutak ih je nesigurno promatrao.

„Mislim kako bi bilo najbolje da ih pročitam“, rekao je. „Mislim, samo da vidimo...“ Upitno se zagledao u Billa koji je kimnuo. Antony je upalio džepnu lampu i počeo ih pregledati. Bill je zabrinuto čekao.

„Da. Mark... Hej!“

„Što je?“

„Evo pisma o kome je Cayley pričao istražitelju. Od Roberta je. „Mark, tvoj ljubljani brat sutra ti stiže u posjet... Da, čini mi se da ovo treba zadržati. Dakle, tu mu je kaput. Da izvadimo i ostalo.“ On je izvadio i ostalu odjeću iz torbe i raširio je.

„Sve je tu“, primijetio je Bill. „Hlače, košulja, kravata, čarape, gaće, cipele, sve je tu.“

„Sve što je jučer nosio?“

„Da.“

„Što zaključuješ?“

Bill odmahne glavom, pa mjesto odgovora upita:

„Jesi li ovo očekivao?“

Antony se odjednom nasmije.

„Previše je apsurdno“ rekao je. „Očekivao sam – pa znaš ti što sam očekivao. Tijelo. Tijelo u odijelu. Ali možda je sigurnije da ih se odvojeno sakrije. Tijelo ovdje, a odijelo u prolazu gdje ga nitko ne bi našao. A sad se on toliko upregnuo da odijelo sakrije ovdje, a do tijela mu uopće nije stalo. „Zavrtio je glavom. „Priznajem da sam se pomalo izgubio, Bill.“

„Ima li još što unutra?“

Antony zavuče ruku.

„Ima kamenja i... da, ima još nešto.“ Izvukao je ruku i podigao je u zrak.
„Evo nas, Bill.“

Bio je to ključ ureda.

„Tako mu svega, bio si u pravu.“

Antony ponovo zavuče ruku u kovčeg i onda ga na travi oprezno preokrene. Ispalo je desetak velikih kamenova – i još nešto. On posvijetli džepnom lampom.

„Još jedan ključ“, rekao je.

Stavio je oba ključa u džep i dugo sjedio šutke i zamišljeno, I Bill je šutio ne želeći mu smetati, ali na kraju reče:

„Da te stvari vratim unutra?“

Antony se trgne i digne pogled.

„Što? Oh, da. Ne, ja ću ih vratiti. Ti ćeš mi svijetliti, molim te.“

Veoma polako i pažljivo vraćao je odjeću u kovčeg, zastajkujući kod svakog komada, činilo se Billu, uvjeren da bi mu svaki nešto rekao samo kad bi on s njih znao čitati. Kad je i posljednji komad složio unutra, još je ostao na koljenima i razmišljao.

„To je sve“, reče Bill.

Antony kimne prema njemu.

„Da, to je sve“, rekao je. „A to je baš ono najčudnije. Jesi li siguran da je to baš sve?“

„Kako to misliš?“

„Daj mi malo svjetiljku.“ Uzeo ju je i obasjao zemlju između njih. „Da, to je sve. Čudno.“ Ustao je s koferom u ruci. „Sad ćemo pronaći skrovište za ovo, a onda...“ Zašutio je i krenuo kroz šumarak. Bill ga je skrušeno pratio.

Čim su sakrili kovčeg i izašli iz šumarka, Antony je postao razgovorljiv. Iz džepa izvadio je dva ključa.

„Jedan je ključ od ureda, mislim, a drugi od zidnog ormara u tajnom hodniku. Dakle, držim da možda možemo pogledati što je u tom ormaru.“

„Gle, jesi li siguran je od ormara?“

„Pa ne vidim što bi drugo moglo biti.“

„Ali zašto bi ga bacio?“

„Zato što je i taj ključ učinio svoje, bez obzira što, i on je želio oprati ruke od tog prolaza. On bi najradije bacio i sam tajni prolaz, kad bi mogao. Meni se čini

da to ne mijenja bogzna što ni na koji način i ne mislim da ćemo nešto naći u ormaru, ali smatram da svakako moramo pogledati.“

„Da li još misliš da bi Markov leš mogao biti u njemu?

„Ne mislim. A ipak, gdje bi drugdje bio? Osim ako sam ja beznadno u zabludi i da ga Cayley uopće nije ubio.“

Bill je oklijevao, pitajući se da li da iznese svoje mišljenje.

„Znam da ćeš misliti da sam blesav...“

„Dragi moj Bille, ja sam već toliko blesav da bi mi bilo drago vidjeti da si i ti.“

„Dakle, uzmimo da je Mark ubio Roberta i da mu je Cayley pomogao da pobjegne, kao što smo isprva mislili. Znam da si ti kasnije dokazao da je to nemoguće, ali uzmimo da se to dogodilo na nama nepoznat način i iz nama nepoznatih razloga. Želim reći, u cijelom ovom cirkusu ima toliko čudnih momenata da... svašta se tu moglo dogoditi.“

„Sasvim si u pravu. Dalje?“

„Eto, ova zagonetka s odijelom. Ne potvrđuje li to donekle teoriju o bijegu? Policija je znala da je Mark u smeđem odijelu. Nije li mu Cayley u prolaz mogao odnijeti drugo odijelo u kojem će pobjeći, pa da mu je to smeđe odijelo ostalo u rukama? Pomislio je kako ga je najsigurnije sakriti u ribnjak?“

„Da“, reče Antony zamišljeno. Zatim: „Nastavi.“

Bill hitro nastavi:

„Znaš, izgleda da se sve poklapa. Mislim, čak i s tvojom prvom teorijom – da ga je Mark slučajno ubio, a onda se obratio Cayleyju za pomoć. Naravno, ako je Cayley igrao pošteno, rekao je Marku da se nema razloga bojati. Ali on nije igrao pošteno – on se je želio riješiti Marka zbog one djevojke. A ovo mu je bila prava prilika. Uplašio je Marka najviše što se moglo i rekao mu da je bijeg jedini spas. Pritom bi on, sasvim razumljivo, učinio sve što je u njegovoj moći da Mark pobjegne što dalje, jer ako Mark bude uhvaćen, čitava priča o Cayleyjevoj podvali izbila bi na vidjelo.“

„Da. Ali nije li malo previše da ga natjera na presvlačenje donjeg rublja i tako dalje? Znaš, to oduzima dosta vremena.“

Bill se nakratko ukočio, pa onda krajnje razočarano reče: „Oh!“

„Ne, nije baš tako loše, Bill“, reče Antony s osmijehom. „To s donjim rubljem još bi se i moglo objasniti. Ali u ovome je problem: zašto je Mark morao skinuti smeđe odijelo i odjenuti plavo, ili kakvo li već, kad ga je samo Cayley vi-

dio u smeđem odijelu?“

„Opis koji je policija dala o njemu kaže da je bio u smeđem odijelu.“

„Da, zato što je tako Cayley rekao policiji. Shvaćаш, čak i da je Mark ručao u smeđem odijelu, i da je to possluga zapazila, Cayley bi mogao reći da se poslije ručka presvukao u plavo odijelo, jer ga je samo on kasnije vidio. Prema tome, da je Cayley rekao istražitelju kako je Mark u plavom odijelu, Mark bi sasvim jednostavno mogao bježati u smeđem odijelu a da se uopće ne mora preodjenuti.“

„Ali on je upravo to i napravio!“ povikao je Bill pobjedonosno. „Koji smo mi glupani!“

Antony ga iznenađeno pogleda, a onda zavrti glavom.

„Da, da!“ ustrajao je Bill. „Naravno! Zar ne razumiješ? Mark se poslije ručka presvukao, a Cayley je lagao da bi mu dao veći prostor za bijeg tvrdeći da on na sebi ima smeđe odijelo u kojem ga ja poslugi vidjela. A poslije toga plašio se da policija ne pregleda Markova odijela i nađe to smeđe odijelo, zato ga je sakrio i kasnije bacio u ribnjak.“

Nestrpljivo se okrenuo prema prijatelju, ali Antony ništa nije rekao. Bill je počeo ponovo govoriti, ali Antony mu je odmah mahnuo da šuti.

„Više ništa nemoj govoriti, stari moj. Dao si mi sasvim dovoljno materijala za razmišljanja. Pustimo to za večeras. Samo ćemo pogledati onaj ormar, pa idemo na spavanje.“

Ali te večeri ormar im i nije imao previše toga za otkriti. Bio je prazan, osim nekoliko starih boca.

„Dakle, i to je to“, reče Bill.

Ali Antony, na koljenima i s džepnom lampom u ruci, još je nešto nastavio tražiti.

„Što tražiš?“ napokon upitao je Bill.

„Nešto što nije tu“, odgovorio je Antony. Ustao je i očistio prašinu s koljena. Zatim je ponovo zaključao ormar.

XVIII.

NAGAĐANJE

Ispitivanje je bilo zakazano u tri sata. Nakon toga Antony nije imao nikakva prava na gostoprimstvo u Crvenoj kući. Do deset sati spakirao je kovčeg i čekao da bude otpremljen kod Georgea. Bill se blago iznenadio tolikoj žurbi kad je nakon malo kasnijeg doručka došao na kat.

„Čemu žurba?“ pitao je.

„Nema žurbe. Ali nakon ispitivanja ne možemo se vratiti ovamo. I ti spakiraj svoje stvari, tako da prije podne budemo slobodni.“

„U redu.“ Okrenuo se je da će otići u svoju sobu, pa se ponovno vratio. „Slušaj, hoćemo li reći Cayleyju da ćemo se smjestiti u Georgeu.“

„Ti se nećeš smjestiti u Georgeu, Bill. Službeno, ne. Ti se vraćaš u London.“

„Oh!“

„Da. Zamoli Cayleyja da ti prtljagu pošalje u Stanton, tako da poslije ispitivanja možeš uhvatiti vlak. Možeš mu reći da imaš hitan sastanak s londonskim biskupom. Pošto ćeš ti žuriti u London po vjerskom poslu, izgledat će mnogo prirodnije da ja produžim svoj odmor u Georgeu čim ti odeš.“

„A gdje ću noćas spavati?“

„Službeno, pretpostavljam, spavat ćeš u Fulham Placeu. Neslužbeno, čini mi se, u krevetu sa mnom, osim ako u Georgeu nemaju još jednu slobodnu sobu. Tvoje stvari za London... mislim, tvoju pidžamu, četkice i tako dalje, već sam spakirao u svoj kovčeg. Želiš li znati još nešto? Ne? Onda idi i spakiraj se. A u deset i trideset naći ćemo se pod kvrgavim hrastom ili u predvorju ili bilo gdje. Hoću pričati i pričati i pričati i moram imati svog Watsona.“

„Dobro“, reče Bill i ode u svoju sobu.

Sat kasnije, pošto su Cayleyja obavijestili o svojim službenim planovima, zajedno su odšetali su u park.

„Dakle?“ reče Bill nakon što su sjeli ispod nekog zgodnog drva: „Pričaj.“

„Jutros u kupaonici sinule su mi mnoge sjajne misli“, počeo je Antony, „a najsajnija bijaše da smo nas dvojica krajnje glupi i da smo dosad sve radili pogrešno.“

„Pa, ima nade.“

„Naravno, kao detektiv, čovjek je veoma sputan ako nema pojma o istraživanju, kad nitko ne zna da čovjek istražuje, kad ne može uzeti ljude na saslušanje, kad nema ni energije ni mogućnosti zatražiti obavijesti koje su mu potrebne, ukratko, kad sve skupa vodi savršeno amaterski i nasumce.“

„Mislim da nismo nimalo tako loši kao amateri“, pobunio se Bill.

„Ne, kao amateri nismo. Ali da srno profesionalci, vjerujem da bismo čitavom slučaju prišli s drugog kraja. Od Roberta. Cijelo vrijeme razmišljali smo o Marku i Cayleyju. Hajdemo sad malo razmisliti o Robertu.“

„O njemu tako malo znamo.“

„E, da vidimo što zapravo znamo. Najprije, nekako neodređeno znamo da je on bio loš – brat o kome se ne govori pred drugima.“

„Da.“

„Znamo da je Marku najavio svoj dolazak jednim prilično neugodnim pismom, a koje ja imam u džepu.“

„Točno.“

„I onda znamo jednu veoma čudnu pojedinost – znamo da je Mark svima vama rekao da ta crna ovca dolazi. Pa, zašto vam je to rekao?“

Bill je trenutak razmišljao.

„Pretpostavljam“, reče polako, „da je znao kako ćemo ga sigurno sresti i mislio da je najbolje da nam otvoreno kaže kakav je.“

„Ali jeste li ga vi baš morali vidjeti? Vi ste svi otišli igrati golf.“

„Morali bismo ga vidjeti ako bi ostao prenoćiti.“

„Eto ga! Nešto smo otkrili. Znači, Mark je znao da će Robert ostati prenoćiti. Ili recimo to ovako – znao je da nema izgleda da se odmah riješi Roberta iz kuće.“

Bill se uzbuđeno zagledao u prijatelja.

„Nastavi“, rekao je. „Ovo postaje zanimljivo.“

„On je znao i još nešto“, nastavio je Antony. „Znao je da će vam Robert sigurno pokazati svoje pravo lice čim ga sretete. Nije ga mogao pustiti pred vas jednostavno kao brata iz dominiona koji je vidio svijeta i koji možda ima strani naglasak. Morao vam je sve odmah reći, jer biste brzo shvatili da je Robert ni-

štarija.“

„Da. To se čini ispravnim.“

„Pa, nije li tebi malo sumnjivo da je Mark tu odluku donio nekako prebrzo?“

„Kako to misliš?“

„Pismo je primio tijekom doručka. Pročitao ga je i, čim ga je pročitao, odmah vam se svima počeo povjeravati. To jest, otprilike jedna sekunda mu je bila dovoljna da razmisli o svemu i donese odluku... dvije odluke. Razmotrio je mogućnost hoće li se moći otarasiti Roberta prije nego se vi vratite i zaključio da je to neostvarivo. Razmislio je da li bi se Robert mogao pristojno ponašati u društvu kao svaki običan čovjek i zaključio da to nije vjerojatno. Do ova dva zaključka došao je u tren oka, dok je čitao pismo. Nije li to malo prebrzo?“

„Pa, kakvo je objašnjenje?“

Antony je pričekao da Bill napuni i zapali lulu prije nego mu je odgovorio.

„Kako ja to tumačim? Pa, ostavimo moje tumačenje za kasnije i pogledajmo braću s druge strane. Ovaj put u odnosu na gospođu Norbury.“

„Gospođu Norbury?“ reče Bill iznenađeno.

„Da. Mark je želio oženiti gospođicu Norbury. Pa, ako je Robert stvarno mrlja na časti svoje obitelji, Mark bi mogao poželjeti sljedeće dvije stvari: ili to skrivati od Norburyjevih ili, ako već mora priznati, reći im kakav je prije nego to saznaju od drugih. Dakle, on im je rekao. Ali čudno je što im je rekao dan ranije, prije no što je Robertovo pismo stiglo. Robert je došao, i ubijen je, prekjučer, u utorak. Mark je obavijestio gospođu Norbury o njemu u ponedjeljak. Što zaključuješ na osnovu toga?“

„Puka slučajnost“, izjavi Bill nakon pažljivog razmišljanja. „On je oduvijek imao namjeru to joj reći. Prosidba mu je napredovala i malo prije nego je sve dogovoreno, on joj je rekao. To se slučajno dogodilo u ponedjeljak. U utorak je primio Robertovo pismo i bilo mu je baš drago što joj je sve na vrijeme rekao.“

„Pa, možda si u pravu, ali to je prilično čudna slučajnost. A evo nešto što je čini još čudnijom i što mi je tek jutros u kupaonici palo na pamet. Kupaonica – baš mjesto nadahnuća. Dakle, radi se o sljedećem – on joj je to rekao u ponedjeljak prije podne, kad je automobilom odlazio u Middleston.“

„Dakle?“

„Dakle.“

„Žalim, Tony, jutros sam tup.“

„Automobilom, Bill. A koliko automobil može prići Jallandovoj kući?“

„Otprilike na šest stotina metara.“

„Da. I na putu za Middleston, zbog ovog ili onog posla, Mark je zaustavio automobil, pješačio šest stotina metara nizbrdo do Jallandove kuće i rekao: ‘Oh, da ne zaboravim, gospođo Norbury, čini mi se da vam nikada nisam spomenuo da imam jednog nezgodnog brata po imenu Robert’, ponovo odšetao šest stotina metara uzbrdo, sjeo u automobil i otišao u Middleston. To je moguće?“

Bill se snažno namrštio.

„Dobro, ali ja nikako ne shvaćam što ti hoćeš reći. Bez obzira na to je li moguće, znamo da je on tako učinio.“

„Naravno da jest. Ja samo želim reći da je morao imati neki snažni motiv da to tako brzo iznese gospođi Norbury. A po mom mišljenju taj motiv bio je što je on tog jutra – u ponedjeljak ujutro, a ne u utorak – već znao da će mu Robert doći u posjet pa je morao preduhitriti vijest o njegovom dolasku.“

„Ali, ali...“

„A to bi objasnilo i onaj drugi problem – njegovu naglu odluku da vam tijekom doručka kaže sve o svom bratu. Nije to bila nagla odluka. On je već u ponedjeljak znao da će Robert doći i još tada je zaključio da će vas morati obavijestiti o tome.“

„Onda kako objašnjavaš ono pismo?“

„Pa, hajdemo zaviriti u njega.“

Antony izvadi pismo iz džepa i raširi ga na travi između njih.

„Mark, tvoj ljubljani brat sutra ti stiže u posjet čak iz daleke Australije. Obavještavam te kako bi mogao prikriti iznenađenje, jer radosti se i ne nadam. Dolazim oko tri sata.“

„Vidiš, ne spominje se nikakav datum“, reče Antony. „Piše samo sutra.“

„Ali on ga je primio u utorak.“

„Je li?“

„Pa, u utorak ga je pred nama pročitao.“

„Oh, da! Pročitao ga jest pred vama.“

Bill ponovno pročita pismo, pa ga okrene na poledinu i pogleda je. Poledina je bila prazna.

„A koji je datum poštanskog pečata?“ pitao je.

„Nažalost, nemamo omotnicu.“

„I ti misliš da je on u ponedjeljak primio ovo pismo?“

„Sklon sam toj misli, Bill. Zapravo, gotovo sam siguran da je on u ponedje-

ljak znao da mu brat dolazi.“

„Hoće li nam to mnogo pomoći?“

„Ne. Samo nam još više otežava. Ima nečeg tajnovitog u svemu ovome. Uopće to ne razumijem.“ Neko vrijeme je šutio, a zatim je dodao: „Volio bih znati hoće li nam suđenje pomoći.“

„A što kažeš za noćasnje događaje? Gorim od nestrpljenja da čujem tvoje mišljenje. Jesi li uopće razmišljao o tome?“

„Noćasnji događaji“, ponovi Antony zamišljeno. „Da, prošla noć traži objašnjenje.“

Bill je pun nade čekao njegovo objašnjenje. Na primjer, što je Antony tražio u onom ormaru.“

„Ja mislim“, počeo Antony polako, „da nakon prošle noći moramo napustiti ideju da je Mark ubijen, odnosno, da ga je Cayley ubio. Ne vjerujem da bi se itko toliko gnjavio sa sakrivanjem nekog odijela dok mu je tijelo za vratom, Tijelo bi bilo mnogo važnije. Mislim da sada možemo biti načisto kako je odijelo jedino što je Cayley morao sakriti.“

„Ali zašto ga nije ostavio u prolazu?“

„On se boji tog prolaza. Gospođica Norris zna za njega.“

„Pa, zašto ga nije ostavio u svojoj spavaćoj sobi. Ili u Markovoj? Koliko je meni, ili bilo kome drugom, poznato, Mark je mogao imati i dva smeđa odijela. A rekao bih da ih je vjerojatno i imao.“

„Vjerojatno. Ali, sumnjam da bi to umirilo Cayleyja. Smeđe odijelo je skrivalo neku tajnu i zato ga je morao sakriti. Svi znamo teoriju da je najsigurnije skrovište ono koje je najočitije, ali u praksi je malo ljudi koji imaju smjelosti da riskiraju.“

Bill je izgledao prilično razočarano.

„Onda smo ponovno tamo gdje smo bili“, požalio se. „Mark je ubio brata, a Cayley mu je pomogao da pobjegne kroz prolaz – ili da ga kompromitira ili zato što nije bilo drugog izlaza. A pomogao mu je i time što je lagao da je pobjegao u smeđem odijelu.“

Antony se osmijehnuo iskreno se zabavljajući.

„Loša sreća, Bill“, reče sućutno. „Na kraju krajeva, ipak se dogodilo jedno ubojstvo. Strašno mi je žao. Sve sam to ja kriv...“

„Prestani, ti magarče. Znaš da to nisam mislio.“

„Pa, izgledao si strašno razočarano.“

Bill je neko vrijeme šutio, a onda se odjednom nasmijao i rekao:

„Jučer je bilo toliko uzbudljivo“, ispričavao se. Izgledalo je da smo pred samim ciljem, otkrivali smo sjajne stvari, a danas...”

„A danas?“

„Pa, danas je sve onako obično.“

Antony se grohotom nasmije.

„Obično!“ povikao je. „Obično! Ma, da me vrag odnese! Obično! Kad bi se barem jedna stvar odigrala na običan način, mogli bismo nešto napraviti, ali ovdje je sve ludo.“ Bill se ponovo oraspoložio.

„Ludo? Kako?“

„Na svaki način. Na primjer, uzmimo onu glupu odjeću koju smo noćas našli. Našli smo objašnjenje za smeđe odijelo, ali što je s rubljem? Ako hoćeš, i za rublje se može naći neko priglupo objašnjenje – može se reći da je Mark uvijek mijenjao donje rublje kad god bi imao razgovor s nekim iz Australije – ali u tom slučaju, dragi moj Watson, zašto nije promijenio i ovratnik!“

„Ovratnik?“ reče Bill zapanjeno.

„Da, ovratnik, Watsone.“

„Ne shvaćam.“

„A sve je tako obično“, progundao je Antony.

„Oprosti Tony, nisam tako mislio. Pričaj mi o ovratniku.“

„Pa, nemam ti što pričati. U kovčegu koji smo noćas izvukli nema ovratnika. Našli smo košulju, čarape i kravatu – sve osim ovratnika. Zašto?“

„Jesi li to tražio u onom ormaru u hodniku?“ pitao je Bill uzbuđeno.

„Naravno. 'Zašto nema ovratnika?' pitao sam se. Iz nekog nepoznatog razloga Cayley je smatrao da treba sakriti svu Markovu odjeću, ne samo odijelo nego i sve ostalo što je nosio, ili se smatralo da je nosio, u vrijeme ubojstva. Ali ovratnik nije sakrio. Zašto? Je li ga slučajno zaboravio? Zato sam pogledao u onaj ormar. Okovratnik nije bio tamo. Da li ga je slučajno zaboravio? Ako jest, zašto je to učinio? I gdje je taj ovratnik? Sasvim prirodno, počeo sam se pitati gdje sam u posljednje vrijeme vidio neki ovratnik? Sam ovratnik? I sjetio sam se... Što je, Bill?“

Bill se jako namrštio i vrtio je glavom.

„Nemoj mene pitati, Tony. Ja ne mogu, tako mu svega!“ Odjednom je podigao glavu. „U košari spavaće sobe pokraj ureda!“

„Točno.“

„Ali, je li to taj ovratnik?“

„Je li to onaj koji pripada odjeći iz kovčega? Ne znam. Ali gdje bi inače mogao biti? A ako je to točno, zašto bi ovratnik sasvim bezbrižno slao na pranje kao i obično, a sve ostalo tako brižno sakrio? Zašto, zašto, zašto?“

Bill zubima čvrsto zagriže kamiš, ali nije uspio smisliti odgovor.

„Kako bilo“, reče Antony i nespokojno ustane, „u jednu sam stvar siguran. Mark je u ponedjeljak znao da Robert dolazi ovamo.“

XIX.

SUĐENJE

Nakon nekoliko uobičajenih fraza o užasnoj tragediji koja se dogodila, sudac je slučaj u kratkim crtama izložio porotnicima. Bit će pozvani svjedoci koji će potvrditi da je pokojnik stvarno Robert Ablett, brat vlasnika Crvene kuće, Marka Abletta. Vidjet će se da je on bio prilično razuzdan čovjek, koji je veći dio života proveo u Australiji i da je, u gotovo prijetećem pismu, najavio svome bratu da će ga tog poslijepodneva posjetiti. Pružit će se dokazi da je on došao, da je stupio na mjesto tragedije – u sobu u Crvenoj kući koju su ukućani zvali ured – te da je i njegov brat ušao u tu sobu. Porotnici će morati donijeti svoje vlastite zaključke o tome što se tamo dogodilo. Ali što god se dogodilo, dogodilo se u nekoliko sekundi. Nepune dvije minute nakon što je Mark Ablett ušao u ured, što će potvrditi svjedoci, začuo se pucanj i kad je soba „možda pet minuta kasnije“ nasilno otvorena, na podu je nađen leš Roberta Abletta. Što se tiče Marka Abletta, nitko ga nije vidio od trenutka kad je ušao u sobu, ali svjedoci će pokazati da je on u to vrijeme uz sebe imao dovoljno novca da otputuje u bilo koji drugi kraj zemlje i da je jedan čovjek, koji odgovara njegovom opisu, primijećen na stantonskoj postaji kako čeka vlak u tri pedeset i pet za London. Porotnici će shvatiti da ovakvi iskazi o identitetu nisu uvijek pouzdani. Često se događa da se izjave raznih svjedoka o tom pitanju ne poklapaju i da je nestala osoba navodno viđena na desetak raznih mjesta istovremeno. U svakom slučaju, zasad nema nikakvih sumnji da je Mark Ablett nestao.

„Činio se razboritim čovjekom“, šapne Antony Billu. „Ne govori previše.“

Antony nije očekivao da će bogzna što saznati iz iskaza svjedoka. Dosad je cijeli slučaj već sam dobro upoznao, ali pitao se je li istražitelj Birch razvio neke nove teorije. Ako jest, to će se jasno vidjeti po sučevim pitanjima, jer policija mora da mu je skrenula pozornost na važne činjenice koje treba izvući iz svakog svjedoka. Bill je pozvan kao prvi svjedok.

„Dakle, što se tiče pisma, gospodine Beverley?“ upućeno mu je pitanje kad je iznio što je imao, „jeste li ga uopće vidjeli?“

„Nisam vidio što piše u njemu. Vidio sam mu poledinu, jer ga je Mark držao uspravno ispred sebe kad nam je rekao za svog brata.“

„Znači da vi znate što je u njemu pisalo?“¹¹

Bill se odjednom stresao. Pa baš jutros je pročitao to pismo. Jako je dobro znao što piše u njemu. Ali to ne može priznati. A onda, taman kad je poželio lažno svjedočiti, sjetio se da je Antony čuo kad je Cayley istražitelju ispričao sa-držaj pisma.

„Kasnije sam saznao, Drugi su mi rekli, ali Mark ga tijekom doručka nije na glas pročitao.“

„Ali vi ste ipak dobili dojam da je pismo neugodno?“

„Oh, da!“

„Biste li rekli da ga se Mark uplašio?“

„Nije se uplašio. Bio je ogorčen... i rezigniran. U stilu oh-bo-že-evo-ga-ponov-
no!“

Tu i tamo začulo bi se cerekanje. Sudac se nasmijao pa se pokušao pretvarati da nije.

„Hvala vam, gospodine Beverley.“

Kao sljedeći svjedok pozvan je neki Andrew Amos. Antony je znatiželjno po-
digao pogled pitajući se tko je taj.

„On živi u pomoćnoj zgradi“, šapne mu Bill.

Cijeli je Amosov iskaz govorio samo to da jedan nepoznati čovjek prošao po-
kraj njegove nastambe malo prije tri sata tog poslijepodneva i da mu se obratio. Kasnije je vidio tijelo i prepoznao da je to taj čovjek.

„Što vam je rekao?“

„Je li ovo pravi put za Crvenu kuću? ili tako nešto, gospodine.“

„A što ste vi odgovorili?“

„Rekao sam: ‘Ovo je Crvena kuća. Koga tražite?’ Znao, gospodine, nekako je izgledao dosta sirovo, a ja nisam znao što on ovdje radi

„Pa, gospodine, on reče: ‘Je li gospodin Mark Ablett kod kuće?’ Nije zvučalo opasno kad je to rekao, ali nije mene bilo briga kako on govori. Zato sam stao ispred njega i rekao: ‘Što ti tu tražiš, ha?’ A on se nacerio i rekao: ‘Hoću vidjeti svog dragog brata Marka.’ I onda sam ga bolje pogledao, vidio da bi mu možda i mogao biti brat. Rekao sam: ‘Ako nastavite ovim putem, gospodine, doći ćete

ravno do kuće. Naravno, ne znam je li gospodin Ablett kod kuće.' On se ponovno onako zlobno nasmije i reče: 'Krasno nam imanje ima Mark Ablett. Imalo se za potrošiti, je li?' Onda sam ga opet pogledao, gospodine, jer gospoda tako ne govore, a ako je on brat gospodina Abletta... Ali prije nego sam uspio smisliti što napraviti, on se je nasmijao i otišao. To je sve što vam mogu reći, gospodine."

Andrew Amos siđe s mjesta za svjedoke i povuče se u stražnji dio prostorije. Antony nije skidao pogled s njega sve dok se nije uvjerio da Amos namjerava ostati do kraja suđenja.

„S kim to Amos razgovara?“ šapnuo je Billu.

„S Parsonsom. To je jedan od vrtlara. On živi u zgradi kod ceste za Stanton. Danas su svi ovdje. Ovo je njima kao neki praznik.“

„Volio bih znati hoće li i on svjedočiti“, pomislio je Antony. I svjedočio je. Odmah nakon Amosa. On je radio na travnjaku ispred kuće i vidio je kad je Robert Ablett došao. On nije čuo pucanj – nije ga zapazio. On je malo nagluh. Vidio je jednog gospodina koji je došao otprilike pet minuta poslije gospodina Roberta.

„Je li taj gospodin sada ovdje u sudnici?“ pitao je sudac.

Parsons polako pogleda po prisutnima. Antony mu uhvati pogled i osmijehne se.

„Eno ga“, reče Parsons pokazujući.

Svi pogledaše u Antonyja.

„On je došao kakvih pet minuta kasnije?“

„Otprilike, gospodine.“

„Je li itko izišao iz kuće prije nego je ovaj gospodin stigao?“

„Ne, gospodine. Bar ja nikoga nisam vidio.“

Zatim je Stevens došla na red. Ona je uglavnom ponovila iskaz koji je dala istražitelju. Njezino saslušanje nije donijelo ništa novo. Onda dođe Elsie. Novinari su hitro zapisivali što je ona čula u prolazu i po prvi put tog poslijepodneva u zagradama su dodavali riječ senzacija.

„Koliko je vremena prošlo od trenutka kad ste to čuli do pucnja?“ pitao je sudac.

„Gotovo nimalo, gospodine.“

„Minuta?“

„Stvarno vam ne bih znala reći, gospodine. Bilo je tako brzo.“

„Jeste li vi još bili u predvorju?“

„Oh, nisam, gospodine. Bila sam točno ispred sobe gospođe Stevens, naše domaćice, gospodine.“

„Niste li pomislili da se trebate vratiti u predvorje i pogledati što se dogodilo?“

„Oh, nisam, gospodine. Samo sam ušla kod gospođe Stevens, a ona, onako uplašena, reče: ‘Oh, što je to bilo?’ Ja sam odgovorila: ‘To je bilo u kući, gospođo Stevens, u kući.’ Izgledalo je kao neka eksplozija, gospodine.“

„Hvala vam“, reče sudac.

U prostoriji ponovno su se svi uzбудili kad se kao svjedok pojavio Cayley. Ovaj put nije bila u pitanju senzacija nego, učinilo se Antonyju, veliko i sućutno zanimanje. Sad je dolazila ona prava drama.

On je svoj iskaz iznio pažljivo i hladnokrvno – podjednako odmjereno govorio je i laži i istinu. Antony ga je uporno promatrao, pitajući se što li je to na njemu što nekako čudno privlači ljude. Čak i Antony, koji je znao da on laže, i da laže (po njegovom mišljenju) ne zbog Marka nego zbog sebe, osjećao je simpatije prema njemu kao i svi ostali.

„Je li Mark ikad imao revolver?“ pitao je sudac.

„Koliko je meni poznato, nije. Mislim da bih ja znao da ga je imao.“

„Vi ste cijelo to prije podne bili sami s njim u kući. Je li vam on nešto govorio o Robertovom posjetu?“

„Prije podne ga baš i nisam vidio. Ja sam radio u svojoj sobi i vani i tako dalje. Ručali smo zajedno i onda je malo govorio o tome.“

„U kom smislu?“

„Pa...“ stane oklijevati Cayley, a onda nastavi, „ne mogu naći bolju riječ od mrzovoljno. S vremena na vrijeme rekao bi: ‘Što vi mislite, što on hoće?’ Ili: ‘Zašto nije ostao tamo gdje je bio?’ Ili: ‘Ne sviđa mi se ton njegova pisma. Mislite li da će nam praviti probleme?’ Na taj je način govorio.“

„Je li pokazivao iznenađenje zato što mu je brat u Engleskoj?“

„Čini mi se da je on neprestano strahovao kako će se jednog dana pojaviti.“

„Da... Vi niste čuli nikakav razgovor između braće dok su bili zajedno u uredu?“

„Nisam. Slučajno sam otišao u knjižnicu odmah pošto je Mark ušao u ured. Cijelo vrijeme sam ostao tamo.“

„Jesu li vrata knjižnice bila otvorena?“

„Oh, da.“

„Jeste li vi uopće čuli ili vidjeli prethodnog svjedoka?“

„Ne.“

„Da je netko izišao iz ureda dok ste vi bili u knjižnici, biste li vi to čuli?“

„Mislim da bih čuo, osim da je netko namjerno jako tiho izašao.“

„Biste li vi Marka nazvali prenagljenim?“

Cayley je pažljivo promislio prije nego je odgovorio.

„Prenagljen, da“, rekao je, „ali nije bio nasilnik.“

„Je li bio atletske građe? Okretan i brz?“

„Bio je okretan i brz. Ali nije bio previše jak.“

„Da... Još jedno pitanje. Je li Mark imao običaj da sa sobom nosi veće sume novca?“

„Da. Uvijek je pri sebi imao jednu novčanicu od sto funti, a možda još deset ili dvadeset funti.“

„Hvala vam, gospodine Cayley.“

Cayley se tromo vratio na svoje mjesto. „K vragu,“ reče Antony u sebi, „zašto mi se sviđa taj tip?“

„Antony Gillingham!“

U prostoriji ponovno se mogla osjetiti ogromna znatiželja. Tko je ovaj nepoznati čovjek koji se tako tajanstveno upleo u čitav slučaj?

Antony se osmjehnuo Billu i stupio naprijed da bi dao svoj iskaz.

Objasnio je kako se dogodilo da je odsjeo u Georgeu u Waldheimu, kako je čuo da je Crvena kuća u blizini, kako je odšetao posjetiti svog prijatelja Beverleyja i stigao neposredno nakon tragedije. Kad je kasnije razmislio, bio je prilično siguran da je čuo pucanj, ali u prvi mah nije na njega ostavio nikakav utisak. Došao je do kuće od Waldheima, pa prema tome nije vidio Roberta Abletta, koji je došao nekoliko minuta ranije. Od tog mjesta njegov iskaz se poklapao s Cayleyjevim iskazom.

„Vi i prethodni svjedok zajedno ste došli do francuskih prozora i našli ih zatvorenima?“

„Da.“

„Gurnuli ste ih unutra i došli do tijela. Naravno, vi niste imali pojma tko to leži na podu?“

„Ne.“

„Je li gospodin Cayley nešto rekao?“

„On je okrenuo tijelo samo toliko da mu vidi lice. Kad ga je vidio, rekao je: ‘Hvala bogu.’“

Novinari ponovno zapišu senzacija.

„Kako ste vi shvatili njegove riječi?“

„Upitao sam ga tko je to, a on reče da je to Robert Ablett. Onda mi je objasnio kako je isprva strahovao da je to rođak s kojim je on stanovao – Mark.“

„Da. Je li ga to uznemirilo?“

„Isprva je bio veoma uzrujan, ali se malo smirio kad je vidio da to nije Mark.“

Neki nervozan gospodin iz gomile na kraju prostorije odjednom se stane kesi, a sudac stavi naočale na nos i strogo pogleda u tom pravcu. Nervozni gospodin brzo je zaključio da mora zavezati vezice. Sudac je vratio naočale na stol i nastavio:

„Je li netko izišao iz kuće dok ste vi išli prilazom?“

„Ne.“

„Hvala vam, gospodine Gillingham.“

Poslije njega bio je red na istražitelju Birch. Istražitelj, shvativši da je glavna osoba u čitavom slučaju i da su oči svijeta uprte u njega, izvadio je plan kuće i iscrpno objasnio položaj pojedinih prostorija. Zatim je plan predao porotnicima.

Istražitelj Birch obavijestio je cjelokupnu svjetsku javnost da je tog poslijepodneva stigao u Crvenu kuću u četiri sata i četrdeset i dvije minute. Primio ga je gospodin Matthew Cayley, koji mu je ukratko izložio što se dogodilo, a onda je on krenuo istražiti mjesto zločina. Francuski prozori bili su nasilno otvoreni s vanjske strane. Vrata koja su vodila u predvorje bila su zaključana. On je pažljivo pretražio sobu i nije našao ni traga od ključa. U spavaćoj sobi u koju se ulazilo iz ureda našao je otvoren prozor. Na prozoru nije bilo nikakvih tragova, ali prozor je bio nizak i, kao što je on osobno isprobao, sasvim se lako moglo koraknuti van a da se prozor uopće ne dotakne cipelama. Nekoliko koraka od prozora nalazilo se grmlje. Pod prozorom nije bilo svježih tragova cipela, ali zemlja je bila veoma tvrda, pošto nije bilo kiše. Međutim, u grmlju je na zemlji našao nekoliko polomljenih grančica, koje su bile nedavno odlomljene, kao i druge znakove da se netko tu provlačio. Ispitao je sve ljude povezane s imanjem i nitko od njih nije u posljednje vrijeme ulazio u to grmlje. Probijajući se kroz grmlje, čovjek je lako mogao zaobići kuću i izbiti na dio parka prema Stantonu, a da

ga nitko iz kuće ne vidi.

On se raspitao o pokojniku. Pokojnik je prije petnaest godina otputovao u Australiju zbog nekih financijskih neprilika kod kuće. U selu gdje su pokojnik i njegov brat odrasli o pokojniku nisu imali lijepo mišljenje. Pokojnik i njegov brat nisu bili u dobrim odnosima. Činjenica da je Mark Ablett došao do novaca izazvala je veliku netrpeljivost među njima. Kratko vrijeme poslije toga Robert je otputovao u Australiju.

On se raspitao na stantonskoj postaji. Taj dan bio je sajam u Stantonu i na postaji je bilo više putnika nego inače. Nitko nije zapazio dolazak Roberta Abletta. Tog poslijepodneva s vlakom u dva i deset, vlakom kojim je Robert nesumnjivo morao doći iz Londona, stiglo je mnogo putnika. Međutim, jedan svjedok će potvrditi da je na peronu u tri i pedeset i tri opazio jednog čovjeka koji sliči na Marka Abletta, a taj čovjek je uhvatio vlak za London u tri i pedeset i pet.

Na imanju koje pripada Crvenoj kući postoji ribnjak. On ga je pretražio, ali bez uspjeha...

Antony ga je ležerno slušao i cijelo vrijeme mislio svoje. Zatim je liječnik dao svoj iskaz, ali iz toga se ništa nije moglo izvući. Antony je osjećao da je tako blizu istine. Svakog trenutka nešto bi mu moglo dati onaj jedan mali mig koji mu je potreban. Istražitelj Birch je tretirao ovaj slučaj kao i svaki drugi običan slučaj. Ali on je bio sve drugo samo ne običan. Bilo je nečeg tajnovitog u njemu.

John Borden davao je svoj iskaz. On je bio na peronu, jer je pratio jednog prijatelja koji je u utorak popodne putovao vlakom u tri i pedeset i pet. Na peronu opazio je jednog čovjeka s podignutim ovratnikom kaputa i šalom oko brade. Bilo mu je čudno što se taj čovjek toliko omotao u tako vrućem danu. Izgleda da je pokušavao izbjeći pozornost. Čim je vlak ušao u postaju, taj čovjek je žurno ušao u vagon. I tako dalje.

„Kod svakog ubojstva postoji neki John Borden“ reče Antony samome sebi.

„Jeste li vi ikada vidjeli Marka Abletta?“

„Jedanput ili dvaput, gospodine.“

„Je li to bio on?“

„Nikako ga nisam mogao dobro promotriti, gospodine, zbog onog podignutog ovratnika i šala i svega skupa. Ali čim sam čuo za ovaj žalosni slučaj i da je gospodina Ablett nestao, smjesta sam rekao gospođi Borden: ‘E, volio bih znati je li ono na stanici bio gospodin Ablett?’ Zatim smo porazgovarali i došli do za-

ključka da to treba javiti istražitelju Birchu. Onaj čovjek bio je iste visine kao gospodin Ablett, gospodine.“

Antony je nastavio razmišljati.

Sudac je davao završnu riječ. Porotnici su čuli, rekao je, sve izjave i morat će odlučiti što se u onoj sobi dogodilo između dva brata. Kako je pokojnik nastradao? Izjava liječnika vjerojatno ih je dovoljno uvjerila da je Robert Ablett umro od posljedica rane koju je dobio metkom u glavu. Tko je ispalio taj metak? Ako ga je Robert Ablett sam ispalio, oni će nesumnjivo donijeti odluku da je izvršio samoubojstvo, ali u tom slučaju gdje je revolver iz kojeg je metak ispaljen i što se dogodilo s Markom Ablettom? Ako ne vjeruju u mogućnost samoubojstva, što ostaje? Slučajna smrt, ubojstvo u samoobrani i ubojstvo. Je li pokojnik mogao poginuti slučajno? Mogao je, a da li bi u tom slučaju Mark Ablett pobjegao? Postoje jaki dokazi da je on pobjegao s mjesta zločina. Njegov rođak vidio je kad je ušao u onu sobu, sluškinja Elsie Wood čula je kad se u toj sobi svađao s bratom, vrata su bila zaključana s unutarne strane, a ispred otvorenog prozora postojali su znakovi da se netko nedavno probijao kroz grmlje. A tko bi to drugi bio nego Mark? Onda će morati razmisliti da li bi on pobjegao da nije bio kriv za bratovu smrt. Nesumnjivo je točno da i nevini ljudi ponekad izgube glavu pa ne znaju što rade. Ako se kasnije dokaže da je Mark Ablett ubio svoga brata, može se dokazati da je to opravdano učinio i da stvarno nije imao razloga plašiti se zakona kad je pobjegao od bratova tijela. S tim u vezi gotovo je suvišno napominjati poroti da njihova odluka nije konačna i ako oni otkriju kako je Mark Ablett kriv za ubojstvo, to ni u kom slučaju ne može prejudicirati njegovo suđenje kad i ako bude uhićen... Porota odlučuje.

I odlučila je – pokojnik je umro zbog rane od metka, a metak je ispalio njegov brat Mark Ablett.

Bill se okrenuo Antonyju koji je sjedio pored njega. Ali Antony je nestao. Preko prostorije vidio je Andrewa Amosa i Parsonsa kako zajedno izlaze kroz vrata – Antony je bio između njih.

XX.

GOSPODIN BEVERLEY JE TAKTIČAN

Suđenje je bilo održano u Lambu u Stantonu. Istog jutra u Stantonu je trebao biti pokopan Robert Ablett. Bill je vani čekao svog prijatelja pitajući se kamo je otišao. Onda, sjetivši se da će Cayley svakog trenutka ući u svoj automobil i da bi razgovor o Billovom možebitnom odlasku u London bio malčice nezgodan, odšetao je u dvorište iza svratišta, zapalio cigaretu i zagledao se u poderani i od vremena uništeni plakat na zidu staje. Velika kazališna priredba, pisalo je na plakatu, a koja će se održati u srijedu, pros... Bill se smiješio samome sebi dok ga je promatrao, jer je ulogu Joea, brbljavog poštara, igrao William B. Beverly, kako je pisalo na ostacima plakata, a on je bio mnogo manje brbljav nego je to uloga zahtijevala, jer zaboravio je tekst, što je sve bilo veoma zabavno. A onda se prestao smijati, jer više neće biti zabave povezane s Crvenom kućom.

„Oprosti što si me čekao“, reče Antonyjev glas iza njega. „Moji stari prijatelji, Amos i Parsons, insistirali su na piću.“

Uhvatio je Billa pod ruku i veselo mu se osmjehnuo.

„Otkada si ti toliko zainteresiran za njih?“ upita je Bill pomalo srdito. „Nisam pojma imao gdje si nestao.“

Antony ništa nije rekao. Zurio je u plakat.

„Kad se ovo dogodilo?“ pitao je.

„Što?“

Antony mahne rukom prema plakatu.

„Oh, to? Prošlog Božića. Bilo je prilično zabavno.“

Antony se počeo smijati samome sebi.

„Bio si dobar?“

„Užasan. Nisam nikada ni tvrdio da sam glumac.“

„Mark je bio dobar?“

„On da. On to voli.“

„Velečasni Henry Stutters... Gospodin Matthew Cay“, pročitao je Antony. „Je li to naš prijatelj Cayley?“

„Da,“

„Bio je dobar?“

„Pa, bio je mnogo bolji nego sam očekivao. On nije želio igrati, ali Mark ga je natjerao.“

„Gospodica Norris nije glumila, koliko vidim.“

„Dragi moj Tony, ona je profesionalka. Naravno da nije.“

Antony se ponovno nasmije.

„Veliki uspjeh, zar ne?“

„Oh, da.“

„Ja sam budala, prokleta budala“, izjavio je Antony svečano. „Baš sam vražja budala“, ponovio je tiho dok je Billa vodio od plakata, preko dvorišta, pa na cestu. „Vražja budala. I sad...“ Zastao je pa odjednom upitao: „Je li Mark ikad imao problema sa svojim zubima?“

„Često je odlazio zubaru. Ali za ime Božje...“

Antony se po treći put nasmijao.

„Koja sreća!“ cerekao se. „Ali kako ti to znaš?“

„Odlazili smo istom čovjeku. Mark mi ga je preporučio. Cartwrightu u Wimpole Streetu.“

„Cartwrightu u Wimpole Streetu“, ponovio je Antony zamišljeno. „Da, sjećam se toga. Cartwrightu u Wimpole Streetu. Je li i Cayley slučajno odlazio k njemu?“

„Pa valjda jest. Oh, da. Znam da jest. Ali za ime Božje...“

„Kakvog je zdravlja inače bio Mark? Je li često odlazio k liječniku?“

„Mislim da jako rijetko. Rano ujutro je puno vježbao da bi tijekom doručka bio svjež i raspoložen. Nije bilo baš tako, ali čini se da su ga vježbe držale u dobru kondiciji. Tony, volio bih da...“

Antony je podigao ruku i pokazao mu da šuti.

„Još samo jedno pitanje“ rekao je. „Je li Mark volio plivanje?“

„Nije. Mrzio ga je. Ne vjerujem da je znao plivati. Tony, jesi li ti lud ili ja? Ili je ovo neka nova igra?“

Antony mu stisne ruku.

„Dragi, stari Bill“, rekao je, „ovo jest igra. I to kakva igra! A odgovor je Car-

twright u Wimpole Streetu.“

Šutke su koračali gotovo kilometar, ili tako nekako, cestom prema Waldheimu. Bill je dvaput ili triput pokušao prijatelja navesti na razgovor, ali Antony bi samo nešto promrmljao umjesto odgovora. Taman je želio ponovo pokušati kad Antony naglo stane i zabrinuto se okrene prema njemu.

„Pitam se bi li želio nešto napraviti za mene“, rekao je gledajući ga u nedoumici.

„O čemu je riječ?“

„Pa, o nečem što je stvarno važno. Još samo to želim znati.“

Bill je odjednom ponovno bio oduševljen.

„Gle, jesi li zbilja sve otkrio.“

Antony kimne.

„Odnosno, veoma sam blizu, Bill. Želim znati još samo jednu stvar. A to podrazumijeva tvoj povratak u Stanton. Pa, nismo daleko i brzo ćeš se vratiti. Može?“

„Dragi moj Holmes, vama na usluzi.“

Antony mu se nasmijao, a onda je zašutio i kratko razmišljao.

„Ima li u Stantonu još neko svratište – bliže postaji?“

„Plough and Horses – na samom uglu gdje cesta skreće prema postaji. Na tako nešto si mislio?“

„Da, to je to. Pretpostavljam da bi nešto mogao popiti, je li?“

„Da popiti!“ reče Bill smiješeći se.

„Dobro. Dakle, popij nešto u Plough and Horsesu. Popij dva pića, ako hoćeš, i razgovaraj s gazdom ili gazdaricom, ili tko te već posluži. Hoću doznati da li je u ponedjeljak itko tamo prenoćio.“

„Robert?“ reče Bill nestrpljivo.

„Ja nisam rekao Robert“, odgovori Antony osmijehujući se. „Samo hoću doznati da li je netko prenoćio tamo u ponedjeljak. Neki stranac. Ako jest, sve pojedinosti koje možeš izvući, a da gazda ne opazi da se previše zanimaš...“

„Pusti ti to meni“, prekinuo ga je Bill. „Točno znam što ti treba.“

„Nemoj ići s pretpostavkom da je to bio Robert... ili ma tko drugi. Pusti da ti oni opišu tog čovjeka. Nemoj nesvjesno utjecati na njih primjedbama da je bio nizak ili visok ili tome slično. Jednostavno ih pusti neka govore. Ako razgovaraš s gazdom, bit će dobro da i njega počastiš pićem.“

„U pravu si“, reče Bill samosvjesno. „Gdje ćemo se naći?“

„Vjerojatno u The Georgeu. Ako stigneš prije mene, možeš mi naručiti večeru za osam sati. U svakom slučaju, naći ćemo se u osam, ako ne i prije.“

„Dobro.“ Kimnuo je Antonyju i krenuo natrag prema Stantonu.

Antony je gledao za njim blago se smiješeći njegovu oduševljenju. Onda je polako pogledao oko sebe kao da nešto traži. Odjednom je ugledao ono što je želio. Dvadesetak koraka dalje jedan puteljak skretao je lijevo, a na desnoj strani tog puteljka nalazila su se vrata. Antony je krenuo prema vratima usput puneći lulu. Onda je zapalio lulu, sjeo pokraj vrata i naslonio glavu na ruke.

„Pa sad“, rekao je samome sebi, „hajde da mi počnemo od početka.“

Bilo je gotovo osam sati kad je William Beverley, čuveni detektiv, stigao umoran i prašnjav u The George, gdje je zatekao Antonyja kako ga svjež, čist i bez šešira na glavi čeka na vratima.

„Je li večera spremna?“ bile su prve Billove riječi.

„Da.“

„Onda ću na kupanje. Bože, umoran sam.“

„Nisam to trebao tražiti od tebe“, reče Antony pokajnički.

„U redu je. Evo me za sekundu.“ Na stubama se okrenuo i pitao: „Jesam li u tvojoj sobi?“

„Da. Znaš li put do nje?“

„Da. Hoćeš li narezati. I naruči puno piva.“ Nestao je na vrhu stepenica, a Antony polako uđe.

Kad je malo utažio glad i mogao odvojiti nešto vremena između zalogaja, Bill počne pričati svoje doživljaje. Gazda Plough and Horses bio je gadan, jako gadan, i Bill isprva ništa nije mogao izvući iz njega. Ali Bill je bio taktičan – bio je taktičan do neba.

„On je samo pričao o suđenju i kako je sve to zajedno čudno, i tako dalje, i kako je jednom u obitelji njegove žene bilo jedno suđenje, na koje je izgleda bio jako ponosan, a ja sam stalno ponavljao: ‘Posao dobro ide u ova vremena, zar ne?’ On bi odgovorio: ‘Osrednje’, i stao ponovno pričati o Suzani – jednoj od onih saslušanih – a govorio je o tome kao o kakvoj boleštini. Onda bih ja opet okušao sreću i rekao: ‘Loša su vremena, kažem, zar ne?’ On bi ponovno rekao: ‘Osrednje.’ Onda bi došlo vrijeme da mu ponudim još jedno piće, ali on nikako da omekša. Ali na kraju sam ga uhvatio. Upitao sam ga poznaje li Johna Borden – onog koji je izjavio da je vidio Marka na postaji. E, znao je on sve o Bordenu. Nakon što mi je ispričao sve pojedinosti o obitelji Bordenove žene i kako je

jedan član te obitelji našao smrt u plamenu – samo ti natoči sebi, hvala – a onda sam ja nehaljno rekao da je sigurno veoma teško zapamtiti čovjeka kojega si vidio samo jednom i kasnije ga prepoznati. On se složio da je to malo teže, a onda...”

„Daj da ja pogodim što je dalje bilo“, prekine ga Antony. „Upitao si ga pamti li svakog tko dođe u njegovo svratište?“

„Tako je. Sjajno sam se dosjetio, je li?“

„Savršeno. I koji je bio rezultat?“

„Žena.“

„Žena?“ ponovio je Antony znatiželjno.

„Žena“, potvrdio je Bill čvrsto. „Naravno, ja sam mislio da će to biti Robert. I ti si to mislio, zar ne? Ali nije bio Robert. Bila je žena. Došla je u ponedjeljak navečer dosta kasno, automobilom. Sama je vozila. Otišla je rano ujutro.“

„Opisao ju je?“

„Da. Bila je osrednja. Osrednje visoka, osrednjih godina, osrednje puti i tako dalje. Nije od neke pomoći, zar ne? No, riječ je o ženi. Da li to ruši tvoju teoriju?“

Antony odmahne glavom.

„Ne, Bill, baš nimalo.“

„Cijelo vrijeme ti si to... Zapravo, slutio si?“

„Čekaj do sutra. Sutra ću ti sve reći.“

„Sutra!“ reče Bill duboko razočaran.

„Pa, večeras ću ti reći jednu stvar, ali ako obećaš da više nećeš postavljati pitanja. Ali ti to vjerojatno već i sam znaš.“

„Reci.“

„Samo to da Mark Ablett nije ubio svog brata.“

„Nego Cayley?“

„To je drugo pitanje, Bill. Međutim, odgovor glasi da ga ni Cayley nije ubio.“

„Pa tko je onda, tako mu svega...“

„Popij malo piva“, reče Antony s osmijehom na licu. I Bill se time morao zadovoljiti.

Te večeri rano su pošli na spavanje, jer obojica su bili umorni. Bill je hrkao i spavao kao top, ali Antony je ležao budan i razmišljao. Što se sada zbiva u Crvenoj kući? Možda će ujutro doznati, možda će dobiti pismo. Ponovno je prešao cijelu priču od početka – je li postojala mogućnost pogreške? Što će policija uči-

niti? Hoće li oni ikada otkriti istinu? Da li ih je trebalo obavijestiti? Pa, neka sami otkriju, to je njihov posao. Ovaj put on sigurno nije mogao pogriješiti. Sad nema koristi od mozganja – ujutro će znati konačan odgovor.

Ujutro ga je čekalo pismo.

XXI.

CAYLEYJEVA OBRANA

Dragi moj gospodine Gillinghame, na temelju Vašeg pisma shvaćam da ste otkrili određene pojedinosti koje bi, kako tvrdite, možda trebalo javiti policiji, što bi neminovno dovelo do mog uhićenja pod optužbom da sam izvršio ubojstvo. Ne razumijem zašto ste me, s obzirom na to što ste iznijeli, ovako iscrpno obavijestili o svojoj namjeri. To mogu protumačiti samo kao izraz izvjesne naklonosti koju osjećate prema meni. Ali bez obzira na naklonost ili nenaklonost, svakako će Vas zanimati, kao i mene, kako je Ablett nastradao i razloge zašto je morao umrijeti. Ako nešto morate reći policiji, bit će mi draže da cijelu priču znaju od početka do kraja. Oni, pa čak i vi, mogu reći da je to ubojstvo, ali dotada ću se ja već skloniti s puta. Neka oni to zovu kako žele.

Moram početi od jednog ljetnog dana prije petnaest godina kad sam ja bio dječak od trinaest godina, a Mark mladić od dvadeset i pet godina. Cijeli njegov život bio je jedna velika laž: pravio se da je dobrotvor. On je sjedio u našoj maloj blagovaonici, lupkajući rukavicama o nadlakticu lijeve ruke, a moja majka, dobra duša, mislila je kako je to plemeniti mladi gospodin. Philip i ja, pošto nas je majka na brzinu umila i presvukla u svečana odijela, stajali smo pred njim, gurali se i premještali s noge na nogu i u sebi ga proklinjali što nas je omeo u igri. On, ljubazni rođak Mark, odlučio je posvojiti jednog od nas. Samo nebesa znaju zašto je odabrao baš mene. Philip je imao jedanaest godina. Trebalo je čekati još dvije godine. Valjda je to bio razlog.

Dakle, Mark me je školovao. Išao sam u gimnaziju, pa u Cambridge i postao njegov tajnik. U stvari, bio sam mnogo više nego tajnik, kao što Vam je Vaš prijatelj Beverley vjerojatno pričao. Bio sam njegov nadstojnik imanja, njegov financijski savjetnik, njegov teklić, njegova – i to iznad svega – njegova publika. Mark uopće nije mogao živjeti sam. Uvijek je tu morao biti netko tko će ga slu-

šati. Mislim da je u sebi želio da mu ja budem biograf. Jednog dana mi je rekao kako mene zadužuje za svoja djela nakon smrti – vrag prokleti. A kad bih nekuda otputovao, pisao mi je beskrajno glupa i dugačka pisma, pisma koja bih jedanput pročitao pa bacio. Bezvezarije da ne mogu biti veće!

Prije tri godine Philip je upao u nevolju. On je na brzinu završio neku jeftiniju srednju školu i odmah se morao zaposliti u nekom uredu u Londonu. Ubrzo je uvidio da mu plaća od dvije funte tjedno ne može pružiti mnogo radosti u životu. Jednog dana dobio sam od njega potresno pismo da mu odmah treba sto funti, inače će biti upropašten. Otišao sam Marku i molio ga da mi posudi tih sto funti. Samo da posudi, shvaćate. On me je dobro plaćao i mogao sam mu vratiti cjelokupan iznos za tri mjeseca. Ali ne, on nije želio ni čuti. Valjda nije vidio nikakvu korist za sebe, nikakav pljesak, nikakvo divljenje. Philip bi dugovao zahvalnost meni, a ne njemu. Preklinjao sam ga, prijetio, svađali smo se. I dok smo se mi svađali, Philipa su uhitili. To je ubilo moju majku jer on je oduvijek bio njezin mezinac, ali Mark je po običaju i iz toga izvukao zadovoljstvo za sebe. Hvalio se što tako dobro zna procijeniti ljudski karakter, pa je prije dvanaest godina uzeo mene a ne Filipa!

Kasnije sam se ispričao Marku zbog nepromišljenih riječi koje sam mu izgovorio i on je svojom uobičajenom vještinom odglumio velikodušnog gospodina. Ali iako smo naizgled opet bili u onako dobrim odnosima kao i prije sukoba, od tog dana, mada mu taština nije dala to vidjeti, postao sam njegov najljući neprijatelj. Pitam se da li bih ga ubio da je ostalo samo na tome? Za mene je bilo veoma opasno živjeti u bliskim prijateljskim odnosima s čovjekom kojega mrzim. On je slijepo vjerovao u mene kao zahvalnog štićenika koji ga obožava i u sebe kao mog dobrotvora, pa je tako bio sasvim u mojoj vlasti. Mogao sam čekati i birati priliku. Možda ga ne bih ubio, ali zakleo sam se da ću mu se osvetiti i imao sam ga, tu jadnu taštu budalu, u svojoj milosti. Nije mi se žurilo.

Dvije godine kasnije morao sam razmotriti svoj položaj, jer mi je osveta izmicala iz ruku. Mark je počeo piti. Jesam li ga mogao spriječiti u tome? Mislim da nisam, ali na svoje golemo čuđenje počeo sam to pokušavati. Možda mi je nagon nadvladao razum ili sam razumom i došao do zaključka da mu se neću moći osvetiti ako umre od pića? Časna riječ da nemam odgovor. No, bez obzira na motiv, najiskrenije sam želio da prestane piti. Uostalom, pijančevanje je zaista odvratno.

Nisam ga mogao zaustaviti, ali sam ga držao u određenim okvirima tako da

nitko osim mene nije znao tu tajnu. Da, pazio sam da izvana izgleda pristojno i možda sam postao sličan ljudožderu koji vodi računa da mu je žrtva u dobrom stanju prije nego je dokrajči. Naslađivao sam se pri pomisli koliko je o meni ovilo njegovo upropaštavanje – kad god me bude volja – bilo financijski, bilo moralno. Mogao sam birati osvetu u kojoj ću najviše uživati. Trebalo je samo dići ruke od njega i on bi potonuo. Ali, s druge strane, nisam žurio.

Onda se on sam ubio. Ta ništavna, bijedna pijanica, koju su sebičnost i taština sasvim izjeli, ponudila je svoju bestijalnost najplemenitijoj djevojci na svijetu. Vi ste je vidjeli, gospodine Gillingham, ali Marka Abletta niste poznavali. Čak i da nije bio pijanica, ona ne bi mogla biti sretna s njim. Ja sam ga znao mnogo godina, ali nijednom nisam vidio ni iskricu nekog plemenitog osjećaja u njemu. Život s tom prljavom, sitnom dušom bio bi joj pakao, koji bi bio tisuću puta gori sad kad je još počeo i piti.

Zato je morao biti ubijen. Ja sam ostao jedini koji ju je mogao zaštititi, jer njezina je majka bila u dosluhu s Markom i zajedno su radili na njezinu upropaštavanju. Zbog nje bih ga bio sasvim otvoreno ubio, i bilo bi mi to drago, ali nisam želio sebe nepotrebno žrtvovati. On je bio u mojoj vlasti. Laskanjem sam ga na sve mogao nagovoriti. Sigurno njegovu smrt neće biti teško prikazati kao nesretn slučaj.

Ne moram vam oduzimati vrijeme iznošenjem mnogih planova koje sam stvarao i odbacivao. Neko vrijeme sam bio za nesretnu vožnju čamcem po ribnjaku – čamac se prevrne, Mark ne zna plivati, ja ostajem gotovo sasvim iscrpljen u herojskom naporu da ga održim na površini. Ali onda mi je on sam dao ideju, on i gospođica Norris, kako ga ubiti a da to nitko ne otkrije, kao što bi se i dogodilo da me vi niste otkrili.

Razgovarali smo o duhovima. Mark je bio čak taštiji, naduveniji i gluplji no inače. Vidio sam da se gospođica Norris nervirala. Poslije večere ona je predložila da se preobuče u duha i da ga uplaši. Pomislio sam kako mi je dužnost skrenuti joj pažnju da Mark ne podnosi šale na svoj račun, ali ona je čvrsto odlučila ostvariti svoju namjeru. Nerado sam popustio. Nerado sam joj odao i tajnu o prolazu. (Iz knjižnice podzemni prolaz vodi do kuglane. Budite dosjetljivi i pokušajte ga naći, gospodine Gillingham. Prije godinu dana Mark je slučajno nabasao na njega. Prolaz mu je došao kao naručen, jer je nesmetano mogao piti u njemu. Ali meni je morao reći za njega. Želio je imati publiku čak i kad pije.)

Tada sam gospođici Norris otkrio tajnu, jer da bih ostvario svoj plan Mark se

morao smrtno uplašiti. Bez tajnog prolaza ona ne bi mogla prići dovoljno blizu kuglani da ga pošteno uplaši, ali ja sam s njom sve dogovorio i ona je odjednom banula, Mark je gorio od bijesa i želje za osvetom, baš kao što sam ja htio. Zna-te, gospođica Norris je profesionalna glumica. Naravno, ona je mislila da mene ne zanima ništa drugo osim dječачke želje da pomognem u izvođenju dobre šale – šale na račun ostalih koliko i na račun Marka.

Kao što sam očekivao, on je te noći došao k meni, još dršćući od bijesa. Rekao mi je da gospođicu Norris više nikada neće pozvati u goste. To sam morao posebice utuviti u svoju glavu – nikada više. Bilo je to nečuveno. Da ne mora paziti na svoj dobar glas domaćina, ujutro bi je smjesta otpremio kući. Ovako, neka ostane. Kao domaćin mora imati obzira prema njoj, ali ona više nikada neće kročiti preko praga Crvene kuće – u tome je bio nepokolebljiv. To mi je moralo ostati na pameti – zauvijek.

Ja sam ga tješio i išao mu niz dlaku. Ona se veoma ružno ponijela, ali on je bio u pravu – nije smio pokazati koliko je osuđuje. I, naravno, ona više nikada neće doći ovamo – to je bilo očigledno. Onda sam se ja odjednom počeo smijati. On me uvrijeđeno pogledao.

„Riječ je o nekoj šali?“ reče hladno.

Ja se ponovno blago nasmijem.

„Baš sam razmišljao“, rekao sam, „kako bi bilo veoma zabavno kad bi vi, pa, kad bi joj se osvetili.“

„Da joj se osvetim? Kako to misliš?“

„Pa, kad bi joj vratili istom mjerom.“

„Misliš da je pokušam uplašiti?“

„Ne, ne. Nego da se preodjenete i vi se s njom našalite. Da pred drugima ispadne glupača.“ Ponovno sam se nasmijao. „Zaslužila je šalu na svoj račun.“

On je uzbuđeno poskočio.

„Tako mu svega, Cay!“ povikao je. „Kad bih to mogao! Kako? Moraš smisliti način.“

Ne znam je li vam Beverley pričao o Markovoj glumi. On je bio amater u svim umjetnostima. Bio je tašt kad su u pitanju njegovi talenti, no samome je sebi izgledao kao sjajan glumac. On je svakako i imao izvjesnog smisla za glumu, pod uvjetom da mu je na raspolaganju pozornica i zadivljena publika. Kao profesionalni glumac, i u nekoj maloj ulozi, on bi bio nemoguć. Naravno, kao glumac mogao je nešto, ali tako dugo dok je na pozornici bio sam i glumio pred

laskavcima. Kao profesionalni glumac u nekoj malenoj ulozi, bio bi očajan. A kao amater koji je igrao glavnu ulogu, zaslužio je sve ono što su lokalne novine ikada rekle o njemu.

I tako je ideja o privatnoj glumačkoj roli, koja je suprotstavljena profesionalnoj glumici koja ga je ismijala, bila privlačna i njegovoj taštini, ali i njegovoj želji za osvetom. Ako on, Mark Ablett, svojom divnom glumom napravi budalu od Ruth Norris pred drugima, ako je nasamari i kasnije sudjeluje u smijehu na njen račun, zaista će joj se dostojno osvetiti!

Vama to izgleda djetinjasto, gospodine Gillingham? Ah, vi nikada niste poznavali Marka Abletta.

„Kako Cay, kako?“ govorio je goreći o želje.

„Pa, još nisam podrobnije razmišljao o tome“, branio sam se. „To je bila samo ideja.“

On je sam počeo razmišljati o tome.

„Mogao bih izigravati da sam nekakav redatelj koji ju je došao posjetiti... ali pretpostavljam da ih ona sve poznaje. Što s novinarom?“

„To će biti problematično“, rekao sam zamišljeno. „Znate, vi imate veoma karakteristično lice. I vaša brada...“

„Obrijao bih bradu“, ispalio je.

„Dragi moj Mark!“

Pogledao je u stranu i promrmeljao: „Ionako sam je mislio obrijati. Osim toga, ako se latim te uloge, odigrat ću je kako treba.“

„Da, vi ste oduvijek bili jedan pravi umjetnik“, rekao sam gledajući ga zadivljeno.

On se rastapao od miline. Najviše je čeznuo da mu ljudi govore da je umjetnik. Sad sam znao da ga imam u šaci.

„Ipak“, nastavih ja, „moglo bi vas se prepoznati i bez brade i brkova. Osim ako, naravno...“ Zapeo sam.

„Osim ako?“

„Osim ako se ne budete pretvarali da ste Robert.“ Ponovno sam se počeo smijati. „Tako mu svega“, rekao sam, „to nije loša ideja. Izigravati da ste Robert, onaj brat propalica, pa da dosađujete gospođici Norris. Možda da od nje posudite novac, ili tako nešto.“

On me pogledao svojim sitnim blistavim očima oduševljeno klimajući glavom.

„Robert“, rekao je. „Da, Kako ćemo to izvesti?“

Robert je stvarno postojao, gospodine Gillingham, kao što ste i vi i istražitelji nesumnjivo utvrdili. I bio je propalica i otišao je u Australiju. Ali on uopće nije došao u Crvenu kuću u utorak poslijepodne. Nije ni mogao doći, jer je umro (neoplakan) prije tri godine. Ali to smo znali samo Mark i ja, jer Mark je bio jedini živi član svoje obitelji, pošto mu je sestra prošle godine umrla. Ali sumnjam da je i ona znala je li Robert živ ili mrtav. O njemu se nije govorilo.

Sljedeća dva dana Mark i ja razradili smo plan. Sad vam je jasno da naši ciljevi nisu bili jednaki. Mark je želio da mu varka traje, recimo, nekoliko sati, a ja da ona ode s njim u grob. On je imao na umu samo da prevari gospođicu Norris i ostale goste, a ja da prevarim cijeli svijet. Kad se on bude prerušio u Roberta, ja ću ga ubiti. Tako bi Robert bio mrtav, a Mark bi (razumije se) nestao. Što bi drugo svi mislili nego da je Mark ubio Roberta? Shvaćate zašto je bilo tako važno da se Mark u potpunosti uživi u svoju zadnju (i posljednju) ulogu. Polovičnost bi bila kobna.

Vi ćete reći da je bilo nemoguće da se to dovoljno pažljivo izvede. Ja vam ponovno odgovaram da niste poznavali Marka. On je u tom trenutku bio ono što je najviše želio – umjetnik. Nijedan Othelo nije se namazao crnom bojom od glave do pete s toliko oduševljenja kao Mark. Bradu je svejedno mislio obrijati – možda je tome doprinijela neka slučajna primjedba gospođice Norris. Ona nije voljela brade. Ali za mene je bilo važno da ruke mrtvaca ne budu njegovane ruke jednog gospodina. Pet minuta laskanja taštini umjetnika riješilo je pitanje ruku. Nokte je grubo odrezao. ‘Gospođica Norris bi odmah primijetila vaše ruke’, rekao sam. ‘Usto, kao umjetnik...’

Tako je bilo i s njegovom odjećom. Gotovo i nije bilo potrebno napomenuti mu da bi mogao nositi hlače ispod kojih bi virile čarape – kao umjetnik on je već bio odlučio glede Robertovih hlača. Ja sam mu hlače i sve ostalo kupio u Londonu. Čak i da nisam uklonio sve tvorničke oznake s odjeće, on bi to i sam instinktivno napravio. Na svojoj odjeći kao Australac i umjetnik nije mogao imati oznaku neke tvornice iz istočnog predgrađa Londona. Da, obojica smo strogo pazili na svaku pojedinost: on kao umjetnik, a ja kao... pa možete reći kao ubojica, ako hoćete. Sad mi je to ionako svejedno.

Naši su planovi bili dogovoreni. Ja sam u ponedjeljak otišao u London i napisao mu pismo od Roberta. (Još jedan umjetnički potez.) Kupio sam i revolver. U utorak ujutro tijekom doručka on je najavio Robertov dolazak. Robert je sad

bio živ – imali smo šest svjedoka koji će to potvrditi, šest svjedoka koji su znali da će on doći tog poslijepodneva. Prema našem dogovoru Robert se je trebao pojaviti u tri sata da bi dočekaio društvo koje se nešto kasnije trebalo vratiti s golfa. Sluškinja je trebala potražiti Marka i, budući da ga ne bi našla, vratila bi se u ured i zatekla mene kako zabavljam Roberta dok nema Marka. Ja bih objasnio da je Mark morao nekamo otići i tijekom čaja upoznao ih s bratom propalicom. Nikome ne bi bilo čudno što je Mark odsutan, jer bi svi smatrali, a i Robert bi to napomenuo, da se plašio susreta s bratom. Onda bi Robert bio šaljivo bezobrazan prema gostima, a pogotovo, razumije se, prema gospođici Norris, dok ne bi zaključio da je šala otišla predaleko.

Takav je bio naš plan. Možda bih trebao reći da je to bio Markov osobni plan. Moj plan je bio drukčiji.

Objava tijekom doručka prošla je sasvim dobro. Pošto je društvo otišlo igrati golf, ostali smo sami dovršiti naše pripreme. Meni je bilo posebno stalo da što više ljudi vidi Roberta. Zato sam Marku predložio da, pošto se prurušio, ode kroz tajni hodnik do kuglane, da se vrati prilazom i usput da porazgovara s čuvarom kod dvorišnih vrata. Tako bih imao još dva svjedoka da je Robert došao: prvo, čuvara, i drugo, jednog od vrtlara kojeg bih postavio da radi na travnjaku ispred kuće. Naravno, Mark je odmah prihvatio moj prijedlog. Tako mu se pružala prilika da na čuvaru uvježba svoj australski naglasak. Bilo je zaista veselo kako je on bez ustezanja prihvaćao svaki moj prijedlog. Još nikada nije žrtva pažljivije pripremala svoje vlastito ubojstvo.

On se presvukao u Robertovo odijelo u spavaćoj sobi pokraj ureda. Tako je bilo najsigurnije – za obojicu. Kad se spremio, pozvao me unutra da ga pregledam. Bilo je nevjerovatno koliko je dobro sve radio. Pretpostavljao sam da mu je lice počelo venuti, ali se to dotada nije vidjelo od brkova i brade. Kad se obrijao, jasno se pokazalo svijetu zašto ga je tako pažljivo skrivao, jer stvarno je sad bio propalica kojeg je tobože izigravao.

‘Tako mu svega, izvanredni ste’, rekao sam.

On se nakesio i skrenuo mi pozornost na razne umjetničke poteze koji su mi možda promaknuli.

‘Prekrasno’, ponovno rekoh sebi. ‘Nitko ga neće prepoznati.’

Provirio sam u predvorje. Bilo je prazno. Brzo smo prešli u knjižnicu. On se spustio u hodnik i nestao je. Ja sam se vratio u spavaću sobu, pokupio odijelo i rublje koje je on skinuo sa sebe, napravio zavežljaj i s time se vratio u prolaz.

Onda sam sjeo u predvorje i čekao.

Vi ste čuli iskaz sobarice Stevens. Čim je ona krenula prema zamku tražiti Marka, ja sam ušao u ured. Ruku sam držao u džepu kaputa, a u ruci revolver.

On odmah počne izigravati ulogu Roberta, brbljao je nešto o tome kako je platio prijevoz iz Australije. Bila je to mala proba za mene da se uvjerim koliko je dobar. Zatim je svojim prirodnim glasom, veseleći se izvrsno isplaniranoj osveti gospođici Norris, prasnuo svojim prirodnim glasom: 'Sad je na mene red. Vidjet ćeš ti.' To je Elsie čula. Ona nije trebala biti u predvorju i mogla je sve upropastiti, ali to je ispalo nešto najsretnije što se uopće moglo dogoditi. Naime, to je bio dokaz koji sam želio – izjava nekog drugog, osim mene, da su Mark i Robert bili zajedno u sobi.

Ja sam šutio. Nisam želio riskirati da netko čuje moj glas u toj sobi. Samo sam se nasmiješio na tu bijednu budalu, izvadio revolver i ubio ga. Onda sam se vratio u knjižnicu i čekao – baš kao što sam izjavio u svom iskazu.

Možete li zamisliti, gospodine Gillingham, koliki mi je šok bio vaše nenadano pojavljivanje? Možete li zamisliti osjećaje jednog ubojice koji je (po svom mišljenju) predvidio svaku mogućnost, a onda se odjednom našao pred sasvim novim problemom? Kakve će posljedice vaš dolazak izazvati? To ja nisam znao. Možda nikakve, a možda i kobne. I tako sam zaboravio otvoriti prozor!

Ne znam hoćete li misliti da je moj plan Markova ubojstva bio naročito pametan. Možda i nećete. Ali ako uopće zaslužujem neku pohvalu, zaslužio sam je kad sam se snašao pred katastrofom koja mi je prijetila zbog Vašeg neočekivanog dolaska. Da, pred samim vašim nosom, gospodine Gillingham, uspio sam otvoriti prozor: pravi prozor, kao što ste vi ljubazno rekli. A ključevi – da, priznajem da ste tu bili lukavi, ali mislim da sam ja bio još lukaviji, Prevario sam vas glede ključeva, gospodine Gillingham, što sam doznao kad sam bio toliko slobodan da na kuglani prisluškujem razgovor između Vas i vašeg prijatelja Beverleyja. Gdje sam ja bio? E, treba potražiti onaj tajni prolaz, gospodine Gillingham.

Ali što ja to govorim. Jesam li Vas uopće prevario? Vi ste otkrili tajnu da je Robert u stvari Mark, a to je jedino važno. Kako ste je otkrili? Ja to nikada neću doznati. U čemu sam pogriješio? Možda ste vi cijelo vrijeme varali mene. Možda ste znali za ključeve, za prozor, pa čak i za tajni prolaz. Vi ste pametan čovjek, gospodine Gillingham.

Morao sam se osloboditi Markove odjeće. Mogao sam je ostaviti u prolazu,

ali tajna o prolazu više nije bila u potpunosti tajna, jer ju je gospođica Norris znala. Možda je to što ju je gospođica Norris morala doznati bila slaba karika mog plana. Zato sam odjeću sakrio u ribnjak, pošto ga je istražitelj najprije ljubazno pretražio. S njom su bila i dva ključa, ali revolver sam zadržao. Kao da sam znao da će mi trebati, zar ne, gospodine Gillingham?

Mislim da vam više nemam što reći. Ovo je dugačko pismo, ali morate mi oprostiti, jer je zadnje koje ću ikada napisati. Bilo je vrijeme kad sam se nadao da ću možda imati sretnu budućnost, ali ne u Crvenoj kući, ne sam. Možda je to bilo tek isprazno sanjarenje, jer ni ja je nisam bio mnogo dostojniji od Marka. Ali ja sam je mogao usrećiti, gospodine Gillingham. Bože, sve bih učinio za njezinu sreću! Ali sad je to nemoguće. Ponuditi joj ruku ubojice bilo bi jednako zlo kao i ponuditi joj ruku pijanice. A Mark je umro zbog toga. Jutros sam je vidio. Bila je veoma draga. To nitko ne može razumjeti.

Da, da, sad ćemo svi biti pokojni – Ablettovi i Cayleyjevi. Pitam se što stari djed Cayley kaže na sve to? Možda je i bolje što smo izumrli. Ne može se reći da sa Sarom nešto nije u redu – osim što je naprasita. I ima nos na Ablettove – tu i nema neke pomoći. Drago mi je što nije imala djece.

Zbogom, gospodine Gillingham. Žao mi je što vaš boravak kod nas nije bio ugodniji, ali vi shvaćate teškoće u kojima sam se našao. Nemojte dozvoliti da Bill ima previše loše mišljenje o meni. On je dobar drug. Pazite na njega. Iznenadit će se. Mladi se uvijek iznenade. I hvala što ste mi dali priliku da skončam na svoj način. Mislim da ste ipak osjećali određenu naklonost prema meni. U drugim okolnostima možda bismo bili prijatelji – vi i ja te ja i ona. Recite joj što god želite. Sve ili ništa. Vi ćete već sami znati kako je najbolje. Zbogom, gospodine Gillingham.

Matthew Cayley

Noćas sam osamljen bez Marka. Baš neobično, zar ne?

XXII.

GOSPODIN BEVERLEY KREĆE DALJE

„Bože dragi!“ reče Bill kad je pročitao pismo.

„I mislio sam da ćeš to reći“, promumljao je Antony.

„Tony, hoćeš reći da si ti sve ovo znao?“

„Nagađao sam neke stvari. Nisam znao sve, naravno.“

„Bože dragi!“ usklikne Bill ponovno i vrati se pismu. Trenutak kasnije već je podigao pogled. „Što si ti njemu napisao? Je li to bilo sinoć? Nakon što sam ja otišao u Stanton?“

„Da.“

„Što si mu rekao? Da si otkrio da je Mark Robert?“

„Da. Odnosno, rekao sam da ću danas po svoj prilici poslati brzojav gospodinu Cartwrightu iz Wimpole Streeta i zamoliti ga da...“

Bill nestrpljivo upadne ne dopustivši mu da dovrši rečenicu.

„Da, i s čime je to sve imalo veze? Jučer si odjednom postao tako vraški tajanstven. Cijelo vrijeme radili smo zajedno i sve si mi govorio, a onda si najednom postao strašno misteriozan, zatvoren i enigmatičan (ako se tako kaže?) gledi zubara i plivanja u Ploughu and Horsesu... Da, čemu sve to. Jednostavno si se izgubio. Ja nisam imao pojma o čemu mi, đovraga, razgovaramo.“

Antony se je nasmijao i ispričao.

„Oprosti, Bill. Odjednom sam se tako osjećao. Traje to samo zadnjih pola sata. Da završimo s time. Sad ću ti sve reći. Ali, baš se tu i nema što reći. Sve izgleda tako lako kad čovjek shvati – tako očigledno. Što se tiče gospodina Cartwrighta iz Wimpole Streeta – trebao je samo utvrditi identitet leša.“

„Ali kako si se sjetio zubara?“

„Tko bi bolje mogao to učiniti? Da li bi ti mogao? Kako bi to napravio? Ti nikada nisi išao na kupanje s Markom, nikada ga nisi vidio bez odijela. On i nije znao plivati. Bi li njegov liječnik to mogao? Mogao bi ako je pokojnik imao

neku naročitu operaciju, a možda ni tada. Ali njegov bi ga zubar uvijek i u svako doba mogao prepoznati – ako je dovoljno često odlazio k svom zubaru. Otu-
da gospodin Cartwright iz Wimpole Streeta.“

Bill zamišljeno kimne glavom i ponovno se vrati pismu.

„Razumijem. I ti si rekao Cayleyju da ćeš brzojaviti Cartwrightu da dođe i
identificira tijelo.“

„Da, a on je znao da je u tom slučaju gotov. Čim bismo doznali da je Robert
u stvari Mark, znali bismo sve.“

„A kako si ti to doznao?“

Antony ustane od stola za kojim su doručkovali i počne puniti puni lulu.

„Nisam siguran da to mogu točno reći, Bill. Znaš li one jednadžbe iz algebre
kod kojih se kaže neka x bude odgovor, pa vidiš koliko je x kad ih izračunaš? E,
to je jedan način. Drugi način, za koji se u školi ne dobiva nikakva ocjena, jest
da se pogodi rješenje. Uzmeš da je rezultat 4 i onda gledaš da li ti odgovara u sa-
moj jednadžbi. Ako ne odgovara, probaš sa 6, a ako ni 6 ne odgovara pokušaš s
5 i tako dalje. Dakle, istražitelj, sudac i svi ostali pogađali su rezultat i izgledalo
im je da odgovara, ali ti i ja znali smo da stvarno ne odgovara. Bilo je nekoliko
uvjeta u problemu kojima uopće nije odgovarao. Tako smo znali da je njihov
rezultat pogrešan i morali smo naći neki drugi, neki rezultat koji bi objasnio sve
ono što je nama bilo nejasno. Pa, ja sam slučajno pogodio točan odgovor. Imaš
li šibice?“

Bill mu pruži kutiju šibica, i on zapali lulu.

„Da, ali to nije baš tako jednostavno, stari moj. Nešto ti je odjednom skrenu-
lo pozornost na rješenje. Usput, mogao bi mi vratiti šibice, ako nemaš ništa pro-
tiv.“

Antony se nasmijao i izvadio ih iz džepa.

„Oprosti... Pa, da vidimo mogu li sve to zajedno ponovo proći u glavi i ispri-
čati ti kako sam pogodio. Prvo, odjeća.“

„Da?“

„Cayleyju se odjeća činila nevjerojatno važnim tragom. Meni nije bilo baš sa-
svim jasno zašto, ali znao sam da bi, za čovjeka u Cayleyjevom položaju, i naj-
manji trag mogao imati enormnu vrijednost. Dakle, Cayley je iz nekog razloga
pridavao pretjeranu važnost odjeći koju je Mark imao na sebi onog utorka uju-
tro – i odjeći i rublju. Nisam znao zašto je to tako, ali osjećao sam da je, u tom
slučaju, ovratnik sasvim nenamjerno izostavljen. Dok je skupljao odjeću, zabo-

ravio je okovratnik. Zašto?”

„Je li to bio onaj ovratnik u košari za rublje?”

„Da. Vjerojatno taj. Zašto ga je Cayley stavio tamo? Očito ga on nije stavio nego je to učinio Mark. Sjetio sam se da si mi pričao da je Mark bio sitničav i da je imao mnogo odjeće i tako dalje, i osjećao sam da on nikada ne bi dvaput nosio isti ovratnik.“ Zastao je i onda upitao: „Je li to točno, što misliš?”

„Apsolutno“, potvrdi Bill odlučno.

„Pa, nadam se da jest. Onda sam našao jedan x koji je taman odgovarao ovom dijelu problema – dijelu o odjeći. Vidio sam Marka kako se presvlači, vidio sam kako nesvjesno baca ovratnik u košaru za rublje, kao što je činio sa svakim ovratnikom koji je ikada skinuo sa sebe, ali ostalu odjeću ostavlja na stolici kao i obično, i vidio sam Cayleyja kako kasnije uzima svu odjeću – koja se mogla vidjeti – ne znajući da nedostaje ovratnik.

„Nastavi“, rekao je Bill uzbuđeno.

„Pa, bio sam prilično siguran u to i tražio sam neko objašnjenje. Zašto se Mark presvukao tamo umjesto u svojoj spavaćoj sobi? Jedini odgovor bio je da je to njegovo presvlačenje trebala ostati tajna. Kad se presvukao? To je mogao učiniti jedino između ručka (kad ga je possluga vidjela) i trenutka kad je Robert došao. A kad je Cayley prikupio odjeću na hrpu? Odgovor je ponovno glasio – prije Robertovog dolaska. Tako mi je bio potreban još jedan x koji odgovara tim trima uvjetima.“

„A odgovor je glasio da se ubojstvo spremalo još prije Robertovog dolaska?”

„Tako je. E sad, to ubojstvo nije se moglo spremati samo na temelju onog pisma, osim ako iza tog pisma nije stajalo mnogo više nego je nama bilo poznato. Isto tako nije bilo moguće da se ubojstvo sprema bez ikakvih drugih priprema do presvlačenja u drugo odijelo u kome će se bježati. To bi bilo previše djetinjasto. Osim toga, ako je Robert trebao biti ubijen, zašto se istrčavati i svima vama objaviti da on postoji – pa čak ići tako daleko da se to, uz izvjestan napor, javi i gospođi Norbury? Nisam znao kako to protumačiti, ali počeo sam osjećati da je Robert bio od sporedne važnosti, da je zavjera zapravo bila Cayleyjeva zavjera protiv Marka – ili da ga navede da ubije brata ili bilo da brata navede da ubije njega – i da mu je Mark, iz neobjašnjivih razloga, u tome pomogao.“ Neko je vrijeme šutio, a onda gotovo samom sebi reče: „Vidio sam one prazne boce od rakije u ormaru.“

„Nikad mi ništa o njima nisi rekao“, požalio se Bill.

„Vidio sam ih tek kasnije. Ako se sjećaš, tada sam tražio ovratnik. One su mi tek kasnije pale napamet. I znao sam kako se Cayley mora osjećati glede toga... Jadni prokletnik!“

„Nastavi“, reče Bill.

„E, onda je došlo suđenje i zapelo mi je za oko, kao što je vjerojatno i tebi zapelo za oko, da je Robert pitao za put u drugoj zgradi, a ne u prvoj. Zato sam malo porazgovarao s Amosom i Parsonsom. Ono što sam od njih doznao još više me je iznenadilo. Amos mi je rekao da je Robert skrenuo s puta da bi razgovarao s njim – u stvari, zvao ga je. Parsons mi je rekao da je njegova žena cijelo poslijepodne bila vani u njihovom malenom vrtu kod prve zgrade i da je sigurna kako Robert nije prošao pokraj nje. Također mi je rekao kako ga je Cayley odredio da to poslijepodne radi na travnjaku ispred kuće. Tako sam imao još jedan trag. Robert je izašao kroz tajni prolaz... prolaz koji izlazi u parku između prve i druge zgrade. Prema tome, Robert je bio u kući. Robert i Cayley radili su u dogovoru. Ali kako je Robert mogao biti tamo bez Markova znanja? Očigledno je i Mark znao. Ali što je to sve značilo?“

„Kad je to bilo?“ prekine ga Bill. „Neposredno nakon suđenja – nakon što si se vidio s Amosom i Parsonsom, naravno?“

„Da. Ostavio sam ih i otišao tebe potražiti. Tada sam se ponovno vratio odjeći. Zašto se Mark onako potajno presvukao? Da se preruši? Ali što s njegovim licem? Ono je bilo mnogo važnije od odjeće. Njegovo lice, njegova brada – morao bi obrijati bradu. A onda, koji sam ja glupan, vidio sam tebe kako zuriš u plakat! Mark glumi, Mark je drugi lik, Mark se prerušio. Oh, neusporediva li idiota! Mark je Robert... Šibice, molim te.“

Bill mu ponovno pruži šibice, pričekava da zapali lulu, pa ispruži ruku i uzme ih prije nego ih je Antony uspio strpati u džep.

„Dobro“, reče Bill zamišljeno. „Dobro... Ali čekaj malo. Što je s Plough and Horsesom?“

Antony ga veselo pogleda.

„To mi nikada nećeš oprostiti, Bill“, rekao je. „Više nikada nećeš se sa mnom htjeti igrati detektiva.“

„Kako to misliš?“

Antony uzdahne.

„Bila je to varka, Watson. Htio sam te skloniti s puta. Želio sam ostati sam. Odredio sam svoj x i želio sam ga provjeriti... provjeriti ga na sve načine i u sve-

mu što smo otkrili. Zato sam jednostavno morao biti sam. Pa“, nasmijao se je i dodao: „Eto, znao sam da si želio piti.“

„Sav si vražji!“ reče Bill zureći u njega. „A ono tvoje zanimanje kad sam ti rekao da je tamo odsjela neka žena...“

„Pa, bilo je uljudno zanimati se kad si se toliko trudio.“

„Ti okrutniče! Ti... jedan Sherlock! I još mi k tome neprestano pokušavaš ukrasti šibice. Dobro, nastavi.“

„To je sve. Moj x je odgovarao.“

„Jesi li pogodio i ulogu gospođice Norris i sve drugo?“

„Ne, ne baš. Nisam shvatio da je Cayley na tome radio otpočетка – da je gospođicu Norris nagovorio da uplaši Marka. Mislio sam da je jednostavno iskoristio priliku.“

Bill je dugo šutio. Onda je pučkajući lulu polako rekao: „Je li se Cayley ubio?“

Antony slegne ramenima.

„Jadni vrug“, reče Bill. „Bilo je lijepo od tebe što si mu dao priliku. To mi je baš drago.“

„Znaš, Cayley mi se nekako i protiv moje volje dopadao.“

„Bio je on lukavi vrug. Da se ti nisi pojavio onda kad jesi, nitko ga nikada ne bi otkrio.“

„Tko zna. Bilo je to jako dosjetljivo, ali često se baš dosjetljive zamisli najlakše otkriju. U cijeloj igri, s Cayleyjevog gledišta, bila je jedna ozbiljna nezgoda. Naime, iako je Mark nestao, ni on ni njegov leš ne bi se nikada mogli naći. Ali tako ne bude prečesto s nestalim ljudima. Netko ih ipak nađe. Možda nekad bi bio u pitanju profesionalni zločinac, ali jedan amater kao što je bio Mark...! On bi možda i uspio sačuvati tajnu kako ga je ubio, ali mislim da bi prije ili kasnije postalo jasno da ga je upravo on ubio.“

„Da, ima nečeg u tome... Oh, reci mi još jednu stvar. Zašto je Mark pričao gospođici Norbury o svom tobožnjem bratu?“

„To je i mene zbunjivalo, Bill. Možda je to bila čista glumačka taština – ocrnjivanje samog sebe u potpunosti. Mislim, možda se toliko uživio u svoju ulogu Roberta da je gotovo vjerovao da je Robert živ, pa je svakome morao pričati o njemu. Ali mnogo je vjerojatnije kako je osjećao, pošto je svima vama u kući rekao, da je najbolje to reći i gospođi Norbury. Znaš, moglo bi se dogoditi da se ona sretne s nekim od vas i da taj netko spomene da Robert dolazi, a da ona

kaže: 'Oh, ja sam sigurna da on nema brata. On bi mi rekao da ga ima', pa da tako pokvari njegovu šalu. A možda ga je i Cayley nagovorio na to. Jer Cayley je očigledno želio da što više ljudi zna za Roberta.

„Hoćeš li obavijestiti policiju?“

„Da, držim da to moraju znati. Možda je Cayley ostavio još jedno priznanje. Nadam se da me neće odati. Znaš, od jučer navečer postao sam neka vrsta suučesnika u njegovom djelu. A i morat ću posjetiti gospođicu Norbury.“

„Pitao sam“, objasni Bill, „jer nisam znao što reći... što reći Betty, odnosno gospođici Calladine. Znaš, ona će me svakako pitati.“

„Možda je više dugo, dugo nećeš vidjeti“, reče Antony tužno.

„Što se toga tiče, slučajno znam da će ona biti kod Baringtonovih. A ja sutra odlazim tamo.“

„Pa, bit će najbolje da joj sve ispričaš. Vidim da žudiš za time. Ali dan-dva, dok ti ja ne pišem, nemoj joj ništa govoriti.“

„U redu!“

Antony istrese pepeo iz lule i ustane.

„Kod Baringtonovih?“ pitao je. „Veliko društvo?“

„Prilično, mislim.“

Antony se nasmije svom prijatelju.

„Da. I ako netko od društva slučajno bude ubijen, mogao bi me nazvati. Baš sam ušao u formu.“

BILJEŠKA O PISCU

A. A. Milne, punim imenom Alan Alexander Milne, rodio se u Londonu 18. siječnja 1882. godine. U Cambridgeu je studirao matematiku, gdje je i diplomirao 1903. godine. Tijekom studija pisao je i uređivao studentski časopis „Granta”. Njegovo pisanje brzo je zapelo za oko ljudima vodećeg engleskog humorističkog časopisa „Punch”. Uskoro postaje suradnik, da bi 1906. godine postao pomoćnik urednika tog poznatog engleskog humorističkog časopisa. Na tom položaju ostao je sve do odlaska u vojsku 1915. godine. Tijekom obuke napisao je svoju prvu kazališnu dramu u kojoj je glumio sa svojom suprugom Dorothy „Daphne” de Sélincourt. Pisati je nastavio i tijekom rata na zapadnom frontu, a kad je 1916. godine ranjen i povučen u pozadinu, dobio je još više vremena da se posveti pisanju drama, koje su se u pravilu bavile ratnom tematikom. Velika većina drama s mnogo uspjeha je izvođena u kazališnim kućama. Vođen uspjehom koji su postigle, nakon rata odlučuje se posvetiti pisanju. Njegov će se književni rad razgranati u više pravaca, kao što je na primjer pisanje scenarija za britansku filmsku industriju, koja je tada još u pvojima. Polje dječje književnosti je A. A. Milnea učinilo besmrtnim: medvjedić Winnie the Pooh je dječji književni lik po kojemu će ostati poznat sve do današnjih dana. Ta djela već su tijekom njegova života doživjela ogroman uspjeh.

Značajan je i Milneov opus za odrasle, među kojima je i detektivski roman *Tajna Crvene kuće*. Njegov je otac bio ljubitelj ovog žanra, ali imao je mnogo zamjerki i prigovora na romane koje je čitao. A. A. Milne je upravo zbog njega i njemu napisao ovaj roman, koji će doživjeti veliku popularnost i samo u Sjedinjenim Državama ostati u tisku preko šesnaest godina. Do 1948. godine u Veli-

koj Britaniji objavljena su dvadeset i tri izdanja.

Pred kraj života, nakon što je sudjelovao u dva svjetska rata i postigao svjetsku književnu slavu, A. A. Milne povukao se na seosko imanje gdje je živio sve do smrti u siječnju 1956. godine u sedamdeset i četvrtoj godini života.

ISBN 978-953-6840-71-7

Sadržaj

TAJNA CRVENE KUĆE	3
I. Gospođa Stevens se uplašila	4
II. Gospodin Gillingham silazi na pogrešnoj postaji	11
III. Dva čovjeka x jedan leš	19
IV. Brat iz Australije	26
V. Gospodin Gillingham odabire novo zanimanje	34
VI. Izvana ili iznutra?	41
VII. Portret jednog gospodina	47
VIII. „Pratite li me, gospodine Watson?“	54
IX. Iznenađenje iz sanduka	63
X. Gospodin Gillingham priča gluposti	71
XI. Velečasni Theodore Ussher	78
XII. Sjena na zidu	85
XIII. Otvoreni prozor	91
XIV. Gospodin Beverley na glumačkoj audiciji	98
XV. Gospođa Norbury se povjerava dragom gospodinu Gillinghamu	105
XVI. Pripreme za noć	113
XVII. Gospodin Beverley ulazi u vodu	121
XVIII. Nagadanje	132
XIX. Suđenje	139
XX. Gospodin Beverley je taktičan	147
XXI. Cayleyjeva obrana	153
XXII. Gospodin Beverley kreće dalje	162
Bilješka o piscu	168